

**DOCUMENTUL BĂNCII EUROPENE PENTRU
RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE**

**STRATEGIA PENTRU REPUBLICA
MOLDOVA**

2010 - 2013

Aprobată de Consiliul Directorilor la ședința din 14 decembrie 2010

Traducerea textului original al documentului este asigurată de BERD numai pentru conveniența cititorului. Cu toate că BERD își asumă grija rezonabilă să asigure autenticitatea traducerii, BERD nu garantează sau aprobă veridicitatea traducerii. Cititorul care mizează pe astfel de traduceri, o face pe propriul risc. În niciun fel de circumstanțe BERD, angajații sau agenții săi nu vor purta răspundere față de cititori sau orice altă persoană pentru orice inexactitate, eroare, omisiune, ștersătură, defect și/sau orice schimbare a conținutului traducerii, indiferent de cauză, sau pentru orice daune care rezultă din aceasta. În eventualitatea oricăror discrepanțe sau contradicții între versiunea în limba engleză și versiunea tradusă, va prevala versiunea în limba engleză.

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	3
COMISIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DREPTUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL	4
SUMAR EXECUTIV	6
FINANȚAREA TRANSPORTULUI PUBLIC DIN CHIȘINĂU	24
LISTA ANEXELOR	28
ANEXA 1: EVALUAREA POLITICĂ	29
ANEXA 2: EVALUAREA PROVOCĂRILOR TRANZIȚIEI.....	33
ANEXA 3: DEZVOLTAREA DE MEDIU ȘI SOCIALĂ	39
ANEXA 4: CADRUL LEGAL COMERCIAL AL REPUBLICII MOLDOVA	44
ANEXA 5: LISTA PROIECTELOR SEMNATE	53
ANEXA 6: REZERVA DE PROIECTE	55
ANEXA 7: ASISTENȚA TEHNICĂ PE DONATOR ȘI SECTOR	56
ANEXA 8: LISTA PROIECTELOR DE ASISTENȚĂ TEHNICĂ.....	57
ANEXA 9: INDICATORI ECONOMICI SELECTAȚI	60
ANEXA 10: ACTIVITĂȚILE TAM/ BAS ÎN MOLDOVA.....	61

LISTA ABREVIERILOR

AIE	Alianța pentru Integrarea Europeană
ANRCETI	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova
ANRE	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică
ATP	Preferințe Comerciale Autonome
BAS	Servicii de Consultanță în Afaceri
BEEPS	Sondaj asupra Mediului de Afaceri și Performanțelor Investiționale
CPI	Inflația Prețurilor de Consum
CDM	Mecanismul de Dezvoltare Curată
CSF	Fondul Societății Civile
DLF	Instrument de Creditare Directă
DWCP	Programul de Țară în Baza Muncii Decente
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
EC	Comisia Europeană
EIB	Banca Europeană de Investiții
ENP	Politica Europeană de Vecinătate
ETCI	Inițiativa pentru Țările în Tranziție Incipientă
UE	Uniunea Europeană
ISD	Investiții Străine Directe
IF	Instituții Financiare
PIB	Produsul Intern Brut
GEF	Instrumentul Global de Mediu
TIC	Tehnologia Informației și Comunicațiilor
IDA	Asociația pentru Dezvoltare Internațională
IAIS	Asociația Internațională a Supraveghetorilor în Asigurări
IFC	Corporația Financiară Internațională
IFI	Instituție Financiară Internațională
OMM	Organizația Mondială a Muncii
FMI	Fondul Monetar Internațional
IOSCO	Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare
SA	Societate pe Acțiuni

MCC	Corporația Provocările Mileniului
MCFF	Instrument de co-finanțare a împrumuturilor cu volum mediu
MEI	Infrastructură municipală și de mediu
MIGA	Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor
ÎMM	Întreprinderi micro și mici
IMMM	Întreprinderi micro, mici și medii
MT	Moldtelecom
ANPC	Agenția Națională pentru Protecția Concurenței
CNPF	Comisia Națională pentru Piețele Financiare
NIF	Facilitatea de investiții pentru vecinatate
BNM	Banca Națională a Moldovei
OCED	Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare
OHS	Siguranța și sănătatea la locul de muncă
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PPL	Legea cu privire la achizițiile publice
PPP	Parteneriat Public Privat
RO	Oficiul Permanent
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
SIDA	Agenția Suedeză pentru Cooperare Internațională și Dezvoltare
ÎMM	Întreprinderi mici și medii
SML	Legea cu privire la piața valorilor mobiliare
TAM	Turn Around Management
TC	Cooperare Tehnică
TCX	Fondul pentru cursul de schimb
TFP	Programul de Facilitare a Comerțului
TIMS	Sistemul de Monitorizare a Impactului Tranziției
UCTE	Uniunea pentru Coordonarea Transportului de Electricitate
UNCITRAL	Comisia Organizației Națiunilor Unite pentru dreptul comercial internațional
UNECE	Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa
UNIFEM	Fondul Națiunilor Unite pentru Femei
OMC	Organizația Mondială a Comerțului

CONVERSIA VALUTEI

EUR	Euro, Valuta Uniunii Europene
USD	Dolar, Statele Unite
MDL	Lei, Valuta moldovenească
DST	Drepturi Speciale de Tragere

Ratele de schimb din 1 septembrie 2010

1 EUR	15.4626 MDL
1 USD	12.1714 MDL
1 SDR	18.3888 MDL

SUMAR EXECUTIV

Moldova s-a angajat și face progrese în aplicarea principiilor democrației multipartite, pluralismului și economiei de piață, în conformitate cu condițiile prevăzute în Articolul 1 din Acordul de Înființare a Băncii, cu toate că aplicarea acestor principii în perioada Strategiei anterioare a fost oarecum neuniformă.

În ultimii doi ani în Moldova au fost organizate trei scrutine parlamentare. Alegerile planificate din aprilie 2009 și alegerile anticipate din iulie 2009 au fost conforme multor din angajamentele democratice ale Moldovei, deși s-au constatat deficiențe ce vizau imixtiunea administrativă, deficiențe procedurale și mass-media partinitoare. Reformele legale și măsurile practice adoptate după alegerile din iulie 2009 au îmbunătățit cadrul electoral și al doilea scrutin anticipat ce a avut loc la 28 noiembrie 2010, a fost considerat de observatorii internaționali drept unul care a îndeplinit majoritatea angajamentelor OSCE și Consiliului Europei. Patru partide au trecut pragul de patru la sută și au acces în Parlament.

După un deceniu de creștere, economia Moldovei a fost serios afectată de criza economică globală și s-a contractat cu 6,5 la sută în 2009. În timp ce sectorul financiar a rămas stabil, volumul intern de creditare a scăzut în termeni nominali. Politica propusă a fost în mare parte bazată pe politica monetară, inclusiv reducerea ratei de refinanțare la un minim istoric de 5 la sută în ianuarie 2010 și cerințe mai mici de rezervare pentru băncile comerciale. Banca Națională a Moldovei a utilizat de asemenea, rezervele sale internaționale pentru a evita deprecierea leului moldovenesc în 2009. Redresarea economiei Republicii Moldova a început în prima jumătate a anului 2010.

La sfârșitul anului 2009, noul Guvern a adoptat Programul de Stabilizare și Relansare Economică. Reformele guvernamentale au primit un sprijin larg din partea donatorilor și IFI. Suma totală a angajamentelor de la Grupul Consultativ al Donatorilor de la Brusel din martie 2010 a ajuns la 1.94 miliarde de euro, inclusiv acordul cu FMI de 369.6 milioane DST (574 milioane dolari SUA) aprobat în luna ianuarie 2010. În iulie 2010, analiza efectuată de FMI a concluzionat că programul de creditare este conform planului și că politicile actuale vor continua eforturile de stabilizare și vor sprijini redresarea economică.

Provocări

Moldova a progresat în ce privește implementarea reformelor în ultimii ani, în special în zonele de liberalizare a comerțului și reforma tarifelor. Provocările rămase a perioadei de tranziție includ:

- Infrastructura și sectorul energetic continuă să sufere de pe urma unei performanțe financiare și operaționale slabe, inclusiv ineficiența semnificativă a costurilor, costurile transfrontaliere ridicate și starea proastă a infrastructurii de transport și comunicațiilor interne. Sectorul energetic a suferit reforme semnificative, inclusiv separarea și privatizarea activelor de distribuție. Participarea sectorului privat este de asemenea semnificativă în distribuția gazelor și transportul urban dereglementat. Reforma recentă a reglementării tarifelor este încurajatoare, însă urmează a fi stabilit un parcurs (track record) de stabilire a tarifelor depolitizate, iar datoriile între companiile din sectorul energetic încă urmează a fi restructurate.
- Sectorul corporativ rămâne subdezvoltat și ineficient. Doar câteva întreprinderi sunt

capabile să concureze pe piețele internaționale, inclusiv în sectorul agricol dominat de companiile vinicole. Majoritatea agro-procesatorilor sunt privatizați, cu excepția a două companii vinicole mari, însă restructurarea și îmbunătățirea competitivității decurg lent. Investitorii orientați spre export sunt împiedicați de infrastructura deficitară și procedurile ineficiente la vamă, deși există mai multe zone economice libere. Sunt necesare îmbunătățiri ale climatului de afaceri, care să abordeze îngrijorările privind siguranța drepturilor de proprietate și corupția pentru a oferi o încredere mai mare investitorilor.

- În ultimii ani sistemul bancar a crescut, însă rămâne lipsit de sofisticare comparativ cu standardele regionale, fiind necesare îmbunătățiri suplimentare a transparenței și guvernării corporative. Expunerea limitată la piețele financiare internaționale, îmbunătățirea supravegherii bancare și un accent mai mare pe management riscurilor au contribuit la menținerea stabilității sectorului financiar în perioada crizei. Cu toate acestea, calitatea portofoliului de credite s-a deteriorat brusc, capacitatea de creditare a devenit limitată, iar gama de produse financiare rămâne limitată, împiedicând finanțarea economiei reale.

Directii strategice

Pe parcursul de restabilire post-criza economică, Banca se va concentra pe abordarea provocărilor principale ale tranziției în conformitate cu programul de reformă a Guvernului și în strânsă coordonare cu donatorii bilaterali și alți IFI, în special cu BEI în cadrul noului Memorandum de Înțelegere care în prezent este în curs de finalizare:

- **Infrastructura și Energetica:** Banca va sprijini reabilitarea și modernizarea infrastructurii atât a serviciilor de transport, cât și a serviciilor municipale, cu un accent special asupra practicilor de achiziții, punerea în aplicare a etapelor de reformă convenite și rolul mai mare a sectorului privat. În sectorul energetic, Banca se va concentra asupra eficienței energetice, reabilitarea activelor existente, și investițiile în continuare în acest sector. Proiectele de infrastructură și energie urmează să fie cofinanțate de alte IFI, în special BEI și vor necesita asistență tehnică semnificativă și granturi investiționale pentru a asigura accesibilitatea și implementarea reușită. Dialogul pe marginea politicilor va fi relizat în comun cu alte IFI.

- **Industrie, Comerț și Agrobusiness:** Banca se va concentra pe introducerea produselor și proceselor inovatoare, scalabile, intrarea și extinderea întreprinderilor orientate spre export, restructurarea și creșterea companiilor existente, inclusiv sprijinul pentru investiții în eficiența energetică. Banca va realiza un dialog intens pe marginea politicilor în ce privește climatul de afaceri cu autoritățile și comunitatea de afaceri, în strânsă coordonare cu celelalte IFI și va continua furnizarea asistenței TAM / BAS.

- **Sectorul Financiar:** Principalele priorități în sectorul financiar, vor include i) sprijinirea dezvoltării sectorului financiar prin extinderea gamei de produse financiare, și ii) îmbunătățiri ale transparenței și guvernării corporative. Banca va avea drept scop finanțarea prin creditare și investiții în capital pentru clienții existenți și noi, cu accent pe introducerea noilor produse financiare, sprijinirea împrumuturilor în moneda locală și consolidarea managementului operațional.

1. OPERAȚIUNILE BĂNCII PÂNĂ ÎN PREZENT ȘI PORTOFOLIUL CURENT

1.1 Privire de ansamblu asupra activităților până în prezent

Din 1994 până la sfârșitul lunii august 2010, Banca a semnat 81 de proiecte în Republica Moldova pentru un volum net cumulat de 436 milioane EUR (a se vedea anexa 5 cu lista de proiecte semnate). Volumul cumulat a fost egal distribuit între Instituțiile Financiare (37 la suta), Industrie, Comerț și Agrobusiness (29 procente), Infrastructură și Energie (27 și respectiv, 8 la suta).

Tabelul 1: Portofoliul Băncii în Moldova la sfârșitul lunii august anul 2010

SECTOR	NET CUMULATIVE BUSINESS VOLUME				CURRENT PORTFOLIO STOCK				
	Number of projects	Total Project Cost	EBRD signed	EBRD % of total	Number of projects	Portfolio	% of Portfolio	Operating assets	% of Operating Assets
<i>Amount in EUR million</i>									
Financial Institutions	40	229.1	160.8	37%	23	94.1	36%	65.5	44%
Bank Equity	5	29.4	12.1	3%	4	4.0	2%	4.0	3%
Bank Lending	20	148.4	126.6	29%	12	79.2	31%	55.4	38%
Small Business Finance	14	49.9	20.7	5%	7	10.9	4%	6.1	4%
Insurance & Financial Services	1	1.4	1.4	0%	0	0.0	0%	0.0	0%
Industry, Commerce & Agribusiness	27	226.7	124.5	29%	14	75.9	29%	57.0	39%
Agribusiness	13	128.6	80.7	19%	4	36.8	14%	32.1	22%
Equity Funds	4	13.0	7.2	2%	3	6.7	3%	0.6	0%
Manufacturing & Services	2	2.8	2.4	1%	1	2.0	1%	0.0	0%
Property and Tourism	4	74.7	26.7	6%	4	25.0	10%	18.9	13%
Telecom, Informatics, Media	4	7.6	7.6	2%	2	5.4	2%	5.4	4%
Infrastructure	11	260.2	116.9	27%	8	68.4	26%	12.9	9%
Municipal & Environmental Infrastructure	5	100.9	43.1	10%	4	24.6	10%	5.6	4%
Transport	6	159.3	73.8	17%	4	43.8	17%	7.3	5%
Energy	3	68.8	33.4	8%	3	20.0	8%	12.1	8%
TOTAL	81	784.8	435.7	100%	48	258.3	100%	147.5	100%

La sfârșitul lunii august 2010, portofoliul a constat din 48 de operațiuni cu volum total de 258 milioane euro. Portofoliul are o componență sectorială similară cu volumul net cumulat de afaceri. Operațiunile regionale din portofoliu însumează 18,6 milioane euro, din care 5 milioane euro sunt active operaționale.

Activele operaționale în valoare de 147.5 milioane sunt dominate de operațiunile din sectorul privat în instituțiile financiare, cu o cotă de 44 la suta din total și industria, comerțul și agricultura cu o cotă de 39 la suta din total. Cota infrastructurii și energiei este de 9 la suta și respectiv 8 la suta din activele operaționale deoarece proiectele mari recent semnate în domeniul proiectelor de transport, municipale și infrastructurii de mediu urmează să înceapă debursarea în următoarele 12 luni.

Portofoliul prezent al BERD în Moldova are un punctaj de risc ponderat de 6,6, comparativ cu 7.1 la momentul revizuirii ultimei strategii și 6.1 la nivelul băncii în general.

1.2 Implementarea Strategiei de Țară anterioare

Banca a reușit să îndeplinească majoritatea priorităților sale strategice în cursul perioadei strategiei anterioare, inclusiv extinderea sprijinului său pentru sectorul financiar, finanțarea întreprinderilor private cu investitori strategici, și reluarea creditării pentru infrastructură. Creșterea semnificativă a activității băncii a fost asistată de dialogul politic axat pe domenii cheie, precum și cooperarea strânsă cu alți donatori și alte IFI, inclusiv asistența tehnică finanțată de donatori pentru pregătirea și

implementarea proiectului, granturi investiționale pentru a aborda probleme de suportabilitate, juridice și asistența tehnică în domeniul reglementărilor. Inițiativa ETC a avut un rol esențial care să permită Băncii să ofere un număr mare de proiecte mici, cu un impact global important de tranziție. Banca a realizat mai multe operațiuni ca răspuns la criză, inclusiv finanțarea în monedă locală a sectorului financiar și finanțarea întreprinderii în cadrul mecanismului de finanțare a împrumuturilor cu volum mediu pentru întreprinderi. Criza și evoluția negativă a pieței au împiedicat Banca să înceapă acordarea finanțării ipotecare, precum și finanțarea în cadrul sistemului de certificate de depozit. Instrumentul de co-finanțare a împrumuturilor cu volum mediu (MCFF) de asemenea nu a fost utilizat la scară largă și poate fi necesară o adaptare la circumstanțele locale pentru a permite utilizarea deplină de către Bancă a eficienței MCFF.

Pe parcursul perioadei strategiei anterioare, în perioada cuprinsă între septembrie 2007 și sfârșitul lunii august 2010, Banca a semnat 31 de proiecte, în medie 10 proiecte pe an. Volumul net cumulat de afaceri a crescut cu 222.6 milioane EUR, mai mult de 100 la sută a Portofoliului a crescut de la 87 milioane EUR în septembrie 2007 la 258 milioane euro la sfârșitul lunii august 2010, în creștere cu 189 la suta în cursul perioadei strategiei anterioare. Volumul mediu al tranzacțiilor a crescut la 7,2 milioane euro în perioada strategiei anterioare de la 3 milioane EUR în perioada strategiei anterioare 2005-2007.

Tabelul 2: Tendințe Portofoliului în 2006-2010

<i>Amount in EUR million</i>	2010				
	2006	2007	2008	2009	January-August
Net Cumulative Business Volume	196.4	214.7	319.0	347.7	435.7
Number of Operations (#)	50	55	62	73	81
Current Portfolio Stock	72.3	89.3	176.7	200.9	258.3
Number of Operations (#)	35	35	39	46	48
Operating Assets	53.7	60.5	107.8	102.5	145.4
% Undrawn	24%	29%	38%	49%	44%
Annual Business Volume	19.8	35.6	106.8	57.3	57.9
Number of Operations (#)	11	8	9	12	10
Gross Disbursements	9.7	20.4	58.9	11.6	45.6
Annual Cancellations	6.5	0.3	2.3	14.0	0.0
Active Pipeline Stock	70.1	207.1	203.6	217.8	244.0
Private Sector Share (% Portfolio)	77%	72%	63%	88%	83%
Non-Sovereign (% Portfolio)	85%	81%	82%	91%	87%

Ultima Strategie de Țară, aprobată în septembrie 2007 (BDS/MO/07-1), a subliniat următoarele priorități strategice ale Băncii în Moldova:

- **Instituții financiare.** Banca va acorda băncilor partenere locale acces la liniile sale de creditare pentru IMM-uri și ÎM, Programul de Facilitare a Comerțului (TFP), precum și la Instrumentul de co-finanțare a împrumuturilor cu volum mediu (MCFF). Banca va încerca să extindă cooperarea cu noile bănci partenere și va contribui la dezvoltarea și promovarea noilor instrumente financiare, cum ar fi finanțarea ipotecară, leasing-ul și liniile de creditare pentru eficiența energetică. Pe partea investiții în capital propriu, Banca poate lua în considerare investiții suplimentare în bănci, companii de leasing și creditori ipotecari. Banca va spori în continuare

sprijinul pentru dezvoltarea micro-finanțării în special (dar nu exclusiv) în raioanele din Moldova. Banca va explora oportunități pentru a sprijini apariția sectorului financiar non-bancar.

Au fost semnate noi linii de creditare pentru IMM-uri cu cinci bănci locale (Eximbank, Mobiasbanca, MAIB, MICB, Banca Socială), din care trei au fost bănci partenere noi care nu utilizau finanțarea Băncii la momentul aprobării strategiei anterioare. Toate băncile partenere au folosit activ programul TFP în perioada funcționării strategiei. Cu toate acestea, MCFF a fost folosit mai puțin decât a fost așteptat, cu doar un singur proiect, deoarece bancile locale au preferat să acorde finanțare paralelă, împreună cu instrumentul de creditare directă a BERD (DLF). Creditarea ipotecară a fost susținută de asistență tehnică, dar nici un proiect al BERD nu s-a materializat ca urmare a crizei financiare. Banca a semnat totuși, două linii de creditare privind eficiența energetică pentru întreprinderile industriale cu MAIB și MICB. Banca de asemenea, a investit în capitalul Mobiasbanca pentru a sprijini intrarea unui investitor strategic străin, Societe Generale. Liniile noi de creditare a instituțiilor de microfinanțare au fost semnate cu Microinvest și ProCredit Bank - acestea au fost primele linii de credit în valută locală acordate de Bancă în Moldova. Banca a acordat finanțare IMC Leasing, o instituție financiară non-bancară, pentru un produs financiar nou (leasing), și a angajat fonduri pentru două fonduri de capital regionale care de asemenea acoperă Republica Moldova.

- **Întreprinderi Private.** Banca va continua să realizeze oportunități de investiții în toate sectoarele, inclusiv, fără limitare în prelucrarea produselor alimentare, producere, tehnologii informaționale și comunicații (TIC), comerțului cu amănuntul și bunurile imobile. Companiile performante vor primi finanțare directă, inclusiv prin intermediul instrumentelor ETC. Banca va facilita investițiile străine, fie prin investirea împreună cu investitori strategici străini sau prin asistarea dezvoltării companiilor locale, care în timp util ar putea atrage investiții străine. Capitalul circulant poate fi acordat întreprinderilor agricole în cadrul sistemului recent creat de certificate de depozit. Banca va continua să ofere sprijin non-financiar întreprinderilor private prin programele Turn Around Management (TAM) și Serviciile de Consultanță în Afaceri (BAS).

Banca a sprijinit cinci investitori străini, inclusiv un proiect regional, și trei investitori locali în industrie, comerț și agrobusiness în perioada strategiei anterioare și a folosit instrumentele ETCI în cinci proiecte atât cu investitorii străini, cât și locali. Sistemul certificatelor de depozit nu a fost totuși folosit cum era de așteptat datorită prețurilor mari la produsele agricole pe piețele spot în timpul recoltei în ultimii ani. Un număr total de 144 de întreprinderi au beneficiat de proiecte BAS, inclusiv una în regiunea Transnistreană, iar 15 întreprinderi au fost incluse în programul TAM în timpul perioadei strategiei anterioare (a se vedea anexa 10 la activitățile TAM / BAS în Republica Moldova). Până în prezent, companiile asistate de TAM/BAS în Moldova au atras investiții de la BERD în valoare totală de 13 milioane EUR. În același timp, companiile asistate de TAM/BAS au primit finanțare în valoare totală de 24 milioane euro de la intermediarii financiari locali prin intermediul liniilor de creditare ale BERD (din acestea, 20 milioane EUR au fost semnate în perioada strategiei anterioare).

În sectorul de agrobusiness Banca a furnizat finanțare pentru detailistul alimentar regional Furshet în scopul extinderii rețelei sale din Ucraina în Republica Moldova. EFES Vitanta Brewery a primit finanțare din partea Băncii pentru modernizarea și extinderea producției, inclusiv instalarea primului sistem de tratare a apei uzate

industriale în Republica Moldova. Compania WJ ce se ocupă de tranzacționarea cerealelor și uleiului alimentar a beneficiat de finanțarea BERD pentru a investi în noi echipamente menite să reducă la jumătate consumul de gaze natural, pentru a minimiza deșeurile de materie primă și pentru a extinde achizițiile semințelor oleaginoase de la fermierii locali. O altă companie ce se ocupă de comercializarea și procesarea cerealelor și uleiului alimentar Transoil a beneficiat de finanțare de la BERD pentru o nouă uzină de procesare a semințelor de oleaginoase în Ceadăr Lunga, primul proiect finanțat de BERD în regiunea Găgăuzia. În domeniul industriei producătoare și de servicii, banca a finanțat compania CDG, primul centru modern de diagnostic în Republica Moldova. În domeniul bunurilor imobiliare și turism Banca a acordat un împrumut sindicalizat Mall Dova, primul mall comercial modern din țară, și a finanțat prin creditare Iucan Comert pentru construcția unui edificiu de birouri modern folosind tehnici avansate de eficiență energetică care se așteaptă să economisească 350 MWh pe an din consumul energetic, echivalentul a 120 tone de CO2 anual, ca urmare a măsurilor de eficiență energetică introduse pentru prima dată în Moldova. BERD a oferit de asemenea finanțare suplimentară pentru extinderea serviciilor companiei Sun Communication, companie locală în domeniul TIC și un client existent.

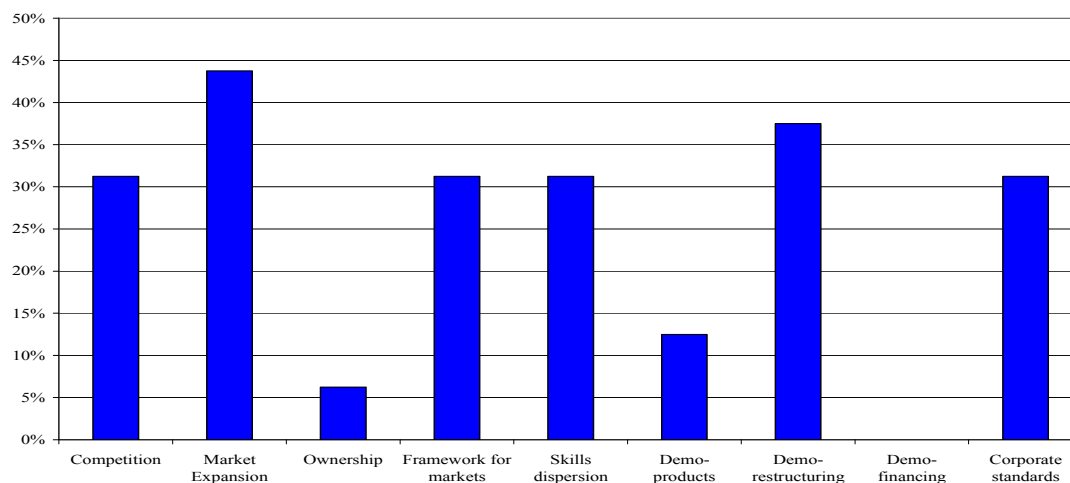
• **Infrastructură și Energetică.** *Având în vedere constrângerile Moldovei în ce privește acordarea garanției de stat și cerințele de concesionalitate ale FMI, Banca în măsura posibilului va co-finanța proiectele publice de infrastructură, cu alte IFI și donatori pentru a asigura pârghiile maxime de finanțare prin intermediul granturilor și finanțării concesionale. Pentru a permite Moldovei să profite din plin de statutul său nou de vecin al UE, Banca va acorda prioritate proiectelor de infrastructură care promovează integrarea regională și de interconectare cu țările vecine. Banca este de asemenea angajată să reînceapă împrumuturile sale pentru infrastructura municipală cu condiția că poate identifica finanțare prin grant pentru a soluționa constrângerile privind suportabilitatea. Banca va continua să sprijine investițiile private în infrastructură.*

În conformitate cu prioritățile strategice din 2007 pentru infrastructură și energetică descrise mai sus, Banca a oferit finanțare pentru două proiecte de infrastructură cu garanția de stat în perioada strategiei anterioare. Proiectul de Reabilitare a Drumurilor a vizat reabilitarea drumurilor strategice naționale care fac parte din rețeaua de drumuri internaționale, împreună cu împrumutul BEI, IDA și grantul NIF al UE, în conformitate cu cerințele de concesionalitate a FMI. Cu toate acestea, din cauza problemelor de achiziții, prima fază a proiectului de reabilitare a drumurilor în 2007 a fost anulată în ianuarie 2009. Licitația pentru a doua etapă în 2008, a fost realizată cu succes în 2010. Banca a reluat de asemenea, împrumuturile sale pentru infrastructura municipale și a oferit un împrumut garantat de stat unui număr de șase companii regionale de aprovizionare cu apă, împreună cu împrumutul BEI și grantul NIF al UE pentru a răspunde preocupărilor privind suportabilitatea. Acesta este primul proiect al IFI în Republica Moldova, care sprijină regionalizarea companiilor de aprovizionare cu apă și care include un acord de re-creditare cu regiunea autonomă Găgăuzia. Banca a acordat de asemenea un împrumut non-suveran Regiei Transport Electric al municipiului Chișinău pentru a sprijini procesul de restructurare a acestia împreună cu împrumutul oferit de BEI și grantul NIF al UE. Acesta este primul proiect municipal al Băncii fără garanție de stat. Banca a oferit, de asemenea, finanțare pentru modernizarea aeroportului, pe bază corporativă fără garanția statului, a investit în capitalul social al companiei private de furnizare a apei Aqualia în scopul extinderii în Republica Moldova și a sprijinit investiții suplimentare în rețeaua electrică de distribuție de către compania de distribuție a electricității Union Fenosa.

1.3 Impactul tranziției asupra portofoliului băncii și lecțiile învățate

Un număr peste medie a proiectelor realizate de către Bancă în perioada strategiei anterioare în Moldova a primit un punctaj Excelent ex-ante evaluat la 25 la sută, față de media din toate țările ETC la nivel de 21 la suta. Doar un singur proiect în timpul perioadei strategiei anterioare, un împrumut corporativ acordat Mobiasbanca urmare a achiziționării sale de către Societe Generale a primit un punctaj satisfăcător. Din iunie 2010, 95 la sută din toate proiectele din portofoliu au fost evaluate în sistemul de monitorizare a impactului tranziției ca fiind bune sau excelente.

Figura 1: Procentul de proiecte ce urmăresc obiective de tranziție, 2007-2010

1.3.1 Instituțiile financiare

Activitatea bancară - În 2008, BERD a hotărât să ofere instituțiilor financiare autohtone o gamă completă de produse financiare, inclusiv finanțarea ipotecară și finanțarea leasing-ului, IMM-uri și linii de creditare pentru eficiența energetică de circa 70 milioane EUR din Cadrul Sectorului Financiar. Acest cadru a avut drept scop creșterea concurenței în sector, deși este prea devreme pentru a evalua succesul acestuia, parțial datorită efectelor crizei financiare globale. **MSME** - În perioada de raportare au fost evaluate două proiecte în acest segment: linia de creditare pentru Banca Sociala (PEX08-330) a asigurat cu succes activitățile de creditare pentru IMM-uri mai mici și a avut ca rezultat o schimbare semnificativă la nivel de clientelă. Și dimpotrivă o operațiune structurată în mod similar cu Moldincombank (MICB), aprobată în 2004 a întâmpinat dificultăți în ce privește guvernarea corporativă și prin urmare nu a putut realiza impactul de tranziție anticipat. **O lecție învățată** din proiectul cu MICB a fost că un standard bun de guvernare și transparența este esențial în mediile de afaceri dificile, deoarece supra-optimismul la faza de evaluare a cauzat o implementare ineficientă ulterioară (PEX07-318). Această lecție învățată a fost analizată de Bancă, iar nouă operațiune cu MICB aprobată în 2009, a abordat cu succes provocările de guvernare corporativă identificate.

1.3.2 Industrie, Comerț, Agricultură¹

Agrobusiness-ul - După rezultatul nereușit al Proiectului de Promovare a

¹ Chisinau Shopping Mall în subsectorul “Bunuri imobile și turism” nu este prezentată aici deoarece în prezent este evaluat.

Exporturile de Vinuri din Moldova, BERD s-a concentrat asupra dialogului pe marginea politicilor privind utilizarea certificatelor de depozit. Deși legislația aferentă a fost deja aprobată în 2006, punerea în aplicare a acesteia a progresat lent. În anul 2008, Banca a aprobat un împrumut pentru Efes Vitanta Brewery în vederea susținerii companiei pentru a moderniza și a extinde capacitatea de fabricare a berii, precum și pentru a construi o instalație de tratare a apelor uzate. Deja la un stadiu incipient, proiectul pare să atingă impactului de tranziție prin intermediul unor standarde de afaceri, verigi inverse și transferuri know-how îmbunătățite. Economia rămâne în continuare concentrată pe sectorului agroindustrial cu aproape 40 la suta din exporturile în 2008 din agricultură sau activități de agro-procesare. Astfel, există o necesitate a unei diversificări ulterioare a activităților Băncii.

1.3.3 Infrastructură și Energetică

MEI - În 2010 a fost aprobat Proiectul de Dezvoltare a Companiilor de Apă din Republica Moldova. Acest proiect este structurat în calitate de investiții prioritare și prevede regionalizarea companiilor de apă prin extinderea operațiunilor acestora în localitățile învecinate.

Transport – Proiectul de Modernizare Prioritară a Aeroportului a fost urmat de al doilea proiect aprobat în 2008. Împrumutul acordat întreprinderii de stat ”Aeroportul Internațional Chișinău” are drept scop creșterea participării sectorului privat și demonstrarea comportamentului corporativ replicabil de exemplu, prin elaborarea unui Master Plan de douăzeci ani. Cel mai recent raport al TIMS (TIMS 37879-1, iulie 2009) descrie proiectul ca unul ce își atinge potențialul de *Bun* deși riscurile aferente sunt considerate ca *MARI*. Proiectul de Modernizare a Drumurilor din Moldova a fost aprobat în 2007, cu scopul de a sprijini reforma sectorului și consolidarea instituțională în special cu privire la Administrația de Stat a Drumurilor. Deși, realizările timpurii ale acestui proiect includ aprobarea unei strategii a sectorului rutier și modificările legislative la fondul rutier, procesul de achiziții pentru prima parte a proiectului au eșuat din cauza imixtiunilor politice. Dat fiind acest incident, în luna ianuarie 2009, impactul punctajului de tranziție al acestui proiect, care inițial era *Excelent* cu risc *Înalt*, a fost retrogradat la *Bun* cu *Risc* mediu.

1.4 Coeficientul Portofoliului

Coeficientul portofoliului pentru sectoul privat a crescut de la 72 la suta, la sfârșitul anului 2007 la 83 de procente la sfârșitul lunii august din cauza expansiunii rapide a operațiunilor din sectorul privat 2010.

2. MEDIUL OPERAȚIONAL

2.1 Mediul General al Reformelor

2.1.1 Evoluțiile politice

Perioada Strategiei anterioare a fost marcată de o cotitură politică semnificativă: înlăturarea de la guvernare a Partidului Comuniștilor care a dominat arena politică pe parcursul unei perioade îndelungate de timp și înlocuirea acestuia cu o coaliție de partide liberale, în general, orientate spre reformă și pro-europene în septembrie 2009. Cu toate acestea, perioada dată a fost urmată de un impas constituțional încă nerezolvat, care a slăbit capacitatea guvernului de elaborare a politicilor și punerea în aplicare a agendei ambițioase de reformă.

Alegerile parlamentare obișnuite din aprilie 2009, care au dus la asigurarea unei majorități de ansamblu a Partidului Comuniștilor, a declanșat proteste de stradă care au degenerat în revolte la scară largă în Chișinău. Odata ce ordinea a fost restaurată, Partidul Comuniștilor a făcut două încercări de a alege candidatul la președinție. Ambele încercări nu au reușit să acumuleze cele 61 de voturi necesare și Parlamentul a fost dizolvat, declanșând alegeri anticipate în iulie 2009.

Primele alegeri anticipate au dus la o migrare semnificativă a sprijinului popular de la Partidul Comuniștilor spre cele patru partide liberale de opoziție, care au primit împreună o mică majoritate de 53 de mandate. Cele patru partide au format un guvern de coaliție, "Alianța pentru Integrare Europeană" ("AIE"). Guvernarea AIE a lansat un proces activ de elaborare și solicitare a sprijinului internațional pentru o agendă anti-criză și de reforme economice vastă, care a culminat la sfârșitul anului 2009, în adoptarea unui Program cuprinzător de Stabilizare și Relansare Economică.

Cu toate acestea, ca și predecesoarea sa, Guvernare AIE I nu a reușit să mobilizeze majoritatea calificată în Parlament pentru a alege candidatul său prezidențial. Într-o încercare de a soluționa acest impas, în septembrie 2010 guvernul AIE a lansat un referendum național cu privire la modificarea Constituției pentru a permite alegerea directă a Președintelui. Cu toate acestea, prezența la vot a fost sub nivelul cerut de 33.3 la sută, iar Guvernul AIE a fost nevoit să convoace al doilea scrutin parlamentar anticipat în noiembrie 2010.

În al doilea scrutin parlamentar anticipat, Partidul Comuniștilor a câștigat din nou majoritatea voturilor la nivel național, cu toate că sprijinul popular a continuat să scadă. Dintre cele patru partide din coaliția AIE, liberal-democrații și-au majorat în mod semnificativ cota voturilor primite, asigurându-și 32 de locuri, Partidul Democrat a avut un câștig mai mic de 15 mandate, cota parte a Partidului Liberal a scăzut de la 15 la 12; în timp ce Alianța Moldova Noastră nu a trecut pragul de patru la sută. Prin urmare a fost posibil ca Guvernul AIE să fie reconstituit. Cu toate acestea, din nou nici o configurație a partidelor, care ar putea coopera în mod realist pentru a forma un guvern nu a fost capabilă să atingă majoritatea calificată necesară pentru a alege Președintele.

În timp ce guvernarea AIE a implementat cu succes multe dintre elementele anti-criză pe termen scurt ale programului de reformă, perioada prelungită de incertitudine politică - care acum pare să continue în 2011 și eventual și mai departe - a diminuat în mod semnificativ capacitatea guvernului de a implementa reformele structurale accentuate mai profunde prevăzute în Program. Progresul în abordarea provocărilor de tranziție rămase - inclusiv în domenii vitale, cum ar fi reformarea sistemului judecătoresc și combaterea corupției - va necesita o voință politică susținută, interese comune, precum și un angajament reciproc în ce privește procesul integrării europene a Moldovei în toate domeniile de guvernare.

2.1.2 Mediul de afaceri

Mediul de investiții din Moldova s-a îmbunătățit treptat în ultimii ani, deși rămân provocări semnificative, în special în domeniul de aplicare a legilor, în general bune și reglementărilor din Republica Moldova. Agenția Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC), care a fost înființată în 2007, a emis o serie de hotărâri importante, deși a existat o lipsă îngrijorătoare de transparență și răspundere, în consultare și procesele decizionale într-un număr de cazuri împotriva companiilor cu capital străin. Legea cu privire la concurență încă necesită modificări pentru a o

aduce în concordanță cu cele mai bune practici internaționale. Legea cu privire la licențierea activității de întreprinzător, care a avut drept scop reducerea evaziunii fiscale, a primit o opoziție puternică din partea unui număr de asociații de IMM-uri, a fost modificată pentru a permite IMM-urilor să presteze unele servicii și să comercializeze majoritatea bunurilor în baza regimului pre-existent de acordare a licențelor simplificate. Problemele aferente administrației fiscale și vămii – care se aflau în fruntea listei de obstacole în fața afacerilor conform sondajului BERD BEEPS din 2005 - au fost înlocuite în runda 2008 cu probleme legate de accesul la terenuri și lipsa de lucrători calificați. Deși, Moldova a fost inclusă în indicatorul "Doing Business" al Băncii Mondiale doar pe parcursul a trei ani, punctajul global s-a îmbunătățit cu 14 puncte între 2009 și 2010, reflectând mari îmbunătățiri în ușurința de înregistrare a proprietăților și a procedurilor de achitare a impozitelor.

2.1.3 Mediul

Republica Moldova se îndreaptă spre integrarea europeană și este parte a Programului de Vecinătate a UE, care include discuții cu privire la armonizarea legislației de mediu. Guvernul Republicii Moldova a ratificat 18 convenții internaționale de mediu, inclusiv Convențiile Aarhus și Espoo ale UNECE. Au fost elaborate planuri de acțiuni pentru a aborda implementarea mai multor convenții, însă progresul acestora este limitat, datorită implicațiilor financiare.

Cele mai importante trei probleme de mediu din Republica Moldova sunt: 1) calitatea apei, care este cea mai mare preocupare pentru sănătatea umană, 2), degradarea solurilor, și 3) pierderea biodiversității. Aproximativ 75 la suta din suprafața terenurilor este folosită pentru agricultură, mediul suferă în rezultatul utilizării extensive a fertilizanților chimici agricoli, și metodelor agricole proaste (de exemplu, lipsa rotației culturilor, utilizarea fertilizanților agricoli), care au cauzat eroziunea solului pe scară largă și reducerea calității solului. Schimbările climatice de asemenea sunt de natură să afecteze în mod semnificativ Moldova, cu impact asupra agriculturii, și gospodăriei apelor. Mai multe informații despre problemele de mediu sunt oferite în Anexa 3.

2.1.4 Probleme sociale și de gen

Între 1999 și 2004, redresarea economică în Moldova a permis ca 40 la sută din populație să iasă din sărăcie. Rata sărăciei a continuat să scadă până în 2007, deși cu un ritm mai lent. Nivelul sărăciei a crescut din nou în 2008, chiar înainte de impactul deplin al crizei. Sărăcia este de așteptat să crească în continuare în 2010, parțial datorită scăderii remitențelor cu aproape o treime în 2009.

Mai mult de 25 la sută din populația economic activă a părăsit țara în căutare de oportunități economice în străinătate. Un număr semnificativ ai acestora sunt de înaltă calificare și au studii. Cu toate acestea, de la începutul crizei, a fost mai greu pentru acești migranții economici să-și păstreze locul de muncă în țările de destinație și să continue să trimită bani acasă.

Nivelul ridicat de sărăcie și șomaj în creștere, și o scindare urban-rural, au avut un efect negativ asupra egalității de gen, cu o deterioare a statutului socio-economic al femeilor în zonele rurale.

Rata de angajare a femeilor este de 37.7 la sută față de 42.6 la sută pentru bărbați. Problema găsirii unui loc de muncă adecvat pentru femei, excluderea din sectoarele

tradiționale dominate de bărbați și o concentrare în sectoare plătite mai prost sunt considerate a fi una din cauzele principale ale sărăciei sexului feminin și una dintre cauzele de bază de emigrare și traficare. În plus, femeile în general au fost afectate în mod disproporționat de restructurarea economică. Cele mai vulnerabile la sărăcie sunt femeile din zonele rurale, gospodăriile conduse de femei și femeile din grupuri etnice, în special a romilor. În plus, lipsa de servicii sociale adecvate a afectat capacitatea femeilor de a avansa la locul de muncă.

Au existat unele evoluții pozitive în perioada de tranziție în ce privește egalitatea de gen, mai ales după alegerile din 2005, cu adoptarea în februarie 2006, a "Legii cu privire la asigurarea șanselor egale pentru femei și bărbați". Femeile reprezintă acum peste 21 la suta de locuri în Parlamentul național, comparativ cu 3,8 la suta în 1990. După alegerile locale din 2007, numărul de primari femei a crescut cu 3 la sută (față de anul 2004). Femeile reprezintă acum 26.5 la sută din toți consilierii în consiliile satești.

2.1.5 Reforma legală

De-a lungul anilor, Moldova a efectuat ample reforme ale cadrului său legal și a reușit să pună în aplicare o bază legislativă complexă pentru tranziția spre o economie de piață. În ultimii ani Moldova a adoptat mai multe legi noi și importante, inclusiv o lege cu privire la parteneriatul public-privat și o lege cu privire la ipotecă (elaborată cu asistență tehnică a BERD), care intenționează să elimine obstacole administrative, simplificarea reglementării legislative în domeniile respective și într-o mare măsură să încurajeze influxul de investiții locale și străine private. Cu toate acestea, o analiză a legilor comerciale de bază care contribuie direct la crearea unui climat investițional favorabil în Republica Moldova încă mai arată că legile, chiar și cele relativ bune suferă de probleme serioase de aplicare. Un sistem judecătoresc slab și proceduri complicate de punere în aplicare subminează și mai mult încrederea investitorilor. Chiar dacă au fost întreprinse anumite măsuri în combaterea corupției în sistemul judecătoresc, cum ar fi adoptarea unui nou cod deontologic care a intrat în vigoare la începutul anului 2008, corupția și imixtiunea politică rămân în continuare a fi un motiv de îngrijorare în sectorul judecătoresc din Moldova. Moldova urmează să aducă legile sale comerciale, în conformitate cu standardele internaționale și să facă aceste legi pe deplin eficiente, în special prin consolidarea sistemului judecătoresc, combaterea corupției și punerea în aplicare a altor măsuri pentru a fortifica statul de drept. Pentru evaluarea efectuată de Bancă a legilor comerciale selectate vă rugăm să consultați anexa 4.

2.2 Progresul în perioada de tranziție și reacția economiei

2.2.1 Condițiile macroeconomice pentru operațiunile Băncii

După un deceniu de creștere economică, economia Moldovei a fost serios afectată de criza economică mondială din 2009. Producția industrială a scăzut cu 22,2 la suta în 2009, investițiile s-au redus la jumătate iar consumul s-a redus în mod semnificativ. Prin urmare, economia s-a contractat cu 6,5 la suta, în cea mai mare parte bazat pe o performanță foarte slabă în primul și al doilea trimestru. Răspunsul politic a fost în cea mai mare parte bazat pe politica monetară, deoarece Banca Națională a Moldovei a întreprins o serie de măsuri pentru a ușura constrângerile de lichiditate, inclusiv mai multe reduceri ale ratei de refinanțare (de la 18,5 la sută în luna august 2008 la un minim istoric de 5 la sută în ianuarie 2010) și cerințe mai mici de rezervare pentru

băncile comerciale. BNM a utilizat, de asemenea rezervele sale internaționale pentru a evita deprecierea leului moldovenesc pe parcursul anului 2009.

Inflația pe parcursul anului 2009 a fost de numai 0,6 la sută, dar în ultimele luni, presiunile inflaționiste au fost reluate, necesitând intervenții ale BNM de combatere a inflației prețurilor excesive. Dezechilibrul extern a scăzut în cursul anului 2009, în mare parte bazat pe un declin foarte rapid al importurilor. Reducerea deficitului de cont curent este estimată la 10,7 la sută din PIB în 2009, de la 16,7 la sută în anul 2008. BNM a folosit rezervele sale valutare, în prima parte a anului 2009 pentru a apăra leul moldovenesc, dar a fost permisă o depreciere semnificativă la sfârșitul anului 2009 fata de dolar și euro, aducând leul în termeni reali, în conformitate cu monedele regionale (Ucraina, România). Datoria externă - atât publică cât și privată - a crescut în ultimii trei ani și se ridică la aproximativ 80 la sută din PIB.

Redresarea este așteptată să continue în 2010-11, dirijată de restabilirea cererii externe din partea partenerilor comerciali principali ai Moldovei din UE și CSI. Finanțarea din partea FMI și donatorilor oficiali va stimula finanțele publice și va oferi o ancoră externă și sprijin pentru reforme structurale suplimentare. Se așteaptă o creștere a PIB-ului cu aproximativ 4 la sută pe termen mediu, cu condiția că stabilitatea este menținută până la viitoarele alegeri parlamentare și prezidențiale. Principalele riscuri ale acestei perspective provin de la factori externi, inclusiv volatilitatea ridicată a remitențelor și incertitudinea privind cererea de exporturi.

2.2.2 Succesul și provocările tranziției

Diversificarea economică cu scopul extinderii capacității de producere pentru o gamă mai largă de sectoare și penetrarea unui număr mai mare de piețe de export rămâne o provocare de bază. O mai bună calitate a produsului și a sistemelor de control al calității ar permite economiei să beneficieze mai bine de Preferințele Comerciale Autonome cu UE și să continue să diversifice piețele de export.

Îmbunătățirea în continuare a mediului de afaceri - în special crearea unui mediu concurențial echitabil pentru toți participanții la piață și simplificarea reglementărilor de afaceri și aplicarea lor - sunt necesare pentru a atrage mai multe investiții și pentru a ridica perspectivele de creștere a economiei.

O reformă completă a sectorului energetic și municipal este necesară pentru a asigura durabilitatea financiară, atragerea investițiilor și îmbunătățirea în cele din urmă a furnizării serviciilor.

Sectorul energetic/ infrastructura

Situația pierderilor și arieratelor în sectorul de furnizare a energiei termice a început să fie soluționată. Parlamentul a transferat responsabilitatea pentru stabilirea tarifului la agentul termic de la autoritățile municipale la ANRE. În luna ianuarie 2010, ANRE a ajustat tariful la încălzire în Chișinău la un nivel suficient pentru acoperirea costurilor pentru încălzire, care ar trebui să asigure plățile curente către furnizorii de căldură și reducerea arieratelor create. Un memorandum de Înțelegere privind soluționarea problemei energetice actuale din sectorul public și voința de acțiune în direcția soluționării datoriilor istorice a fost semnat între toate părțile implicate în iunie 2010. Între timp, tarifele la gaze și tarifele la energia electrică cu amănuntul au crescut, de asemenea, pentru a reflecta costul mai mare a gazului și energiei electrice importate și generarea electrică internă. În plus, în septembrie 2009 în municipiul

Chișinău a fost aprobată majorarea substanțială a tarifelor pentru furnizarea apei și serviciilor de transport public, urmare a tarifelor înghețate pe parcursul mai multor ani. Municipiul Chișinău și Guvernul Republicii Moldova au drept scop susținerea familiilor cu venituri scăzute printr-o asistență direcționată pentru încălzire și gaz.

Sectorul întreprinderilor

Guvernul a întreprins anumiți pași pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în ultimul trimestru al anului 2009. Restricțiile impuse administrativ asupra anumitor sectoare au fost fie ridicate sau relaxate – restricțiile la exportul de vin, struguri și cereale au fost ridicate, iar certificarea obligatorie a fiecărui lot de import a fost abolită în încercarea de a spori concurența pe piețele interne. Mai mult, anumite proceduri administrative au fost simplificate și, de asemenea, a fost inițiată reforma birocrăției de stat cu restructurarea mai multor agenții de stat și ministere.

Ca parte a pachetului de reforme structurale în programul FMI, guvernul a promis să accelereze reformele structurale și să sprijine efortul fiscal. Reformele structurale se vor concentra pe continuarea reducerii birocrăției și simplificarea procedurilor administrative pentru firme, inclusiv o reducere drastică a numărului de bunuri care necesită certificarea de conformitate obligatorie, implementarea ghișeului unic în ce privește interacțiunile între firmă - guvern, îmbunătățirea legislației privind societățile pe acțiuni, simplificarea înregistrării și lichidării companiei, reducerea poverii de raportare fiscală și îmbunătățiri ale cadrului de reglementare pentru serviciile sanitare și de uz veterinar.

Sectorul financiar

Sectorul bancar rămâne stabil și în mare măsură neafectat de criza de pe piețele financiare internaționale, însă recesiunea severă în 2009, a afectat calitatea creditării, iar o bancă comercială a fost închisă. Cerințele de conformare referitor la capital rămân ridicate la 32.3 la sută, substanțial mai mari decât minimul cerut de BNM de 12 la sută, în timp ce lichiditatea rămâne este în abundență. Băncile străine au menținut expunerea la filialele lor din Moldova. Cu toate acestea, calitatea creditelor a scăzut substanțial, iar BNM a raportat o rată a creditelor neperformante de 17,3 la sută la sfârșitul lunii ianuarie 2010. Investprivatbank, o bancă medie privată, i-a fost retrasă licența de către BNM în ianuarie 2009, ca urmare a încălcărilor repetate ale reglementărilor BNM și principiilor prudenței bancar care a condus la expunerea mare la sectoarele afectate de criză și insolabilitatea ulterioară. Procedura de faliment a Investprivatbank a fost gestionată în mod adecvat, însă BNM și-a intensificat eforturile în vederea îmbunătățirii capacității sale de a interveni devreme pe lângă băncile problematice și să îmbunătățească eficiența Fondului de Garantare a Depozitelor. Creditarea internă în sectorul privat a scăzut cu aproximativ 5,2 la sută în cursul anului 2009, însă creditarea economiei a scăzut mai substanțial. În timp ce declinul cel mai accentuat a vizat creditarea în moneda locală a persoanelor fizice, IMM-urile au raportat, de asemenea dificultăți substanțiale la obținerea creditelor.

2.3 Acces la capital și cerințele investiționale

Accesul la finanțare rămâne limitat. Debitorii se confruntă cu scadențe scurte care limitează capacitatea lor de a începe programe de investiții pe termen lung, și rate reale ridicate ale dobânzilor, ceea ce face adesea finanțarea împrumutului potrivită doar pentru proiectele foarte profitabile. Accesul la piețele internaționale de capital este limitat, datorită dimensiunilor mici (comparativ cu standarde internaționale), ale

celor mai multe firme și bănci și profilul de risc nefavorabil al economiei. Sectorul comercial cu capital privat încă urmează să se dezvolte și până în prezent țara nu a atras interesul semnificativ al fondurilor internaționale de capital privat.

3. ORIENTARI STRATEGICE

3.1 Prioritățile Bancii pentru perioada Strategiei

Moldova este o țară în tranziție incipientă cu necesități semnificative de reformă și investiții în infrastructură și energie, inclusiv un accent mai mare pe eficiența energetică, sectorul corporativ dominat de întreprinderi mici în sectorul serviciilor, și un sistem financiar subdezvoltat. Pentru a aborda aceste provocări, Banca va continua să realizeze oportunități viabile de finanțare alături de dialogul intens pe marginea politicilor în domenii de reformă cheie (a se vedea anexa 6 cu portofoliul de proiecte pentru anul 2010 pe sectoare).

3.2 Provocari sectoriale si obiectivele Bancii

3.2.1 Infrastructura

Obiectivele tranziției:

- Actualizarea infrastructurii transportului și comunicațiilor interne pentru a compensa costurile ridicate transfrontaliere, inclusiv prin reforme de întreținere și finanțare a drumurilor, practici mai bune de achiziții, precum și privatizarea întreprinderilor de transport.
- Restructurarea companiilor prestatoare de servicii municipale, inclusiv i) introducerea contractelor de servicii publice, ii) restructurarea operațională și financiară a marilor companii de utilități, iii) regionalizarea furnizorilor de servicii municipale mici, și iv) reforma tarifelor.
- Implicarea mai mare a sectorului privat, inclusiv parteneriate publice-private și concesiuni private acordate prin licitații deschise competitive.

Priorități operaționale:

Banca va continua oferirea suportului pentru reabilitarea infrastructurii de bază de transport, în principal drumuri, alături de sprijinul pentru reforma de întreținere și finanțare a drumurilor, un rol mai mare pentru sectorul privat, precum și practici mai bune de achiziții.

Banca va continua dialogul reușit pe marginea politicilor cu municipiul Chișinău pentru a analiza finanțarea suplimentară pentru serviciile municipale în capitală, inclusiv pentru Apă Canal Chișinău, bazate pe o mai mare transparență, o mai bună guvernare corporativă, și un management operațional și financiar îmbunătățit, probabil prin concesiuni private acordate în oferte deschise competitive.

În regiuni Banca va continua eforturile sale în vederea promovării regionalizării furnizorilor publici mici, ineficienți, concentrându-se asupra întreprinderilor de furnizare a apei, alături de alte măsuri pentru a îmbunătăți managementul operațional și financiar, și pentru a pune în aplicare reforma tarifară necesară.

Proiectele potențiale de infrastructură urmează să fie co-finanțate de alte IFI, în

special BEI, și ar necesita asistență tehnică semnificativă și granturi investiționale în scopul asigurării suportabilității și implementării reușite.

3.2.2 Energetica

Obiectivele tranziției:

- Restructurarea sectorului energetic, inclusiv restructurarea la nivel de sector și restructurarea operațională și financiară la nivelul companiilor individuale, cu un accent puternic pe eficiența mai mare a costurilor.
- Reforma reglementărilor și tarifelor pentru a promova transparența și a permite investiții financiare viabile.
- O mai mare eficiență energetică.

Priorități operaționale:

Banca va sprijini măsurile de reformă întreprinse de autorități și va avea drept scop să acorde finanțare pentru reabilitarea și extinderea activelor sectorului energetic, inclusiv consolidarea conexiunilor internaționale și susținerea investițiilor în surse regenerabile de energie la nivelul sectorului public și al investitorilor privați. Banca va sprijini, de asemenea, aderarea Republicii Moldova la rețeaua coordonată de transport European și conformarea la cerințele Tratatului Comunității Energetice.

Banca va continua identificarea, finanțarea și promovarea investițiilor în eficiența energetică în toate sectoarele.

3.2.3 Industrie, Comerț și Agricultură

Obiectivele tranziției:

- Creșterea competitivității și eficienței întreprinderilor locale, inclusiv eficiența energetică.
- Intrarea investitorilor strategici străini.
- Introducerea noilor produse și procese replicabile pentru diversificarea economiei și creșterea potențialului de export al țării.

Priorități operaționale:

Sprijinul pentru investiții viabile în prelucrarea produselor agricole, depozitare, distribuție, logistică și vânzare cu amănuntul, inclusiv în sectorul vitivinicol dominant, va fi o prioritate-cheie pentru Bancă. Sectorul va fi vizat direct de finanțarea prin creditare și investiții în capital precum și printr-o cooperare strânsă cu instituțiile financiare locale pentru a asigura un rezultat maxim de finanțare din partea Băncii, inclusiv anumite linii de credit agricol, cu asistență tehnică adecvată, și sprijin pentru leasing-ul de echipamente agricole, la nivel regional dacă este necesar.

Banca va sprijini restructurarea și creșterea dinamică a întreprinderilor locale în vederea creșterii competitivității lor, precum și intrarea noilor investitori strategici prin finanțarea directă a companiilor prin creditare și investiții în capital, în principal, prin intermediul produselor din cadrul ETCI și de asemenea utilizarea asistenței non-financiare acordate de TAM / BAS.

În sectorul imobiliar și turism Banca va continua să analizeze proiectele inovaționale, inclusiv investițiile în eficiența energetică, ceea ce ar introduce structuri viabile de

finanțare în piață dominată de investiții speculative. Banca va continua să susțină investiții la scară mică și co-finanțare în toate activele imobiliare.

Banca va sprijini dezvoltarea unei game complete de furnizori de servicii competitive în domeniul TIC, inclusiv prin finanțarea selectivă a infrastructurii publice.

Banca va fi gata să acorde finanțare pentru restructurarea pre-privatizare, precum și sprijin direct pentru privatizarea operatorului istoric de telecomunicații MoldTelecom.

3.2.4 Instituții financiare

Obiective tranziției:

- Aprofundarea intermedierei financiare prin extinderea gamei și accesului la produse financiare.
- Îmbunătățiri ale guvernării corporative, transparență, și gestionarea operațională a instituțiilor financiare.

Priorități operaționale:

Banca va continua să susțină creditarea extinsă pentru IMM-uri și micro-întreprinderi prin linii de credit dedicate, în primul rând prin băncile client existente, și folosirea monedei locale atunci când este cazul și este disponibilă prin intermediul TCX precum a fost deja făcut cu succes în 2009 și 2010. Banca va continua, de asemenea, să încurajeze utilizarea deplină a Programului de Facilitare a Comerțului pentru a promova cooperarea regională. Partajarea riscurilor și co-finanțarea cu băncile partenere locale va continua să fie susținută prin promovarea activă a MCFF.

Banca se va concentra puternic pe extinderea noilor produse la băncile locale și instituțiile financiare non-bancare, inclusiv linii de creditare pentru eficiența energetică, leasing, asigurări, credite ipotecare (sub rezerva condițiilor de piață), și va lansa un instrument de creditare agricolă dedicată.

Banca va acorda selective finanțare prin creditare, precum și alte produse (inclusiv investiții în capital, în cazul în care apar oportunități adecvate) pentru a extinde gama de instrumente financiare disponibile pentru instituțiile financiare din Moldova. Îmbunătățirile nivelului de guvernare corporativă, transparența și managementul operațional vor continua să fie implementate în proiecte noi cu clienții existenți și noi, în special în orice investiții posibile în capital.

Banca va fi gata să ia în considerare sprijinul pentru privatizarea băncii cu capital majoritar de stat, Banca de Economii.

3.3 Dialog pe marginea politicilor

Banca va continua să realizeze dialogul intensive pe marginea politicilor pentru a aborda provocările de bază ale tranziției și pentru a susține derularea operațiunilor. Dialogul pe marginea politicilor se va construi pe realizările din cadrul strategiei de țară anterioare și va fi strâns legat de obiectivele de tranziție din portofoliu, precum și operațiunile ce urmează a fi realizate. Acesta se va concentra pe cinci domenii cheie: transport, infrastructura municipală, energie (inclusiv eficiența energetică), mediul de afaceri și sectorul financiar:

- Dialogul pe marginea politicilor în domeniul transportului se va concentra pe

îmbunătățirea practicilor de achiziții, aprofundarea întreținerii drumurilor și reforma finanțării, reforma continuă a sectorului aviației, precum și o mai mare implicare a sectorului privat.

- Banca va continua să se angajeze într-un intens dialog de politici privind restructurarea datoriilor din sectorul energetic, reforma reglementărilor în domeniul energetic și adoptarea unor tarife adecvate cu scopul de a asigura finanțare pentru reabilitarea activelor existente de generare a energiei, precum și investiții în energia regenerabilă.
- În domeniul eficienței energetice BERD va extinde dialogul de politici și asistență în dezvoltarea unui cadru de reglementare privind eficiența energetică a clădirilor conform Directivei Europene privind performanța energetică a clădirilor. În plus, Banca va oferi asistență la elaborarea unei legi special privind eficiența energetică a clădirilor și modificarea Codului locuințelor pentru a debloca sectorul rezidențial pentru finanțare durabilă a energiei.
- În domeniul infrastructurii municipale și de mediu, dialogul de politici și condiționalitățile proiectului se vor concentra pe continuarea regionalizării operatorilor municipali mici ineficienți, reforma tarifelor, practici mai bune de achiziții, îmbunătățirea nivelului de guvernare corporativă, precum și restructurarea operațională și financiară, prin introducerea contractelor de servicii publice și posibile concesiuni private, în strânsă cooperare cu alți donatori.
- Politicile de dialog privind mediul de afaceri se va concentra pe atragerea și promovarea investițiilor în activitățile orientate spre export, inclusiv în sectorul agricol. BERD va lua în considerare potențialul de asistență pentru a ajuta la instituirea unui Consiliu consultativ la nivel înalt privind mediul investițional.
- Îmbunătățirile în sectorul financiar și transparența guvernării corporative, precum și privatizarea băncii de stat va continua să fie în centrul dialogului de politici cu autoritățile din sectorul financiar.
- Asistența tehnică poate fi acordată instituțiilor financiare și autorităților pentru a facilita aprofundarea intermedierei financiare, îmbunătățirea gestionării riscurilor și consolidarea stabilității sistemului financiar.

3.4 Impactul social și de mediu

Noile proiecte se află sub rezerva Politicii Sociale și de Mediu (ESP) din 2008. Politica și cerințele de performanță au fost traduse în limba moldovenească și rusă.

În ceea ce privește proiectele propuse în domeniul transportului, problemele de mediu și sociale asociate cu reabilitarea drumurilor existente sunt în mod normal, minore și ușor de atenuat. Îmbunătățirea tratării apei și apelor uzate, precum și gestionarea deșeurilor în Republica Moldova ar fi asociată cu beneficii sociale semnificative, în primul rând în domeniul sănătății publice. Pe partea de mediu, schimbările climatice ar trebui să fie privite în proiecte de apă, deoarece se prognozează că Republica Moldova va suferi un impact semnificativ al schimbărilor climatice - unul dintre cele mai mari din regiune.

Problemele de mediu și problemele sociale sunt uneori asociate cu instalațiile de transport și rețelele de distribuție, iar aspectele ce țin de impactul strămutării și asupra traiului trebuie să fie luate în considerare în caz de orice deplasare. Pentru sistemele de distribuție, școlarizarea și sensibilizarea publicului cu privire la pericolele de electrocutare se află sub un nivel optim în Republica Moldova, care a condus la un număr semnificativ de decese atât accidentale, cât și cele ce au rezultat din tentativa de furt de cablu sau de energie electrică. Banca a lucrat cu Guvernul Republicii Moldova cu privire la acest aspect pe parcursul a mai mulți ani. Această problemă ar

trebui să fie revizuită în cazul proiectelor potențiale pentru a vedea ce măsuri rezonabile ar putea întreprinde clienții pentru a reduce accidentele.

Investițiile în agrobusiness vor trebui să ia în considerare schimbările climatice. Este probabil ca Moldova să fie afectată în mod semnificativ de schimbările climatice, iar în prezent se confruntă cu probleme de gestionare a resurselor de apă și degradarea solului (a se vedea Anexa 3), toate sunt componente critice ale agrobusiness-ului.

Cu accentul pe dezvoltarea IMM-urilor prin intermediul IF locale, Banca a acordat sprijin în vederea consolidării capacităților de mediu și sociale privind gestionarea riscurilor IF locale prin organizarea unei instruirii în domeniul analizei de mediu și sociale în 2006, și va planifica o altă sesiune dacă timpul și resursele vor permite acest lucru. Instruirile vor asigura ca IF parteneri să fie capabile de implementarea procedurilor de mediu și sociale care sunt incluse în procesele de evaluare ale investițiilor/creditului. Modulul de formare va include aspecte cum ar fi conformarea clientilor IF parteneri la standardele și cerințele de mediu, sănătate, standardele și cerințele privind siguranța, informarea publicului și cerințele de consultare, legile privind ocuparea forței de muncă și standardele referitoare la încadrarea în câmpul de muncă a copiilor și tinerilor, discriminarea la locul de muncă și muncă forțată.

Ca parte a implementării Planului de Acțiuni privind egalitatea de gen al BERD, Banca va continua să susțină spiritul antreprenorial al femeilor prin intermediul proiectelor instituțiilor financiare prin creșterea accesului la finanțare pentru IMM-uri ce aparțin femeilor, în special în zonele rurale. De asemenea, în proiectele din sectorul MEI, Banca va încerca să îmbunătățească distribuția echitabilă a beneficiilor proiectului în rândul bărbaților și femeilor și de a consolida rolul femeilor în definirea priorităților pentru investiții municipale. În alte sectoare prioritare, Banca se va concentra pe identificarea și încurajarea clienților să adopte abordări echilibrate între femei și bărbați în politicile și practicile de resurse umane (de exemplu, echilibrul viață –lucru, program de lucru flexibil, inițiative prietenoase familiei, etc).

4. COOPERAREA CU UNIUNEA EUROPEANĂ

UE dezvoltă o relație din ce în ce mai strânsă cu Republica Moldova, depășind faza de cooperare spre o integrare economică treptată și o aprofundare a cooperării politice. Moldova este o țară parteneră în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), având un Plan de Acțiuni comun PEV UE-Moldova bazat pe Acordul de Parteneriat și Cooperare. Programul Indicativ Național al UE pentru Republica Moldova pentru 2011 - 13 stabilește trei domenii cheie prioritare: i) buna guvernare, statul de drept și libertățile fundamentale; ii) dezvoltarea socială și umană și) iii comerț și dezvoltare durabilă. Bugetul indicativ din Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat a fost stabilit la 273.14 EUR.

Din 2007, UE oferă sprijin sectorului bugetar în Republica Moldova. În 2007, 21 de milioane EUR au fost angajate pentru sectorul de asistență socială. Sprijinul bugetar de 46.6 milioane de euro aprobat în 2008 a fost dedicat sectorului de ocrotire a sănătății. În 2009, UE a aprobat 45 milioane EUR în calitate de sprijin bugetar pentru sectorul de aprovizionare cu apă. În 2010, sprijinul bugetar de aproximativ 50 de milioane EUR este preconizat pentru stimularea economică în zonele rurale. În plus, în octombrie 2010, UE a aprobat 90 milioane EUR pentru asistență macro-financiară, legată de progresul reformei, recunoscând poziția externă vulnerabilă a Moldovei și demonstrând dorința UE de a susține eforturile de promovare a reformei ale Republicii Moldova.

Cooperarea dintre BERD și UE în Moldova este realizată pe trei domenii:

i) Cooperare strânsă în dialogul pe marginea politicilor, inclusiv misiuni comune pe anumite sectoare, cum ar fi energia și transportul și începând cu anul 2011, de asemenea, sectorul de aprovizionare cu apă și discuții detaliate privind matricea de politici legate de programe de sprijin relevante pentru sectorul bugetar, descrise mai sus, cum ar fi programul de sprijin bugetar al UE din 2009 pentru sectorul de aprovizionare cu apă;

ii) Asistență tehnică pentru proiecte specifice, în care UE a oferit peste o treime din totalul angajamentelor de CT până în prezent (a se vedea Anexa 7);

iii) Co-finanțarea investițiilor utilizând Facilitatea de Investiții pentru Vecinătate a UE (FIV). De la înființarea FIV UE în mai 2008 până la sfârșitul lunii august 2010, BERD, împreună cu BEI, au aplicat cu succes la subvențiile FIV UE în valoare totală de 29.75 milioane EUR pentru 5 proiecte cu valoarea totală a proiectelor de 242 milioane EUR, din care BERD finanțează 84 milioane de euro. Cererile ulterioare pentru finanțare suplimentară de la FIV UE sunt așteptate în timpul perioadei strategiei noi, în special pentru proiecte de infrastructură și cele din sectorul energetic.

Proiect <i>(Milioane EUR)</i>	Sector	Cost total proiect	Finanțare BERD	Starea finanțării BERD	FIV UE
Proiectul de Reabilitare a Drumurilor	Transport	92.5	30	semnat pe 2007	12
Proiectul de modernizare a aeroportului Chișinău	Transport	46.25	24	semnat pe 2008	1.75
Programul de Dezvoltare a Companiilor de Aprovizionare cu Apă și Canalizare	MEI	31.5	10	semnat pe 2010	10
Finanțarea Transportului Public din Chișinău	MEI	13	5	semnat pe 2010	3
Apa Canal Chisinau	MEI	59	15	Etapa de pregătire	3
Total		242.25	84		29.75

5. ALTE INSTITUȚII FINANCIARE INTERNAȚIONALE ȘI DONATORI MULTILATERALI

Banca cooperează îndeaproape cu alți donatori (vezi anexa 7 cu asistența tehnică pe donator și sector aparte și Anexa 8 cu lista tuturor proiectelor de asistență tehnică). Principalele domenii de cooperare între BERD și alți donatori includ:

Coordonarea dialogului pe marginea politicilor: BERD este un participant activ în cadrul reuniunilor de coordonare a donatorilor cu Guvernul, inclusiv coordonarea generală și sectorială a donatorilor, activități specifice de coordonare în domeniul i) sectorului privat, ii) sectorului financiar, iii), aprovizionării cu apă și mediului, iv) transportului, și v) energiei. Coordonarea donatorilor cu privire la dialogul pe marginea politicilor include i) ședințe, de obicei lunare, sectoriale consultative ale consiliului prezidate de ministrul respectiv din Guvern, ii) misiuni comune ale donatorilor, pentru a discuta anumite sectoare sau proiecte, și iii) reuniuni ad-hoc,

atunci și când sunt necesare. În sectorul privat, coordonarea dialogului pe marginea politicilor între IFI și donatori este mai puțin formal decât în infrastructură și energie. Toate IFI cooperează pe aplicarea aceluiași standarde înalte ale guvernării corporative și transparenței, iar BERD preia conducerea în acest domeniu, în sectorul financiar.

- **Asistență tehnică:** Banca utilizează în mod activ asistență tehnică semnificativă de la UE, donatorii bilaterali și din fonduri speciale, cum ar fi Fondul ETC și Fondul acționarilor BERD, în special pentru pregătirea și implementarea proiectului. Banca caută, de asemenea, cooperare tehnică finanțată de donatori în domeniul legal și de reglementare în domeniile strategice de bază, inclusiv eficiența energetică, concurența, telecomunicațiile, reglementarea energetică și sectorul financiar. Domeniile suplimentare, în care va fi o implicare mai activă a proiectelor de cooperare tehnică finanțate de donatori se așteaptă în perioada strategiei următoare, includ susținerea activităților de consultare public- privat (înființarea Consiliului Consultativ pentru mediul investițional), îmbunătățiri instituționale pentru investitorii privați, și concesiunile private.

- **Co-finanțarea proiectului:** Toate proiectele de infrastructură și energie realizate de BERD în perioada strategiei anterioare s-au bucurat de co-finanțare din partea a cel puțin unui alt IFI (BEI, IFC, BM). Această cooperare este de așteptat să continue pe parcursul perioadei strategiei curente. Toate proiectele de infrastructură și energie, în special, sunt pregătite împreună cu BEI și se așteaptă să beneficieze de co-finanțarea de la FIV UE. Deși împrumuturile BERD nu sunt supuse obligației de concesionalitate a FMI în cadrul noului program FMI, constrângerile de suportabilitate necesită o co-finanțare semnificativă din granturi, în special în regiunile din afara capitalei.

5.1 Banca Europeană de Investiții (BEI)

BEI are mandatul de a acorda finanțare Republicii Moldova în conformitate cu Acordul Cadru, semnat în noiembrie 2006. Moldova este eligibilă de a primi finanțare pentru proiecte de interes comun în domeniile transporturilor, energiei, telecomunicațiilor și infrastructurii de mediu. Din 2009, BEI are de asemenea mandatul de a finanța IMM-urile din Republica Moldova. Până la sfârșitul lunii august 2010, BEI a semnat două proiecte în Moldova, ambele co-finanțate de BERD și FIV UE. În iunie 2006, BEI a semnat un împrumut de 30 milioane EUR cu Republica Moldova, pentru a sprijini reabilitarea drumurilor care leagă capitala Chișinău cu frontiera UE. În decembrie 2008, BEI a acordat un împrumut de 20 de milioane de euro pentru reabilitarea și fortificarea capacității aeroportului din Chișinău. În noiembrie 2010, BEI a acordat un credit în sumă de 75 milioane EUR sub garanția statului pentru reabilitarea drumurilor, co-finanțat de creditul BERD în sumă de 75 milioane EUR sub garanția statului pentru sectorul vitivinicol și 20 de milioane de euro împrumut general pentru Mobiasbanca, un client BERD, pentru recreditarea IMM-urilor locale. BERD ar putea lua în considerare co-finanțarea posibilă a companiilor vinicole financiar viabile incluse în programul BEI (dacă există) atât direct, cât și prin intermediul liniilor de creditare existente, cu condiția ca aceste societăți să satisfacă cerințele mandatului BERD. În prezent, BEI analizează trei proiecte noi de infrastructură în sectorul energetic și infrastructura municipală, co-finanțate de BERD, care este creditorul de bază, și FIV al UE, precum și finanțarea IMM-urilor prin intermediul băncilor locale participante, de asemenea clienți ai BERD.

5.2 Grupul Băncii Mondiale

Republica Moldova este membră a Grupului Băncii Mondiale din 1992 și a Asociației Internaționale pentru Dezvoltare din 1994. Strategia Parteneriatului de Țară a Băncii Mondiale pentru Moldova ce cuprinde perioada 2009-2012 a fost aprobată în ianuarie 2009 și prevede angajamente totale de aproximativ 45 - 50 milioane dolari pe an, parțial acordate prin intermediul suportului bugetar direct. Banca Mondială susține, de asemenea investiții în modernizarea infrastructurii și îmbunătățirea accesului la serviciile publice, precum și proiecte cu beneficii regionale sau globale de mediu. În afară de operațiunile de creditare, Grupul Băncii Mondiale oferă o gamă largă de servicii analitice și consultative, complementate de investiții și garanții prin intermediul instituțiilor Grupului Băncii (IFC și MIGA) pentru a consolida și extinde dezvoltarea sectorului financiar și privat.

Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID)

În anul fiscal 2009, Banca Mondială a acordat 25 milioane dolari pentru Republica Moldova. Volumul total al angajamentelor a ajuns la 184.3 milioane dolari, din care aproximativ 61 la suta nu au fost debursate. Portofoliul curent al IDA este concentrat în infrastructură, dezvoltare umană și dezvoltare rurală. Banca Mondială, de asemenea, administrează un fond fiduciar în sumă de 94 milioane dolari SUA pentru 31 de activități fiind cel mai mare fond de acest gen din Europa și Asia Centrală, pentru a susține dezvoltarea durabilă, dezvoltarea umană, reforma sectorului public și a competitivității.

Banca Mondială este un donator de bază în sectorul transporturilor, și un donator activ în sectoarele de energie și apă, și coordonează strâns dialogul de politici cu BERD, inclusiv dirijarea sau participarea în misiuni comune în aceste sectoare. BERD și BM de asemenea, au acordat finanțare complementară în sectoarele de transport și apă, iar finanțarea complementară în infrastructură și energie ar trebui să continue în perioada strategiei noi.

Corporația Financiară Internațională (IFC)

Republica Moldova a devenit membru al IFC în 1995. IFC a angajat 87 milioane dolari din fondurile proprii și a acordat 25 milioane dolari SUA în sindicalizare pentru proiecte în infrastructură, telecomunicații, agrobusiness și sectorul financiar. Serviciile de consultanță ale IFC sunt operaționale în Moldova din 1997 în sectorul bancar, industria de textile, prelucrarea produselor alimentare și agricultură.

În perioada strategiei anterioare, IFC a acordat finanțare prin creditare și investiții în capital în sumă de 10 milioane dolari SUA pentru restructurarea bilanțului contabil al Bostavan Wineries, în aprilie 2008, o linie de creditare de 7 milioane dolari SUA pentru IMM-uri la ProCredit Bank în iulie 2009, linie de creditare de 15 milioane dolari SUA pentru IMM-uri la MAIB, în august 2010, și 12 milioane dolari SUA pentru compania de distribuție a electricității Union Fenosa în decembrie 2009, cofinanțând împrumutul BERD de aceeași valoare. BERD va continua să coopereze cu IFC în ce privește coordonarea sprijinului acordat sectorului privat din Moldova.

5.3 Fondul Monetar Internațional (FMI)

Republica Moldova a aderat la FMI în august 1992. În luna ianuarie 2010, Consiliul de Directori al FMI a aprobat Mecanismului Extins de Creditare / Mecanismului de Finanțare Extinsă fiecare cu o durată de trei ani, în valoare totală de 369.6 milioane

DST (300 la sută din cota, sau 574 milioane dolari), împărțită în mod egal între cele două mecanisme. Noile mecanisme susțin Programul economic al Guvernului, care are ca scop restabilirea durabilității fiscale și externe, menținerea stabilității financiare, și susținerea creșterii. În cadrul noului program al FMI, plafoanele datoriei externe nu sunt aplicabile creditelor de la instituțiile financiare internaționale.

BERD coordonează strâns acțiunile sale cu oficiul local al FMI, precum și vizitele de consultare ale FMI, cu accent pe coordonarea sprijinului pentru reforme în sectoarele de infrastructură și energetică, precum și sprijin pentru stabilitatea sectorului financiar și aprofundarea intermedierei financiare.

LISTA ANEXELOR

- Anexa 1: Evaluarea politică
- Anexa 2: Evaluarea Provocărilor Tranziției
- Anexa 3: Dezvoltarea socială și de mediu
- Anexa 4: Cadrul legal comercial în Moldova
- Anexa 5: Lista Proiectelor Semnate
- Anexa 6: Rezerva de Proiecte
- Anexa 7: Asistență Tehnică pe Donator și Sector
- Anexa 8: Lista Proiectelor de Asistență Tehnică
- Annex 9: Indicatori Economici Selectați
- Annex 10: Activitățile TAM / BAS în Moldova
- Anexa 11: Harta Republicii Moldova

ANEXA 1: EVALUAREA POLITICĂ

Conformarea cu Articolul 1

Moldova s-a angajat și face progrese în aplicarea principiilor democrației multipartite, pluralismului și economiei de piață, în conformitate cu condițiile prevăzute în Articolul 1 din Acordul de Înființare a Băncii, cu toate că aplicarea acestor principii în perioada strategiei anterioare au fost oarecum neuniformă. Anumite zone de îngrijorare includ deficiențele cadrului electoral democratic, statul de drept slab și lipsa de independență a justiției.

Răspunderea politică

Moldova este o democrație parlamentară multipartită în care Parlamentul unicameral este ales prin reprezentare proporțională, iar Președintele este ales de Parlament, în baza unei majorități calificate de trei cincimi din mandatele parlamentare. Președintele numeste Primul ministru care formează cabinetul. Numirea Primului-ministru și cabinetului sunt supuse aprobării de către Parlament. În principiu, Constituția prevede separarea puterilor, principiul echilibrului instituțional și un sistem judecătoresc independent. Cu toate acestea, în special în prima parte a perioadei strategiei anterioare, executivul s-a bucurat de puteri largi, iar controalele eficiente asupra privilegiilor executivului erau slabe.

Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a schimba guvernul prin alegeri periodice organizate în baza sufragiului universal. Alegerile din Republica Moldova au fost considerate libere și corecte de către observatorii internaționali, deși au fost observate unele probleme în domenii importante, ce sunt esențiale pentru un proces electoral competitiv. Din aprilie 2009 au avut loc două alegeri parlamentare și un referendum național. Fiecare dintre aceste evenimente electorale în mare măsură s-a conformat standardelor internaționale pentru alegeri democratice, fapt relatat și de misiunile internaționale de observare ale OSCE și ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Cu toate acestea, au fost constatate deficiențe cu privire la intervenții administrative, carențe procedurale (în special exactitatea listelor de înregistrare a alegătorilor), și mass-media.

Alegerile parlamentare programate au avut loc la 5 aprilie 2009. Primele rezultate indicau faptul că Partidul Comuniștilor a primit puțin sub 50 la suta din voturi la nivel național și putea realiza majoritatea calificată de 61 de mandate în Parlamentul de 101 de deputați necesare pentru alegerea Președintelui. Trei partide de opoziție - Partidul Liberal Democrat condus de Vlad Filat, Partidul Liberal, condus de Mihai Ghimpu, și Alianța Moldova Noastră, condusă de Serafim Urechean - au trecut pragul de șase la sută pentru a accede în Parlament. Aceste trei partide împreună au susținut că numărarea voturilor a fost frauduloasă și au chemat susținătorii lor în stradă. Deși Comisia Electorală Centrală a concluzionat că Partidul Comuniștilor a primit de fapt doar 60 de mandate - și prin urmare nu au avut o majoritate calificată în Parlament - la 7 aprilie protestele stradale s-au escaladat și au devenit violente în centrul capitalei provocând pagube importante edificiilor Parlamentului și Președinției.

Odata cu reinstaurarea ordinii în Chișinău, la 10 aprilie Partidul Comuniștilor a cerut o renumărare completă a voturilor, care a fost aprobată de către Curtea Constituțională și a fost realizată la 15 aprilie. Renumerarea a reconfirmat faptul că comuniștii au primit 60 de mandate, cu unul mai puțin de majoritatea calificată de 61 de mandate necesare pentru a alege Președintele. Comuniștii au purces la formarea unui nou

Guvern. Cu toate acestea, după câteva luni de negocieri cu cele trei partide de opoziție, Partidul Comuniștilor nu a reușit în două runde să aleagă Prim-ministrul Zinaida Greceanîi în calitate de Președinte. În conformitate cu Constituția Republicii Moldova, Parlamentul a fost dizolvat pe 15 iunie 2009 și a fost numită data nouă a alegerilor pe 29 iulie 2009. Crucial a fost faptul că pe parcursul acestei perioade de incertitudine politică, Partidul Comuniștilor aflat la putere a respectat pe deplin toate prevederile Constituției Republicii Moldova referitor la succesiunea guvernării.

Un alt tur de scrutin parlamentar a avut loc la 29 iulie 2009. Observatorii internaționali, încă o dată ajuns la concluzia că aceste alegeri în mare parte au respectat angajamentele democratice ale Republicii Moldova, deși au fost din nou marcate de "presiune subtilă, intimidare, utilizarea abuzivă a resurselor administrative și mass-media părtinitoare". Cu toate acestea, alegerile au dus la o schimbare semnificativă a sprijinului popular care s-a îndepărtat de Partidul Comuniștilor spre partidele de opoziție. Ca urmare, Partidul Comuniștilor a primit doar 48 de mandate în timp ce patru partide de opoziție – Liberalii, Liberal Democrații, și Alianța Moldova Noastră, la care s-a alăturat Partidul Democrat - au primit împreună restul de 53 de mandate.

Cele patru partide au format un guvern de coaliție, "Alianța pentru Integrare Europeană" ("AIE"). În august 2009, partenerii de coaliție l-au ales pe Mihai Ghimpu, din partea Partidului Liberal în calitate de Președinte al Parlamentului. Conform Constituției Republicii Moldova, Ghimpu a devenit și Președinte interimar după ce Președintele Voronin a demisionat la 11 septembrie 2009. Guvernul AIE a fost aprobat de Parlament la 25 septembrie 2009.

Cu toate acestea, la fel ca și guvernarea de scurtă durată a Partidului Comuniștilor, care a fost la putere între aprilie și iunie 2009, guvernul AIE nu a reușit să obțină majoritatea calificată de 61 de mandate în Parlament pentru a alege candidatul lor la președinție pe ex-comunistul Marian Lupu, care a plecat la Partidul Democrat după alegerile din aprilie. O încercare a Guvernului AIE de a ieși din impasul constituțional a eșuat atunci când a fost organizat un referendum național cu privire la modificarea Constituției pentru a permite alegerea directă a președintelui, care a avut loc la 5 septembrie, dar nu a reușit să atingă rata de participare de 33.3 la sută. În urma tentativei eșuate de petrecere a referendumului, Președintele interimar Mihai Ghimpu a dizolvat Parlamentul pe 28 septembrie 2010 și a numit din nou alegeri anticipate, programate pentru 28 noiembrie 2010.

Reformele legale și măsurile practice solicitate de către OSCE și Consiliul Europei au fost adoptate în urma alegerilor din iulie 2009. Aceste măsuri au dus la o îmbunătățire a cadrului electoral, în special cu privire la problemele ce vizau listele electorale, care au facilitat fraudă. Al doilea scrutin anticipat, a fost organizat pe 28 noiembrie 2010 și a fost considerat de către observatorii internaționali că a realizat majoritatea angajamentelor OSCE și ale Consiliului Europei. Deși au fost remarcate încălcări de procedură, inclusiv probleme ce vizau listele electorale, nu a fost semnalată nici o fraudă sistematică.

Patru partide au trecut pragul de patru la sută pentru a accede în Parlament. Partidul Comuniștilor a câștigat din nou majoritatea voturilor - 39.3 la sută din votul popular și a primit 42 de mandate în Parlament; Liberal Democrații și-au majorat semnificativ cota de vot și au primit 29.4 la sută din voturi asigurându-și 32 locuri, Partidului Democrat i-au revenit circa 15 mandate, în timp ce sprijinul Partidului Liberal a scăzut în mod semnificativ, deși cota lor de mandate parlamentare a scăzut doar de la

15 la 12. Alianța Moldova Noastră, care a fost unul dintre cei patru parteneri de alianță nu a reușit să treacă pragul de patru la sută pentru a intra în Parlament. Deși este posibil de a reconstitui Guvernul AIE pe baza Partidului Liberal Democrat, Partidului Democrat și Partidului Liberal, care împreună ar avea o majoritate solidă de 59 din cele 101 mandate în Parlament, din nou nu există o configurație a partidelor care ar putea coopera realist în scopul formării unei guvernări capabile să asigure majoritatea calificată necesară pentru a alege Președintele țării.

Statul de drept

Statul de drept este relativ slab în Republica Moldova, iar îmbunătățirea transparenței și responsabilității și asigurarea independenței judecătorești au fost priorități de bază pe agenda de reformă a Guvernului AIE. Cadrul legal de bază este adecvat: Constituția prevede un sistem judecătoresc independent, iar legislația care să permită protecția independenței judecătorești în mare măsură există. Curtea Constituțională, care are dreptul exclusiv de a se pronunța asupra constituționalității tuturor legilor și decretelor, este considerată ca fiind corectă și independentă. Cu toate acestea, punerea în aplicare a legilor și reglementărilor rămâne o provocare esențială pentru Republica Moldova, iar implicarea motivată politic și comercial în luarea deciziilor la nivel de instanțe judecătorești este răspândită pe larg.

Corupția rămâne o problemă serioasă în Republica Moldova, care a obținut un punctaj de 3.3 din 10 ale Indicelui de Percepție a Corupției publicat de Transparency International în 2009, plasând Moldova pe locul 89 din 180 de țări la nivel global la egalitate cu Lesoto, Malawi, Mexic, Maroc și Rwanda. Studiile naționale confirmă profunzimea corupției în toate domeniile vieții economice și sociale, iar IMM-urile declară că fenomenul corupției este un obstacol major pentru afaceri, în special în domeniul precum vama și importurile, acordarea licențelor și înregistrarea, colectarea impozitelor și inspecțiile, așa cum este arătat în Sondajul activității întreprinderilor și mediul de afaceri realizat de BERD / Banca Mondială în 2009. În ciuda acțiunilor anti-corupție de anvergură întreprinse atât de fosta guvernare comunistă, cât și coaliția de guvernământ AIE, reducerea corupției va necesita un nivel de angajament politic susținut care a fost dificil de obținut în perioada de instabilitate politică.

Drepturile omului și civile

Guvernul Republicii Moldova, în general, respect angajamentele Consiliului Europei și cele ale OSCE în ce privește garantarea protecției drepturilor omului și civile. Constituția prevede libertatea de expresie și libertatea presei, libertatea de întrunire, de asociere, și religie și aceste libertăți sunt în general aplicate în practică. Guvernul AIE acordă o atenție deosebită consolidării protecției drepturilor civile și umane în Republica Moldova, și a făcut unele progrese importante în acest domeniu.

Libertatea și independența presei - probleme importante în perioada guvernării Partidului Comuniștilor, au fost îmbunătățite considerabil pe parcursul mandatului AIE. Relatările din partea unor jurnaliști independenți și de investigație privind implicarea administrativă în activitatea lor jurnalistică au scăzut semnificativ de la jumătatea anului 2009. Moldova are în prezent aproximativ 80 de posturi TV și radio înregistrate, iar două mari conglomerate media internaționale au intrat pe piața locală în ultimul an. Presa scrisă din Moldova este diversă și oferă o varietate de opinii politice. Cu toate acestea, piața presei scrise este slab dezvoltată, iar ziarele

independente funcționează sub o presiune comercială constantă, care le lasă dezarmate în fața presiunii comerciale a oamenilor de afaceri prosperi.

Moldova are un sector mare, divers și din ce în ce mai profesionist al ONG-urilor care în parteneriat cu Guvernul s-a angajat să abordeze provocările politice și de reformare ale țării. În timp ce ONG-urile din Moldova se confruntă cu unele constrângeri financiare în ce privește activitatea acestora, prezența în masă a comunității internaționale a donatorilor în Republica Moldova înseamnă disponibilitatea unei finanțări mai accesibile pentru activitățile ONG-urilor de aici decât în majoritatea țărilor comparabile din CSI. ONG-urile cele mai mari și mai profesioniste au o contribuție substanțială și impact asupra politicilor guvernamentale, de multe ori completând lacunele în capacitatea profesională și administrativă a guvernării centrale.

Relații Externe

Guvernul AIE este angajat în procesul de integrare cu partenerii săi europeni și transatlantici. Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană au fost formalizate în februarie 2005, în urma semnării Planului de Acțiuni UE-Moldova, care a acoperit reforme politice în domenii cum ar fi consolidarea instituțiilor democratice și statului de drept, independența justiției, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, inclusiv libertatea mass-media și de asociere, precum și mediul de afaceri și reformele structurale, comerciale și vamale și traficul de ființe umane. Planul de acțiuni UE-Moldova a fost înlocuit cu participarea Moldovei la Programul Parteneriatului Estic, deși progresele în cadrul Parteneriatului Estic au fost lente, în parte din cauza impasului politic de la Chișinău.

În ciuda câtorva încercări pe parcursul perioadei precedente a strategiei de a revigora negocierile privind conflictul transnistrean, progresul a fost neesențial. Cadrului de negociere "5 +2" al OSCE - care include Moldova, "autoritățile", Transnistrene, Ucraina, Rusia și OSCE, plus Statele Unite și UE în calitate de observatori - rămâne a fi forul internațional de bază pentru discuții, deși negocierile bilaterale au avut loc și în paralel. Misiunea UE de Asistență la Frontieră, care a monitorizat și a oferit asistență pentru punerea în aplicare a cerințelor vamale la frontiera Ucrainei cu Transnistria, a oferit un impuls important firmelor transnistrene să înregistreze importurile și exporturile în Moldova, promovând normalizarea pe termen lung a relațiilor între cele două societăți.

ANEXA 2: EVALUAREA PROVOCĂRILOR TRANZIȚIEI

Tabelul de mai jos oferă un punctaj general al Evaluării Provocărilor Tranziției pentru 2009 și 2005². Punctajul este cuprins între neglijabil, mic, mediu și mare. "Neglijabil" înseamnă că provocările rămase sunt minore și că acest sector este destul de avansat spre o economie de piață funcțională. "Mare" înseamnă că provocările rămase sunt majore și că această dimensiune a sectorului se află la un stadiu incipient al reformei. Punctajul general în 2009, se bazează pe evaluări individuale ale structurii pieței și a instituțiilor de piață și politicile de sprijin (a se vedea anexa privind metodologia prezentată separat). Evaluarea generală din 2005 se bazează pe evaluări individuale în ce privește structura pieței, instituțiile de pe piața sprijinirea și comportamentul de piață. Datorită schimbărilor în metodologie, ce au rezultat din mecanismul în evoluare a tranziției și lecțiilor învățate în urma crizei financiare, comparația între cele două punctaje globale ar trebui să fie făcută cu precauție.

Moldova	Overall 2009	Overall 2005
Corporate		
Agribusiness	Medium	Large
General Industry	Large	Large
Property and Tourism	Large	Large
Telecom	Medium	Large
Infrastructure		
MEI	Large	Large
Natural Resources	Medium	Medium
Power	Medium	Medium
Sustainable Energy	Large	Large
Transport	Large	Large
Financial Institutions		
Banking	Large	Large
Insurance and financial services	Large	Large
MSMEs	Medium	Medium
Private equity and capital markets	Large	Large

1. Evaluarea Provocărilor Tranziției pe Sectoare

1.1. Corporativ

Agrobusiness

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Medie

Clasificarea Moldovei s-a îmbunătățit, ca urmare a liberalizării prețurilor și comerțului din 2005. Regimul comercial al Republicii Moldova cu UE a fost liberalizat în continuare odată cu introducerea sistemului Preferințelor Comerciale Autonome (ATP) în martie 2008. Privatizarea de asemenea a accelerat și majoritatea agroprocesatorilor sunt privatizați, însă cu excepția restructurării sectorului vitivinicol îmbunătățirile în domeniul competitivității sunt lente. Procesatorii încă duc lipsă de standarde moderne a calității și standarde de igienă, iar trasabilitatea produselor este la un stadiu incipient. Legislația privind certificatele de depozit a fost aprobată la începutul anului 2006, include fondul obligatoriu de despăgubire, finanțarea căruia este încă în discuție, însă punerea în aplicare a progresat lent. Sistemul bancar al Republicii

² Oficiul Economistului Principal elaborează o evaluare nouă a provocărilor tranziției pentru sector incluse în Raportul asupra Tranziției din 2010 care a fost publicat în noiembrie 2010.

Moldova este selectiv în finanțarea agriculturii primare sau a agro-procesatorilor din cauza resurselor limitate, iar având în vedere riscurile sectoriale, apetitul de creditare a scăzut. ISD în sector (cu excepția sectorului vitivinicol) sunt limitate.

Industria

Structura pieței: Mare

Instituții/policitici: Mare

Sectorul general industrial al Moldovei este în mare parte privat, dar există unele întreprinderi, cum ar fi în sectorul textil, care se află în proprietatea statului. Mediul investițional s-a îmbunătățit în ultimii ani, deși rămân provocări semnificative, în special în domeniul reducerii barierelor administrative de înregistrare și lichidare. Agenția Națională pentru Protecția Concurenței (ANPC), care a fost înființată în 2007, a emis o serie de hotărâri importante, deși a existat o lipsă îngrijorătoare de transparență și răspundere, în procesele de consultări și de luare a deciziilor într-un număr de cazuri împotriva companiilor cu capital străin. Legea cu privire la concurență a Republicii Moldova încă necesită modificări pentru a o aduce în concordanță cu cele mai bune practici internaționale. Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, scopul căreia a fost de a reduce evaziunea fiscală, a fost modificată pentru a permite IMM-urilor să ofere unele servicii și să comercializeze marea parte a bunurilor pe baza regimului pre-existent simplificat de acordare a licențelor. Rămân provocări semnificative în ce privește îmbunătățirea productivității prin creșterea eficienței și îmbunătățirea guvernării corporative și standardelor de afaceri.

Bunuri imobile și turism

Structura pieței: Mare

Instituții/politici: Mare

Piața imobiliară se află în fazele incipiente de dezvoltare, iar lipsa activelor imobiliare comerciale de calitate în toate sub-segmentele rămâne a fi una dintre cele mai acute probleme din regiune. Există o lipsă de investitori strategici internaționali, pătrunderea pe piață cu tehnologii inovatoare în domeniul construcțiilor rămâne foarte scăzută, și există o lipsă de finanțare pe termen lung. În ultimii ani a avut loc o creștere accentuată a prețurilor la locuințe. Au crescut atât prețurile de vânzare, cât și cele pentru chirii, mai ales în capitală datorită creșterii cererii din partea investitorilor străini și remitențelor mai mari de la lucrători străini combinată cu o ofertă insuficientă. Majoritatea investitorilor sunt dezvoltatori locali lipsiți de experiență și multe proiecte au fost abandonate / întrerupte din cauza finanțării incomplete. Dezvoltarea pieței imobiliare este susținută de finalizarea Primului Proiect Cadastru, care a fost încheiat în 2007 și a inclus elaborarea, și punerea în aplicare a unui program național unic pentru înregistrarea bunurilor imobile și terenurilor urbane și rurale, precum și instituirea unui sistem clar și aplicabil de impunere a drepturilor de proprietate. Ca rezultat, procedura de înregistrare a terenurilor în Moldova este mai ușoară decât în țările vecine. Cu toate acestea, rămân multe obstacole în ceea ce privește implementarea cadrului legal. Terenurile sunt tranzacționate liber, însă nu pot fi achiziționate de cetățeni străini.

Telecomunicații

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Medie

Autoritatea de reglementare este independentă și are suficiente puteri de decizie și investigații, însă sancțiunile ce le poate impune sunt limitate, iar amenzi permise sunt foarte mici. Piața a fost liberalizată, ca parte a cerințelor OMS în 2004, iar un număr de operatori alternativi au început operațiunile, deși operatorul național Moldtelecom în care statului îi revin 100 la sută de acțiuni continuă să domine 97 la sută din piață. Portabilitatea numerelor nu a fost deocamdată introdusă. Ratele de penetrare sunt foarte joase comparativ cu standardele din regiune, dar sunt în creștere rapidă. Serviciile mobile sunt oferite de patru operatori și InterDnestrCom în Transnistria. Atât serviciile dial-up, cât și Internet în bandă largă sunt disponibile, deși rata de penetrare a benzii largi este foarte joasă. Moldtelecom este furnizorul dominant de acces în bandă largă, precum și furnizorul de acces la Internet prin dial-up.

1.2. Energia și Infrastructura

Infrastructura Municipală și de Mediu

Structura pieței: Mare

Instituții/politici: Mare

Serviciile comunale municipale sunt descentralizate atât în ce privește proprietatea, cât și luarea deciziilor, cu excepția sistemului centralizat de termoficare din Chișinău. Utilitățile mai mari sunt organizate ca întreprinderi municipale (semi-corporatizate), cu o independență de jure a managementului dar de facto cu o puternică dependență de administrația locală. În localitățile mai mici, serviciile sunt organizate ca parte a administrației locale și încă urmează a fi corporatizate. Performanța financiară și operațională este, în general slabă și majoritatea dacă nu toate companiile de utilități municipale generează pierderi. Ineficiențele de cost (forță de muncă excesivă, consumul mare de energie) trebuie să fie soluționate, însă măsurile ce țin de cerere (contorizare) au început să fie introduse în sistemul de aprovizionare cu apă și sistemul urban de termoficare. Participarea sectorului privat se limitează la furnizarea dereglementată a serviciilor de transport urban. În timp ce cadrul legal permite tarife la costuri reale, acest lucru se întâmplă foarte rar în practică și reforma tarifară continuă să fie o provocare importantă, inclusiv eliminarea subvențiilor încrucișate. Nu există nici o cerință ca relațiile dintre companiile de utilități și municipalități să devină mai formale și transparente, iar în practică implicarea politică este un fapt obișnuit. În mod similar, tarifele sunt stabilite la nivel municipal, iar intervențiile politice nu sunt un lucru neobișnuit.

Resurse Naturale

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Medie

Țara este extrem de dependentă de importurile de energie, în principal din Rusia și Ucraina. Gazul a înlocuit cărbunele în calitate de combustibil principal. Acesta constituie în prezent 70 la sută din totalul de energie primară. Gazprom este singurul furnizor de gaze naturale în Moldova și a devenit acționarul majoritar al Moldovagaz, monopolistul de gaze din Moldova, prin conversiunea creanțelor în acțiuni. Compania este integrată pe verticală și domină în totalitate importurile, transportarea și distribuția gazelor în Republica Moldova. În schimb, piața internă de produse petroliere este complet liberalizată și este deservită în întregime de către entități private, care sunt autorizate pentru importul și vânzarea de produse petroliere. România este principalul furnizor de petrol și este furnizorul

principal de benzină, deoarece țara nu dispune de capacități de rafinare a țițeiului. Instituțiile și politicile de sprijin ale pieței trebuie consolidate, iar independența Agenției Naționale pentru Reglementare a Energiei (ANRE) trebuie consolidată. Aplicarea legii și disciplina de plată sunt slabe. Deși tarifele pentru utilizatorii finali au fost ridicate în conformitate cu creșterea prețurilor la gazul de import, o parte a creșterii de tarife este acoperită de subvențiile guvernamentale centrale sau locale. Transnistria continuă să acumuleze datorii mari față de Gazprom.

Energia electrică

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Mare

Nu au existat progrese în ce privește separarea sau privatizarea activelor, de la separarea inițială la sfârșitul anilor 90 în generare, transport și distribuție și privatizarea ulterioară a celor trei întreprinderi de distribuție de Union Fenosa din Spania, în 2001. Sectorul rămâne în mod inerent netransparent, iar procesul de reglementare este marcat de ingerințe politice, deși Republica Moldova este acum un candidat serios pentru aderarea la Tratatul Comunității Energetice, care va implica armonizarea legislației cu acquis-ul comunitar din sectorul energetic. Aderarea la UCTE este de asemenea un obiectiv serios. Cu toate acestea, rețeaua de transport, companiile de stat de distribuție (două din cinci) și instalațiile de generare (trei, adică 100 procente) se află într-o stare deplorabilă și au nevoie urgentă de investiții. Ele sunt nerestructurate și nu funcționează pe principii comerciale. Încercările de privatizare ale acestora nu au reușit să atragă investitori. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida independența autorității de reglementare, promovarea transparenței și a concurenței, precum și asigurarea unor tarife de recuperare a costurilor cu un sprijin adecvat pentru cei mai săraci consumatori. Până la îmbunătățirea situației, Moldova va continua să importe cel puțin 70 la sută din necesitățile sale de energie. În timp ce regulile pieței permit contractarea directă de către furnizori cu surse externe, în practică este dificil de a evita importatorul oficial de stat: acest lucru trebuie îmbunătățit. Pierderile de energie au scăzut în companiile private de distribuție, ca rezultat al investițiilor, dar rămân înalte comparativ cu standardele internaționale. Ratele de colectare s-au îmbunătățit și au ajuns la aproape 100 procente. Tarifele pentru utilizatorii finali au fost ridicate de către autoritatea de reglementare în conformitate cu o metodologia tarifară revizuită și în linii mari conform creșterii prețurilor de import. Cu toate acestea, punerea în aplicare a acestor creșteri și calitatea dialogului de reglementare cu companiile reglementate rămâne inadecvată.

Energia durabilă

Structura pieței/rezultate: Mare

Instituții/politici: Medie

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind conservarea energiei în anul 2000 și Legea privind energia regenerabilă în 2009, dar legislația secundară încă lipsește. Deși o Agenție privind eficiența energetică a fost înființată în 1994, până în prezent aceasta nu este funcțională. Tarifele la energie au crescut până la nivelul de recuperare a costurilor în ultimii ani, iar ratele de colectare sunt ridicate, oferind stimulente mai mari pentru economisirea energiei. Cu toate acestea, costurile de mediu nu sunt încă incluse în prețul energiei. Intensitatea energetică rămâne foarte mare, iar potențialul de energie regenerabilă este subdezvoltat. Moldova a semnat și ratificat Protocolul de

la Kyoto ca o non parte la Anexa 1 și a implementat patru proiecte CDM înregistrate. Provocările rămase sunt de a dezvolta în continuare capacitatea de implementare a proiectului de eficiență energetică, legislația secundară pentru energie regenerabilă și implementarea proiectului, dezvoltarea în continuare a instituțiilor ce se ocupă de schimbările climatice, stimulente de preț și abordări bazate pe proiecte.

Transport

Structura pieței: Mare

Instituții/politici: Mare

În căile ferate, funcțiile de operare și elaborare a politicilor nu sunt separate, iar activitățile de bază ale întreprinderilor feroviare (infrastructură, călători, marfă, etc) sunt exploatate de către aceeași entitate. Calea Ferată din Moldova a fost operată cu puțină autonomie comercială până la sfârșitul anilor 1990, deoarece tarifele sunt stabilite de Guvern. După ce căile ferate au acumulat datorii și arierate semnificative, Guvernul a convenit asupra unui plan de restructurare. Planul de restructurare a sectorului a fost aprobat în 2008 și prevedea separarea infrastructurii, transportului de marfă și serviciilor pentru pasageri. Cu toate acestea, implementarea întârzie și sectorul rămâne ineficient. La drumuri, autoritățile sunt în prezent angajate să pună în aplicare un plan major de restructurare (cu ajutorul unui număr de IFI) și au elaborat o Strategie a Sectorului Transporturilor care prevede îmbunătățirea finanțării sectorului transportului rutier și o restructurare a sectorului de întreținere a drumurilor. Cu toate acestea, până în prezent au au fost înregistrate progrese limitate odată cu retragerea anumitor firme de construcții. Tarifele pentru utilizatorii de drumuri sunt relativ ridicate în comparație cu standardele regionale.

1.3. Instituții Financiare

Bănci

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Mare

Sistemul bancar a crescut în ultimii ani, deși rămâne mic comparativ cu standardele regionale. Legislația și supravegherea bancară au fost îmbunătățite semnificativ. Trei bănci se află acum în proprietatea băncilor străine (Mobiasbanca, Eximbank și BCR Chișinău), unele din acestea de bănci cu renume de primul rang. Cu toate acestea, cota lor de piață este încă relativ mică, de aproximativ 20 la suta din activele bancare. Cea mai mare bancă rămâne în proprietatea statului, deși intențiile de privatizare ale acesteia progesează. Guvernarea unora dintre băncile la nivel local aflate în proprietatea privată necesită îmbunătățiri suplimentare. Ca și în alte țări din regiune, sectorul bancar rămâne extrem de dolarizat. Deși, în general, este eficient comparativ cu instituțiile individuale, supravegherea bancară încă urmează să ia în considerare preocupările cu privire la stabilitatea sistemului la nivel global. Urmează a fi stabilite canalele de comunicare cu autoritățile de supraveghere din țările de origine ale băncilor cu capital străin.

Serviciile de asigurare și financiare

Structura pieței: Mare

Instituții/politici: Mare

Legislația și regulamentele privind asigurările nu sunt conforme standardelor IAIS. Supraveghetorul nu este membru al IAIS și este perceput ca având capacitate slabă de implementare (de exemplu, supravegherea la fața locului nu este practică la scară largă). Penetrarea asigurărilor este scăzută (aproximativ 1 la

suta din PIB). În aprilie 2005 Parlamentul a adoptat Legea cu privire la leasing. În jur de zece companii de leasing au fost create în mare parte de către bănci, dar cea mai mare parte a volumului de tranzacții rămâne limitată la leasing auto. Deși cadrul legal prevede fondurile de pensii private, sistemul de pensii încă urmează să fie supus unei reforme structurale majore.

Întreprinderi, medii, mici și micro

Structura pieței: Medie

Instituții/politici: Medie

Accesul la finanțare este limitat, în special pentru IMM-uri. Debitorii se plâng pe scadența scurtă a împrumutului care limitează capacitatea lor de a începe programe de investiții pe termen lung și ratele reale ale dobânzii ridicate, ceea ce adesea face finanțarea împrumuturilor extrem de costisitoare. Accesul la piețele internaționale de capital este limitat, datorită mărimii mici (cu standardele internaționale) a majorității firmelor și profilul de risc nefavorabil al economiei. Stimularea dezvoltării microfinanțării este deosebit de importantă în Republica Moldova. Instituțiile de microfinanțare joacă un rol important în finanțarea întreprinderilor mici, în general considerate neatractive de către băncile comerciale din cauza costurilor mari de administrare pe care le suportă și lipsa de garanții adecvate.

Capitalul privat și piețele de capital

Structura pieței: Mare

Instituții/politici: Medie

Legislația privind valorile mobiliare a demonstrat un nivel ridicat de conformitate cu principiile IOSCO, deși eficiența punerii în aplicare suferă de o dezvăluire slabă a informațiilor și transparența informației. Un sector comercial al capitalului privat încă urmează să fie dezvoltat, iar până în prezent țara nu a atras fondurile internaționale de capital privat. Mediul de afaceri problematic, posibilități limitate de investiții și perspective slabe de ieșire sunt problemele cu care se ciocnește acest sector.

ANEXA 3: DEZVOLTAREA DE MEDIU ȘI SOCIALĂ

Mediul

Constituția Republicii Moldova prevede dreptul la un mediu sănătos. Țara se îndreaptă spre integrarea europeană și face parte din Programul de Vecinătate al UE, care include discuții cu privire la armonizarea legislației, inclusiv legislația de mediu. Acordul de Asociere UE-Republica Moldova a început să fie negociat în ianuarie 2010 și în prezent Republica Moldova lucrează la Planul de Acțiuni UE-Moldova.

Guvernul Republicii Moldova a ratificat 18 convenții internaționale de mediu, inclusiv Convențiile Aarhus și Espoo a CEE - ONU. A avut loc un atelier de lucru sub-regional cu privire la Convenția Espoo în Chișinău în 2008. A fost organizat un atelier de lucru privind componenta de acces la Justiție a Convenției de la Aarhus care a inclus Moldova în anul 2007. Moldova a elaborat planuri de acțiuni pentru a realiza implementarea multor convenții, dar progresul acestora este limitat, datorită implicațiilor financiare.

Cele mai importante trei probleme de mediu cu care se confruntă Republica Moldova sunt: 1) calitatea apei, 2), degradarea solurilor, și 3) pierderea biodiversității.

Moldova are o problemă serioasă cu calitatea apei, iar cele două sisteme fluviale, Nistru și Prut reprezintă aproximativ 90 la suta din apele de suprafață în țară. Râurile ce ajung în Moldova sunt de o calitate relativ bună, dar în interiorul țării devin moderat poluate și pot fi extrem de poluate în anumite zone industriale. Aceste râuri reprezintă o cantitate semnificativă de aprovizionare cu apă potabilă în Moldova, dar nu sunt conforme standardelor de calitate, în multe cazuri fiind atestată prezența metalelor grele, amoniacului și nitraților semnificativ peste limitele admisibile. Sursele de poluare a apei provin în primul rând de la utilizarea agricolă și industrială și depozitare. Calitatea atât a apei de suprafață, cât și apelor subterane prezintă amenințări grave pentru sănătatea umană. În plus, aprovizionarea cu apă și infrastructura de canalizare sunt în stare proastă, iar în unele zone în care a fost instalată, aceasta nu funcționează. Populația rurală din Moldova nu are acces la aceste servicii, iar deseori, orașele mici nu sunt conectate.

Aproximativ 75 la suta din suprafața terenurilor este folosită pentru agricultură, iar mediul suferă de la utilizarea excesivă a fertilizanților agricoli și metodelor agricole ineficiente (de exemplu, lipsa asolamentului culturilor, utilizarea fertilizanților), care au cauzat eroziunea solului pe scară largă și reducerea calității solului. Suprafața terenurilor irigate s-a redus, ceea ce a dus la producția mai mică a produselor alimentare și o mai mică ocupare a forței de muncă, și creșterea salinității.

Calitatea aerului în zonele urbane este o problemă semnificativă. Gestionarea deșeurilor este, de asemenea o problemă, deoarece gunoșiștile reglementate devin supraîncărcate, iar cantități semnificative de deșeuri sunt stocate ilegal.

În ceea ce privește biodiversitatea, Republica Moldova are un număr anumit de specii protejate. Cele două sisteme principale hidrografice au fost modificate în mod semnificativ de baraje și centrale hidroelectrice, iar acest lucru a modificat zonele umede naturale și zonele de inundare. Aproximativ 1.5 - 2 la suta din teren sunt protejate. Taierea ilegală a pădurilor reprezintă o problemă în zonele rurale.

Moldova realizează o raportare necesară cu privire la aspectele de mediu, în baza legislației naționale de mediu (deșeuri toxice, deversările, deșeurile solide, emisiile atmosferice, etc). Raportul privind starea mediului este publicat anual în română și engleză și este postat pe site-ul Ministerului www.meniu.gov.md.

Ministerul Mediului a creat un Centru pentru Comunicatii cu mass-media și publicul. Centrul Aarhus pentru informația privind mediul este deschis de 9 ani, finanțat de Guvernul Danez, și are 2.000 de vizitatori pe an. A fost efectuat un volum semnificativ de muncă în ce privește creșterea gradului de conștientizare publică în ce privește problemele de mediu. Au fost puse în aplicare o serie de inițiative publice în ceea ce privește apa, ecologizarea mediului, transportul public, și educația ecologică.

Munca

Moldova este membră a OIM și a ratificat toate cele opt convenții de bază, dar aplicarea rămâne slabă din cauza unui număr insuficient de inspectori și a resurselor disponibile. Discriminarea la locul de muncă pe motive de gen, etnie și orientare sexuală sunt zone de risc. Poplația romă este supusă discriminării la angajare și adesea este refuzată la interviuri.

OIM a convenit asupra unui Program de Țară privind Munca Decentă (PȚMD) cu Republica Moldova pentru anii 2008-2011, fiind actualizat PȚMD din 2006-2007. Programul 2006-7 a ajutat la crearea unei strategii de angajare și a unui plan de acțiuni pe termen lung, a creat un Sistem de Monitorizare a Muncii Copilului în 5 zone pilot și a creat Unitatea de Monitorizare a Muncii Copilului în cadrul Inspectoratului Muncii. Sindicatul au fost de asemenea instruite în domeniile OSH. PȚMD 2008-2011 se concentrează pe armonizarea cu UE. Alte obiective includ dezvoltarea unui sistem pentru a gestiona conflictele de muncă, dezvoltarea politicilor și legislației pentru a aborda problemele migrației forței de muncă, drepturile omului, și combaterea traficului de ființe umane, și îmbunătățirea eficacității protecției sociale, cu un accent special pe grupurile vulnerabile.

Sănătatea și securitatea la locul de muncă

Sanătatea și securitatea la locul de muncă (OHS) este un drept consfințit de Constituția din 1994 a Republicii Moldova (articolul 43) și de Legea cu privire la protecția muncii (1991). Legea prevede definiția de protecție a muncii, dreptul la muncă, și participarea organizațiilor publice în luarea deciziilor privind protecția muncii. Aceasta acoperă, de asemenea, responsabilitatea ministerelor, administrației locale și inspectoratelor.

În afară de rolul Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății stabilește norme de sănătate ocupațională, obligatorii pentru toate întreprinderile și desfășoară monitorizarea. În 2005, Ministerul Economiei și Comerțului a fost înărcinat cu coordonarea activităților în domeniul protecției muncii, inclusiv emiterea reglementărilor de protecție a muncii și gestionarea Inspectoratului Muncii.

Legile conțin prevederi referitoare la bolile profesionale, prevenirea accidentelor, asigurări sociale și de accidente, asigurari de viață, instruire, echipament de protecție, raportarea privind accidentele. Acestea acoperă, de asemenea, cerințele cu privire la

clădiri și instalații deschise pentru public privind salubritatea și prevenirea bolilor. Fiecare angajator trebuie să elaboreze un plan de activitate pentru protecția muncii bazat pe o evaluare a riscurilor la locul de muncă, iar acest lucru este actualizat anual. Dacă există un contract colectiv de muncă, Planul de activitate va fi parte a contractului.

În timp ce Codul Muncii reprezintă un pas important, revizuirea Codului de către OIM în anul 2007 a arătat că acesta nu este pe deplin conform normelor internaționale și europene în domeniul respectiv, în special cu Directiva Europeană 89/391/CEE privind *Securitatea și Sănătatea la locul de Muncă*. Sunt necesare mai multe regulamente în domenii cum ar fi identificarea riscurilor profesionale, reducerea expunerii, evaluarea riscurilor, supravegherea și monitorizarea, notificarea și raportarea precum și etichetarea substanțelor periculoase. Există regulamente actuale pentru furnizarea echipamentelor de protecție și limitele timpului de lucru. Ca parte a procesului de armonizare, Republica Moldova a declarat intenția de a transpune directivele UE privind OHS, deși acest proces nu începuse încă în anul 2007.

OIM recomandă ca Republica Moldova să elaboreze un Plan Național privind OHS și o serie de acte legislative și normative pentru a reglementa OHS. Republica Moldova a semnat un Memorandum de Înțelegere cu ILO în 2004-2009 și a elaborat inițiative privind OHS în sectorul agricol, precum implementarea Convenției OIM privind eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor. Inițiativele privind combaterea muncii copilului și a exploatarea socială a copiilor, inclusiv traficul de copii, au fost susținute de guvernele SUA, Germaniei, și Norvegiei. Inspecțiile cu caracter de sensibilizare au fost efectuate de către Inspectoratul Muncii în sectorul construcțiilor, industria materialelor de construcții, agricultura și industrie. Rezultatele acestor inspecții au fost puse la dispoziția managementului, autorităților, și publicului care au fost informați cu privire la cauzele accidentelor de muncă prin intermediul mass-media.

În 2007, Moldova a devenit parte la Acordul European ce suplimentează Convenția privind Traficul Rutier, care se axează pe reducerea numărului de accidente rutiere.

ONG-urile

Conform raportului guvernului Republicii Moldova la Convenția Aarhus în 2008, aproximativ 500 de asociații naționale și internaționale de voluntariat sunt înregistrate în Republica Moldova care sunt implicate în protecția mediului, educație, etc. Centrul Regional de Mediu din Moldova, co-fondat de Comisia Europeană este operațional din 1999, iar Banca Mondială gestionează programe, cum ar fi Fondul Programului Societății Civile (CSC), care oferă granturi ONG-urilor și organizațiilor bazate pe comunitate. Fondul lucrează pe probleme cum ar fi incluziunea socială și susține consultarea și angajarea grupurilor vulnerabile. Între 1997 și 2009, CSF în Republica Moldova a susținut 112 proiecte, cu un buget total de aproximativ 480 mii USD.

Alte instituții

Banca Mondială are mai multe programe de mediu în Republica Moldova prin intermediul Instrumentului Global de Mediu (GEF). Un program se concentrează pe pregătirea unui Proiect privind Zonele Umede și Conservarea Biodiversității pentru a îmbunătăți calitatea habitatului și a apei din râul Nistru. Un alt Proiect de Conservare

a Biodiversității va asista Republica Moldova în implementarea unei părți din Convenția privind diversitatea biologică cu privire la protecția mediului, într-un proces participativ cu ONG-urile și publicul.

Începând cu anul 1994, GEF a investit aproape 24 milioane dolari SUA, și o sumă similară de co-finanțare, în 15 proiecte (5-biodiversitatea, 5-schimbările climatice, 2-apele internaționale, 1- poluanții organici persistenți, și 1- proiecte multi focale) în principal dirijate de Banca Mondială și PNUD. În plus, Republica Moldova a participat la 17 proiecte regionale GEF, cum ar fi proiectele privind apele internaționale pentru fluviul Dunărea și Marea Neagră.

Banca Mondială a organizat de asemenea, ateliere de consolidare a capacităților în Chișinău, în 2009, privind Adaptarea Agriculturii la Schimbările Climatice, și a lucrat cu Guvernul la elaborarea unei Strategii Naționale privind Schimbările Climatice. PNUD de asemenea a lucrat la schimbările climatice și în 2009/2010 Raportul Național al Dezvoltării Umane *Schimbările climatice în Moldova: Impactul socio-economic și opțiunile de politici de adaptare*, acesta avertizează că Republica Moldova ar putea probabil să fie afectată în mod semnificativ de schimbările climatice, care ar putea rezulta în veri mai fierbinți, mai uscate care afectează agricultura și infrastructura, cum ar fi drumurile și ierni umede. Rezervele de apă de suprafață ale Republicii Moldova potrivit raportului, ar putea să scadă cu 16-20 la suta. Având în vedere dependența Republicii Moldova de agricultură, aceasta ar avea un efect devastator, un exemplu fiind seceta din 2007 care a cauzat pierderi de 1 miliard dolari USD în Republica Moldova. Raportul recomandă ca Republica Moldova să dezvolte un Program Național de adaptare la schimbările climatice inclusiv un plan de acțiuni și o strategie de comunicare.

Probleme sociale

Populația de 3,6 milioane EUR a continuat să scadă la o rată de - 1.4 la suta, dar nu la o rată atât de gravă ca în 2003, când a fost aproape de -2 la suta.

Moldova ocupa locul 117 din 182 de țări, conform Indicelui Dezvoltării Umane a PNUD, o măsură compusă a speranței de viață, educație și nivelului de trai. Acest punctaj este ușor mai scăzut decât în 2007, când s-a clasat pe locul 114. Între 1999 și 2004, redresarea economică în Moldova a permis 40 la sută din populație să iasă din sărăcie și a continuat să scadă până în 2007, cu un ritm mai lent. Nivelul sărăciei a crescut din nou în 2008, chiar înainte de a simți impactul deplin al crizei. Sărăcia este de așteptat să crească în continuare în 2010, în parte datorită remitențelor în scădere cu 29 la suta în 2009.

Mai mult de 25 la sută din populația economic activă a părăsit țara în căutare de oportunități economice în străinătate. Un număr mare dintre aceștia sunt de înaltă calificare și au studii. Cu toate acestea, de la începutul crizei, a fost mai greu pentru acești migranții economici să păstreze locul de muncă în țările de destinație și să continue să trimită bani acasă. Înainte de criză, fluxul mare de remitențe (în medie 31 la sută din PIB între 2004 și 2008) au alimentat o creștere a ratei de consum și investițiile private, în special în sectorul imobiliar rezidențial. În 2007, 1,498 milioane au fost transferate în Moldova. Remitențele în medie pe persoană au fost de 395 dolari, în comparație cu media din Europa Centrală și de Est și CSI de 114 dolari.

Probleme de gen

Cu un indicator de 0.719, Republica Moldova ocupă locul 97 din 182 de țări cu privire

la indicele său de dezvoltare a genului, comparativ cu evaluarea indicelui dezvoltării umane unde se situează pe locul 117. Nivelurile în continuare înalte de sărăcie și șomaj și creșterea diferențelor între urban-rural, au avut un efect negativ asupra egalității de gen, cu statutul socio-economic al femeilor în deteriorare special în zonele rurale.

Rata de angajare a femeilor este de 37.7 la sută față de 42.6 la sută pentru bărbați. Procentul de femei angajate a scăzut cu unu la sută mai mult în rândul femeilor în timpul perioadei 2008-9. Problema angajării pentru femeie, excluderea din sectoarele tradițional dominate de bărbați și o concentrare în sectoare mai prost plătite este considerată a fi una din cauzele principale ale sărăciei în rândurile femeilor și una dintre cauzele de bază a emigrării și a traficului. În plus, femeile au fost afectate în mod disproporționat de restructurarea economică. Cele mai vulnerabile la sărăcie sunt femeile din zonele rurale, gospodăriile conduse de femei și femeile din grupuri etnice, în special romii. În plus, lipsa de servicii sociale adecvate a afectat capacitatea femeilor de a avansa la locul de muncă. Serviciile publice de îngrijire a copiilor sunt limitate, iar servicii private de îngrijire a copilului sunt scumpe pentru majoritatea familiilor.

Au existat unele evoluții pozitive în perioada de tranziție cu privire la egalitatea de gen, mai ales după alegerile din 2005, cu adoptarea în februarie 2006 a "Legii cu privire la asigurarea șanselor egale pentru femei și bărbați". Femeile dețin acum peste 21 de mandate în Parlamentul național, comparativ cu 3,8 la sută în 1990. După alegerile locale din 2007, numărul de primari femei a crescut cu 3 la sută (față de anul 2004). Femeile reprezintă acum 26.5 la sută din toți consilierii în consiliile locale. UNIFEM, împreună cu SIDA au implementat un program de promovare a egalității de gen care a dus la dezvoltarea unei strategii naționale pentru promovarea egalității de gen și promovarea bunăstării femeilor. Acest lucru a oferit baza pentru o revizuire a Codului Muncii cu scopul de a promova egalitatea de gen pe piața muncii.

[Surse:]

UN http://www.un.md/key_doc_pub/doc/CCA_Eng_last.pdf

UNECE: Aarhus, Espoo Convention documents, including country report prepared by Moldova, http://unece.org/env/documents/2008/pp/mop3/ece_mp_pp_ir_2008_mda_e.pdf

ILO: field report on Occupational Health and Safety in Moldova (not published)

GEF: http://www.gefweb.org/uploadedFiles/Evaluation_Office/Ongoing_Evaluations/CPE-Moldova_TOR_Final.pdf

UNDP: Climate Change Adaptation: http://www.undp.md/publications/2009NHDR/NHDR_eng_full.pdf

EU: EU Accession Strategy, European Neighbourhood Policy Action Plan

ILO Decent Work CPs: www.ilo.org/public/english/bureau/program/dwcp/download/moldova.pdf

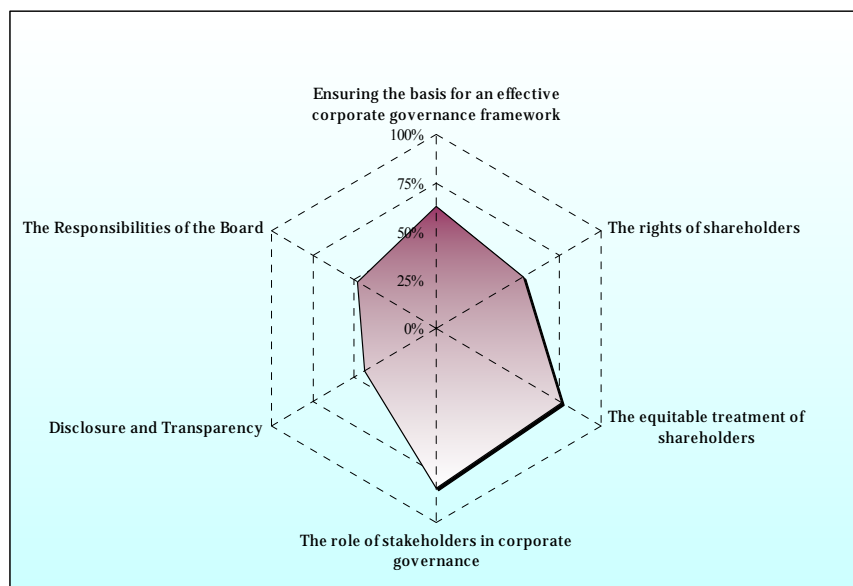
ANEXA 4: CADRUL LEGAL COMERCIAL AL REPUBLICII MOLDOVA

BERD a elaborat și actualizează periodic o serie de evaluări a tranziției la nivel legislative în țările în care desfășoară operațiuni, cu accent pe domenii relevante pentru activitatea de investiții: piețele de capital, dreptul societăților comerciale și guvernarea corporativă, concesiuni, tranzacții asigurate cu gaj și telecomunicațiile. În 2010, vor fi realizate pentru prima evaluări în ce privește capacitatea judiciară și achizițiile. Instrumentele existente evaluează atât calitatea legilor "scrise" (de asemenea, menționate ca "extensivitate, precum și punerea în aplicare efectivă a acestor legi (de asemenea, menționate ca "intrarea în vigoare"). Toate rezultatele disponibile ale acestor evaluări pot fi găsite la www.ebrd.com/legii. Această anexă prezintă un rezumat al rezultatelor pentru Moldova, însoțită de comentarii critice din partea experților juridici ai Bancii care au efectuat evaluările și alte cercetări în domeniile relevante.

Dreptul societăților comerciale și guvernarea corporativă

Legea cu privire la societățile pe acțiuni ("Legea privind SA") este principalul act ce reglementează guvernarea corporativă în Moldova. Legea privind SA a fost adoptată în 1997 și a fost supusă mai multor modificări de atunci. Codul Guvernării Corporative a fost adoptat de către Comisia Națională a Pieței Financiare în iunie 2007. Codul include un set de recomandări voluntare care urmează să fie adoptate de către companii în cadrul mecanismului "respectă sau explică". Nu există informații disponibile cu privire la modul de respectare a codului de către companii.

Calitatea legislației cu privire la guvernarea corporativă – Moldova (2007)

Notă:

Extremitatea fiecărei axe reprezintă un punctaj ideal, de exemplu, corespunzătoare cu principiile OECD de Guvernarea Corporativă. Cu cât este mai completă "plasa de pănjen", cu atât mai aproape este guvernarea corporativă de aceste principii. Sursa: Evaluare a Sectorului guvernării corporative, BERD, 2007

Conform rezultatelor Evaluării Sectorului Guvernării Corporative³ realizată de BERD în 2007 (vezi graficul de mai sus), în cadrul căreia a fost evaluată calitatea legislației privind guvernarea corporativă în vigoare în noiembrie 2007, Moldova s-a

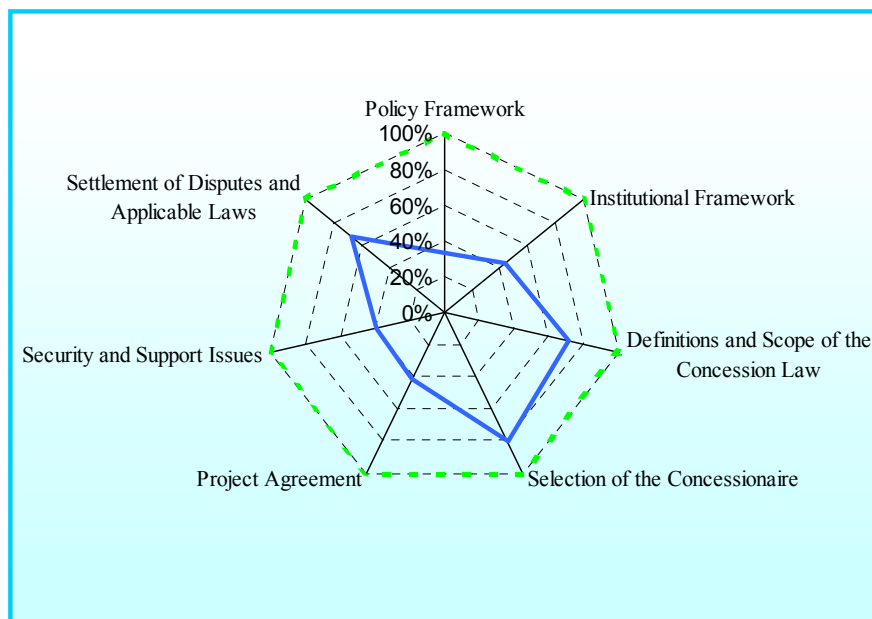
³ Pentru mai multă informație referitor la evaluare vezi <http://www.ebrd.com/country/sector/law/corpgov/assess/index.htm>

dovedit a fi în "conformitate medie" cu Principiile OCED de guvernanta corporativă , prezentând unele defecte mai ales în Secțiunile privind "Dezvăluirea și Transparența" Atunci când se analizează eficiența legislației privind guvernarea corporativă, Studiul privind Indicatorul Legal⁴ din 2005 efectuat de BERD a arătat că există un număr de căi legale pentru un acționar minoritar de a solicita dezvăluirea sau obținerea despăgubirilor în Republica Moldova. Cu toate acestea eficacitatea lor este limitată de complexitatea, durata procedurilor de executare și dificultate punerii în aplicare. Mai mult decât atât, mediul instituțional este slab în multe privințe: evidența contabilă a companiei nu este pe deplin fiabilă și este puțin probabil ca auditorii să fie independenți de managementul companiei. Legislatorul ar trebui să evalueze cu atenție conformitatea legislației naționale la standardele internaționale și să ia în considerare îmbunătățirea atât a cadrului, cât și a capacității instituțiilor în ce privește punerea în aplicare eficientă a legislației.

Concesiuni

Moldova a adoptat o lege specială cu privire la concesiuni în 1995. Conform Legii cu privire la concesiuni (după cum a fost modificată), orice companie, sau persoană locală sau străină, cu excepția unei entități de stat sau entități municipale, poate fi un concesionar. Un acord de concesiune poate exista în orice sector și în legătură cu orice activitate în măsura în care aceasta nu încalcă legile din Moldova.

Calitatea legislației privind concesiunile – Moldova (2008)

Notă: Extremitatea fiecărei axe reprezintă un punctaj ideal, în conformitate cu standardele internaționale, cum ar fi Ghidul Legislativ UNCITRAL pentru finanțare privată a proiectelor de infrastructură. Cu cât e mai uniformă "plasa

de păianjen", cu atât legislația privind concesiunile a țării este mai conformă acestor standarde. *Source:* EBRD Concessions Sector Assessment 2008

Sfera de aplicare a Legii privind concesiunile, precum și normele care reglementează procedura de selecție sunt clare. Definiția concesiunii se referă la noțiunea de "risc", ca un element al contractului de concesiune. Acest lucru ajută la abordarea posibilelor incertitudini cu privire la alocarea riscului. În plus, Legea privind concesiunile din Republica Moldova este una din puținele legi din regiune, care în mod expres se referă la participarea concedentului în concesiunea organelor companiei. În general,

⁴ Pentru mai multă informație referitor la evaluare vezi <http://www.ebrd.com/country/sector/law/corpgov/lis/index.htm>

regulile procedurii de pre-selecție sunt corecte și permit motive limitate pentru negocieri directe. Dreptul concesionarului la compensare este oferit prin intermediul procedurilor de judecată. Cu toate acestea, legea nu prevede în mod expres o procedură de arbitraj internațional, dar permite părților să prevadă o clauză de arbitraj internațional în contractul de concesiune. Un neajuns clar al Legii privind concesiunile este că orice transfer de către un concesionar a activelor sau drepturilor concesionate este interzisă. Această restricție limitează în mod inevitabil opțiunile de finanțare. În plus, există mecanisme insuficiente care să permită ofertanților să solicite revizuirea acțiunilor autorității contractante sau nereușitei de a acționa. Faptul că legea privind concesiunile permite autorităților ce oferă concesiunea să modifice unilateral clauzele unui contract de concesiune pe anumite motive specifice enumerate în Legea concesiunilor, de asemenea, poate da naștere îngrijorărilor. În cele din urmă, motivele de reziliere sunt vagi.

În ceea ce privește cadrul juridic privind concesiunile, Moldova nu a făcut multe progrese în conformitate cu cele mai bune practici internaționale din 2007. Evaluarea BERD din 2008 ce vizează Legile privind concesiunile (a se vedea graficul de mai sus), care a examinat legile pe hârtie și nu modul în care acestea funcționează în practică, a arătat că legile Republicii Moldova au fost în "conformitate medie" cu standardele acceptate pe plan internațional în acest sector. Pentru a crea un cadru mai clar, mai flexibil și mai stabil din punct de vedere juridic cu privire la concesiuni, pot fi necesare modificări viitoare.

În sfârșit, trebuie adăugat că în anul 2008 a fost adoptată Legea cu privire la parteneriatul public-privat (PPP). Prezenta lege stabilește cadrul general pentru inițierea de proiecte PPP și a procedurilor de selecție competitivă a partenerului privat. Legea facilitează accesul sectorului privat la lucrări publice de infrastructură și la proiectele cu serviciul public în mai multe sectoare, inclusiv energie, transport, utilități municipale și infrastructura de afaceri. Actualul cadru legal cu privire la PPP în Republica Moldova extinde autonomia și puterea de decizie a autorităților publice locale, elimină obstacole administrative în calea investițiilor din sectorul privat și într-o mare măsură încurajează dezvoltarea PPP-urilor în țară.

Insolvabilitatea

Procedurile cu privire la faliment și insolvabilitate în Republica Moldova sunt reglementate de Legea cu privire la insolvabilitate a Republicii Moldova (2001, după cum a fost modificată) ("Legea privind insolvabilitatea"). Legea a primit un scor general de "conformitate medie" în Evaluare Sectorului de Insolvabilitate de către BERD din 2009, care măsoară gradul în care legislația privind insolvabilitatea în cele 30 de țări în care BERD își desfășoară respectă standardele internaționale.

În timp ce multe dintre caracteristicile Legii cu privire la insolvabilitate sunt de înaltă calitate, rezultatul evaluării 2009 este oarecum mai mic decât punctajul "conformitate ridicată", pe care Legea cu privire la insolvabilitate l-a primit în evaluare BERD din 2003. După cum reiese din evaluarea BERD, prevederile Legii privind insolvabilitatea referitoare la creditori și procedurile de inițiere sunt puternice, însă prevederile privind activele imobiliare și reorganizarea ar beneficia de îmbunătățire și ar contribui la reducerea totală a punctajului.

Totuși, trebuie remarcat faptul că anumite modificări la Legea cu privire la insolvabilitate care au intrat în vigoare după 1 ianuarie 2009 nu au fost parte din Evaluarea Sectorului din 2009 și ca atare Legea cu privire la insolvabilitate poate

obține un rezultat diferit în evaluările viitoare în cazul în care este reexaminată în lumina celor mai recente modificări.

După cum a fost menționat mai sus, Legea cu privire la insolabilitate are un număr de puncte forte. Criteriile de inițiere a procedurilor sunt adecvate, deși astfel de prevederi ar beneficia de clarificări în ceea ce privește situația financiară necesară pentru a stabili insolabilitatea debitorului. Legea prevede o stabilire în mod automat a unor acțiuni împotriva debitorului o dată ce procedurile de insolabilitate au început și de asemenea în ce privește notificarea tuturor părților că procedurile au început. În ceea ce privește acestea din urmă, Legea cu privire la insolabilitate ar putea fi îmbunătățită prin includerea unor dispoziții pentru notificarea creditorilor individual. Prioritatea de plată a creanțelor creditorilor este de asemenea clar precizată în lege.

Există loc pentru îmbunătățiri semnificativă în domeniile de reorganizare și cel al activelor imobiliare. Dispozițiile referitoare la activele imobiliare în prezent nu conțin nici o cerință ca fie debitorul sau partea terță să asigure sau să furnizeze activele imobiliare aflate în posesia acestuia administratorului de insolabilitate (de asemenea cunoscut ca mandatar), sau chiar pentru terțe părți pentru a oferi informațiile privind activele acestora administratorului. O astfel de omisiune lasă deschis pericolul ca activele imobiliare să devină transferate, distruse sau ascunse de administrator și, astfel, devin indisponibile pentru plata creanțelor creditorilor. Prevederile privind reorganizarea sunt la fel de inadecvate, în special datorită faptului că nu există nici o prevedere pentru o analiză independentă a unui plan propus de reorganizare, nici o cerință ca un plan să se conformeze cu cerințele minime de protecție, și nici o restricție privind votarea unui plan de reorganizare de către părțile conexe.

Evaluarea BERD din 2009 de asemenea arată că cadrul legislativ cu privire la administratorii de insolabilitate este extrem de slab și ar trebui să fie abordat. În cazul Republicii Moldova, analiza a arătat că Legea cu privire la insolabilitate are "o conformitate foarte scăzută" cu standardele internaționale în acest domeniu. De exemplu, legea ar fi fortificată cu o cerință ca un administrator să efectueze un curs de instruire sau examinare în domeniul insolabilității și dispoziții referitoare la înregistrarea sau autorizarea administratorilor de insolabilitate. Mai mult decât atât, nu există prevederi pentru standardele de conduită profesională sau etică sau pentru orice funcție de reglementare sau disciplinară în cazul administratorilor care nu-și exercită funcțiile în mod adecvat.

Sistemul judecătoresc

Sistemul judecătoresc din Moldova cuprinde instanțele de jurisdicție generală și de apel, precum și o Curte Supremă de Justiție și Curtea Constituțională. Există instanțe judecătorești specializate, cu competență în probleme economice; o judecată de primă instanță audiază cazurile ce țin de aspecte comerciale generale, care implică entități juridice sau persoane fizice. Apelul se face la Curtea de Apel Economică din Chișinău și ulterior recursurile pot fi audiate la Curtea Supremă de Justiție.

Administrare judecătorească este efectuată de către Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), un organism independent cu responsabilitatea de numire a judecătorilor, probleme disciplinare și elaborarea proiectului de buget al curților. Majoritatea membrilor CSM sunt judecători, deși numărul de judecători la CSM a fost recent redus. Majoritatea judecătorilor sunt numiți de Președinte în baza recomandărilor CSM pentru un mandat inițial de cinci ani, la sfârșitul căruia ei sunt

eligibili de a fi numiți din nou pentru a servi până când ating vârsta obligatorie de pensionare. Judecătorii urmează cursuri de formare inițială obligatorie într-un program de 18 luni, precum și 40 de ore pe an de instruire judecătorească continuă.

Există o convingere larg răspândită că sistemul judecătoresc se confruntă cu corupție și imixțiuni politice. Procesele de multe ori nu au loc în public, iar accesul publicului la hotărârile și dosarele judecătorești rămâne limitat. Percepția corupției este reflectată în BEEPS realizat de Banca Mondială și BERD 2008-2009, unde numai 32 la sută din respondenții intervievați consideră că instanțele sunt corecte, imparțiale și necorupte. Au fost întreprinse măsuri recente pentru a lupta cu corupția. Un nou cod deontologic al judecătorilor a intrat în vigoare la începutul anului 2008, iar judecătorii au beneficiat de formare substanțială cu privire la conținutul Codului și punerea în aplicare a acestuia. În plus, numărul de proceduri disciplinare împotriva judecătorilor a crescut în ultima vreme, iar rezultatele unor astfel de acțiuni sunt făcute publice.

O altă provocare pentru sistemul judecătoresc este volumul semnificativ de dosare nesoluționate. Dificultățile de ordin procedural încetinesc rata de examinare, cum ar fi întârzierile cauzate de amânări și reticența judecătorilor de a aplica cu strictețe termenele procedurale. Datele BEEPS indică faptul că numai 24 la sută din agenții economici respondenți consideră că sistemul judecătoresc este unul rapid.

Achizițiile publice

Achizițiile publice în Moldova sunt reglementate de Legea privind achizițiile publice Nr.96 adoptată la 13.04.2007 (LAP), care reglementează doar achizițiile publice de stat și cele la nivel național și local. Companiile de utilități și întreprinderile de stat nu sunt reglementate deloc.

Cadrul legal al Republicii Moldova referitor la achizițiile publice a fost modelat conform Directivei UE 2004/18/CE privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor pentru lucrări publice, contractele de achiziții publice pentru bunuri și contractele de achiziții publice pentru servicii, toate acestea într-un mod selectiv. Mai multe elemente importante ale legislației UE nu au fost puse în aplicare.

LAP prevede organizarea licitațiilor procedurile de achiziții negociate, acordul direct și achiziții centralizate. Acordurile cadru și achizițiile electronice sunt de asemenea încorporate, cu toate acestea comunicațiile electronice și transmiterea datelor nu este obligatorie și disponibilitatea acestora depinde de decizia entității contractante.

Licitatiile deschise și restricționate sunt metodele de achiziții implicite. Din păcate, LAP nu face deosebire între normele de eligibilitate și criteriile de calificare ale ofertnților.

Normele de eligibilitate ar fi în conformitate cu bunele practici internaționale, dacă nu ar fi cazul preferințelor locale. Avizurile privind contractul de achiziții publice și documentele de licitație nu sunt disponibile pe Internet, la fel nu există nici înregistrări de achiziții publice. Documente de licitație sunt comercializate. Contractele sunt atribuite de obicei la fiecare 12 luni în baza prețului cel mai mic, însă pot fi utilizate și criteriile cele mai avantajoase din punct de vedere economic. LAP nu face nici o deosebire între normele de achiziții publice de valoare inferioară și superioară - nu există nici o procedură simplificată pentru contractele cu preț scăzut. Procedurile

⁵ Preferințele locale este un instrument pentru a limita participarea la licitație doar pentru companiile locale.

de achiziții publice sunt destul de complexe și foarte inflexibile. LAP nu reglementează alegerea contractului sau managementul; nu există nici o cerință pentru contracte să reflecte cele mai bune practici de afaceri disponibile. Sistemul de remedii este simplu, dar ineficient. În general, cadrul legal privind achizițiile publice din Moldova este birocratic, și are un grad redus de răspundere.

Tranzacții asigurate cu gaj

Gajarea valorilor mobile este reglementată de Legea cu privire la gaj din 30 iulie 2001, care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 2001. Aceasta a fost parțial elaborată cu asistență din partea BERD, GTZ și altora și a avut ca scop de a rezolva un număr de preocupări și deficiențe identificate pe parcursul utilizării Legii din 1996.

După eforturi destul de complicate, în 2002, Guvernul a aprobat o hotărâre privind Registrul gajului bunurilor mobile și Regulamentul privind furnizarea normelor mai detaliate privind funcționarea registrului nou și procedura de înregistrare. Registrul este gestionat de Ministerul Justiției, iar intrările se fac la birourile notariale. Deși sistemul ar putea fi îmbunătățit, în practică acesta funcționează, iar utilizatorii sunt în general mulțumiți.

Cel mai mare neajuns pare a fi executarea gajului. Timpul necesar pentru a executa gajul, recăpătarea veniturilor și pașii implicați sunt nesatisfăcători. Pare că instanțele și sistemul de executare judecătorească nu sunt bine pregătite pentru gestionarea procesului și au fost raportate probleme de corupție.

Gajarea bunurilor imobile este reglementată de Legea cu privire la ipotecă din 2 septembrie 2008, care a fost elaborată de Ministerul Economiei și Comerțului cu asistența BERD. Scopul principal al reformei a fost de a consolida într-o singură lege toate dispozițiile referitoare la ipotecă care de multe ori au dus la prevederi contradictorii, neclare și incomplete. Reforma vizează, de asemenea eliminarea numeroaselor impedimente pentru dezvoltarea pieței ipotecare primare și stabilirea cadrului de bază pentru refinanțarea creditorilor ipotecari, inclusiv emiterea titlurilor ipotecare (piața ipotecară secundară), atunci și în cazul în care piețele internaționale se vor stabili și o masă critică de gajuri vor fi acumulate în sectorul bancar al Republicii Moldova. Caracteristicile principale sunt după cum urmează:

- Legea prevede că împrumuturile ipotecare pot fi efectuate de orice instituție, atât timp cât aceasta este reglementată în mod corespunzător;
- Legea extinde în mod semnificativ o serie de obligații care pot fi asigurate prin ipotecă (inclusiv împrumuturi viitoare);
- Legea stabilește un nou regim de ipotecă asupra imobilelor viitoare și nefinisate, care ar trebui să contribuie la extinderea posibilităților de finanțare pentru dezvoltatorii imobiliari, precum și cumpărătorii individuali ai bunurilor imobile;
- Legea elimină impedimentele tehnice ce împiedică înregistrarea simultană / ulterioară în Cadastrul a transferului bunului imobil și dreptului de ipotecă asupra aceleași proprietăți, care va facilita finanțarea procurării bunului imobil;
- Procedura de executare a gajului este raționalizată pentru a oferi o mai mare siguranță atât creditorului, cât și debitorului gajist. De asemenea, părțile pot conveni cu privire la executarea voluntară a gajului (spre deosebire de procesul dirijat de instanță), economisind timp și bani pentru ambele părți;
- Legea prevede că bunul imobil ce urmează a fi gajat urmează să fie evaluat independent și pe deplin asigurat pe durata ipotecii, în conformitate cu practica internațională în acest domeniu;

- Legea conține un set de prevederi privind protecția consumatorilor, în baza Codului de conduită voluntar pentru creditarea ipotecară din UE, aplicabil atunci când debitorul este un consumator. În plus, confidențialitatea datelor cu caracter personal ale debitorului sunt protejate de o nouă lege;
- Legea va permite creditorului ipotecar din Republica Moldova să aplice Lista BERD de standarde minime și cele mai bune practici pentru creditarea ipotecară.

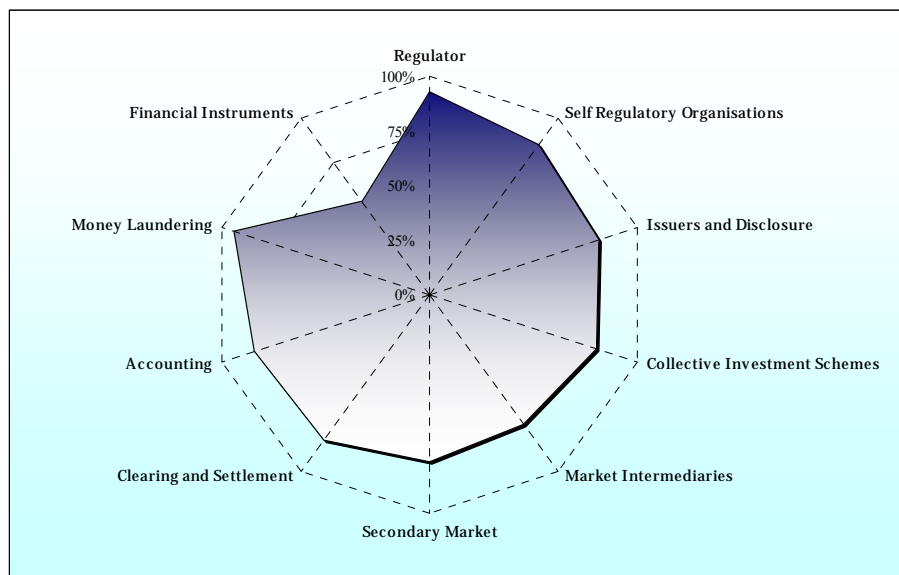
Din păcate, adoptarea Legii a coincis cu începutul crizei financiare, care a dus la înghețarea pieței creditelor ipotecare. Așadar, Legea nu a fost testată și utilizată pe măsura așteptărilor.

Piețele de valori mobiliare

Principalele legi care reglementează piața valorilor mobiliare în Republica Moldova sunt Legea cu privire la piața valorilor mobiliare ("LPVM"); Legea cu privire la societățile pe acțiuni ("Legea privind SA") și Legea cu privire la Comisia Națională a Pieței Financiare ("Legea CNPF").

LPVM emisă în 1999, în redacție nouă, reglementează emiterea, comercializarea și circulația valorilor mobiliare; numește și definește activitățile profesionale pe piața valorilor mobiliare și stabilește regulile de bază privind dezvăluirea și raportarea de către companiile listate. Legea SA, emisă în 1997, în redacție nouă, împreună cu capitolul relevant din Codul Civil, prevede normele de creare, funcționare și dizolvare a societăților pe acțiuni, sarcinile și responsabilitățile organelor de conducere, precum și normele de efectuare a tranzacțiilor calificate. Legea CNPF emisă în iunie 2007, stabilește autoritatea de supraveghere a autorității de reglementare.

Calitatea legislației privind piața valorilor mobiliare – Moldova (2007)

Notă:
Extremitatea fi
ecarei
axe reprezinta
un punctaj ide
al, de
exemplu, core
spunzator
standardelor st
abilite in Obie
ctivele si Princ
ipiiile IOSCO
pentru
Reglementare
a Valorilor
Mobiliare. O
“plasă de
păianjen” mai
uniformă

înseamnă o conformare a legislației relevante privind piața valorilor mobiliare a țării la aceste principii.
Sursa: BERD Evaluarea legislației pieței valorilor mobiliare, 2007

Supravegherea pieței financiare din Republica Moldova este împărțită în două sectoare: sectorul bancar este supravegheat de Banca Națională, în timp ce sectorul non-financiar-bancar este reglementat, supravegheat și controlat de Comisia Națională a Pieței Financiare (care a înlocuit Comisia Valorilor Mobiliare a Republicii Moldova în 2007). Autoritatea Comisiei Naționale a Pieței Financiare se extinde pe piața valorilor mobiliare, piața asigurărilor, asociațiilor de economii și împrumut,

organizațiile de microfinanțare, fondurilor private de pensii și birourilor istoriilor de credit.

În 2007, BERD a comparat legislația privind piața valorilor mobiliare din Republica Moldova cu "Obiectivele și principiile de reglementare a valorilor mobiliare", publicat de IOSCO. Evaluarea⁶ a arătat că legislația națională privind piața valorilor mobiliare este la un "nivel ridicat de conformitate" cu standardele internaționale (a se vedea graficul de mai jos). Pentru a înțelege modul în care funcționează piețele de valori mobiliare în practică, în același an, BERD a realizat un Studiu al Indicatorilor Legali⁷ solicitând practicienilor din regiune să comenteze un studiu de caz ipotetic. Ancheta s-a concentrat asupra eficacității cerințelor de dezvăluire a prospectului, mecanisme private și publice de punere în aplicare și autoritatea de reglementare a pieței. Studiul a arătat că IPO-urile nu sunt obișnuite în Moldova. Prospectul nu este complet și nu dispune de informații esențiale privind dezvăluirea informației financiare consolidate, dezvăluirea proprietarilor acționarilor existenți, și dezvăluirea tranzacțiilor cu părțile afiliate. Mecanismele private de aplicare permit unele acțiuni, dar acestea sunt în general lungi și pot fi împovărătoare. În cele din urmă capacitatea instanțelor, regulatorului și procurorilor de a investiga cazuri ce implică valorile imobiliare trebuie îmbunătățite

Telecomunicații

Sectorul comunicațiilor electronice ("Sectorul") în Republica Moldova este în prezent reglementat de Legea comunicațiilor electronice din 2007 ("Legea CE din 2007") și este reglementat de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI). ANRCETI este responsabilă de licențiere, stabilirea principiilor și regulilor de interconectare, alocarea frecvențelor radio, soluționarea litigiilor între operatori și punerea în aplicare generală a reglementărilor. ANRCETI a fost înființată în martie 2008, în conformitate cu Legea CE din 2007. Organul de politici al sectorului este Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor. Legea CE din 2007 mișcă cadrul juridic al sectorului spre o armonizare cu standardele relevante ale Uniunii Europene. Punerea în aplicare a celei de-a treia legi în toate domeniile-cheie ale cadrului va necesita eforturi considerabile.

Dezvoltarea în continuare a sectorului a fost catalizată de introducerea Legii CE din 2007 și a rânorit eforturile ANRCETI de implementare a unui cadru de reglementare al UE în baza acestei legi. Activitățile sunt în curs de desfășurare pentru a pune în aplicare acest cadru, fiind realizate evaluări de piață în prezent pentru a determina poziția dominantă în sub-piețele sectorului. Portabilitatea numerelor, interconectarea, accesul la bucla locală și serviciul universal sunt de asemenea domenii-cheie pentru ANRCETI. Punerea în aplicare a unui cadru modern de comunicații electronice este un efort pe termen lung, care necesită un angajament serios al Guvernului, în ce privește sprijinul deplin al procesului de reglementare și punerea în aplicare a garanțiilor concurențiale moderne, precum portabilitatea numerelor, selectarea operatorului și accesul la rețea. Guvernul s-a angajat în ceea ce privește modificările la lege și sprijinul inițial pentru ANRCETI, dar substanța angajamentului încă urmează a fi stabilită. Dominația continuă a Moldtelecom (MT) împiedică serios dezvoltarea sectorului, în special într-o epocă de importanță reînnoită a utilizării

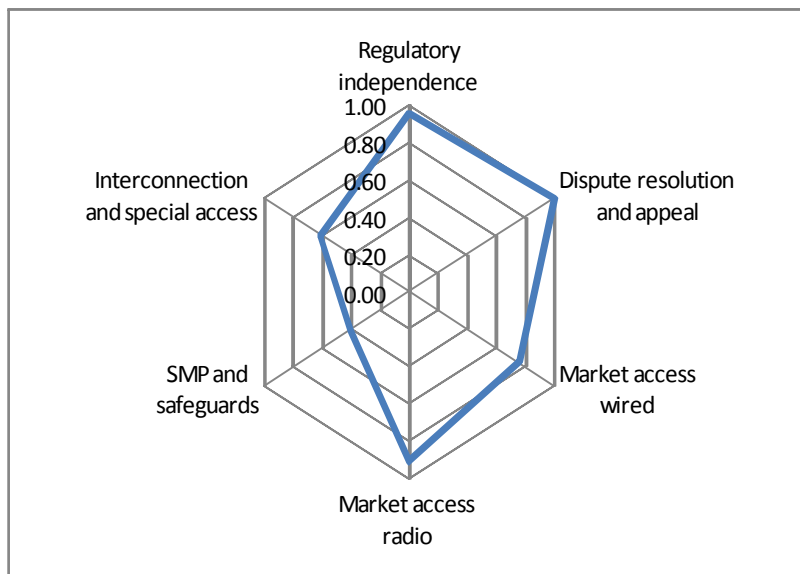
⁶ Pentru mai multă informație referitor la evaluare vezi
: <http://www.ebrd.com/country/sector/law/capital/assess/index.htm>

⁷ Pentru mai multă informație referitor la evaluare vezi
<http://www.ebrd.com/country/sector/law/capital/survey/index.htm>

liniilor fixe pentru desfășurarea benzii largi. În prezent Guvernul elaborează o strategie detaliată a acestui sector. Dacă Guvernul într-adevăr dorește maximizarea beneficiilor pe care sectorul le poate aduce Moldovei și cetățenilor ei, strategia ar trebui să includă planuri serioase pentru modernizarea MT și pentru a rezolva conflictele inerente în ce privește proprietatea statului și angajamentul pentru un sector modern liberalizat, condus de entități private.

Într-o evaluare efectuată în 2008 a sectorului comunicațiilor din țările de operațiune ale BERD (a se vedea graficul de mai sus) regimul de reglementare din Republica Moldova a fost clasificat ca "conformare medie" atunci când este măsurat conform celor mai bune practici internaționale.

Calitatea cadrului de reglementare a telecomunicațiilor – Moldova (2008)

Notă: Diagrama arată calitatea combinată a cadrului instituțional, accesul la piață și mediul operațional la evaluarea comparativă cu standardele internaționale emise de OMC și Uniunea Europeană. Extremitatea fiecărei axe reprezintă un punctaj ideal de 100 procente, adică respectarea deplină a standardelor internaționale. Cu cât este mai uniform "plasa de păinajen", cu atât cadrul general de reglementare în domeniul telecomunicațiilor din țară este mai aproape de aceste standarde.

ANEXA 5: LISTA PROIECTELOR SEMNATE

Sector	Name	Private / State	Instrument Type	EBRD Finance	Debt	Equity	Operation Stage	Portfolio	Undrawn Commitment	Operating Assets	Year of Signing
Financial Institutions				<i>Euro million</i>				<i>Euro million</i>			
Bank Equity	Victoria Bank	PRIVATE	Equity	0.2	0.0	0.2	Disbursing	0.2	0.0	0.2	1997
	Victoria Bank Capital Increase	PRIVATE	Equity	0.2	0.0	0.2	Disbursing	0.2	0.0	0.2	1997
	Moldova-Agroindbank Senior Convertible Loan (debt & equity)	PRIVATE	Debt & Equity	8.3	6.5	1.8	Completed				1998
	Victoria Bank Capital Increase II	PRIVATE	Equity	0.2	0.0	0.2	Disbursing	0.2	0.0	0.2	1999
	Mobiasbanca	PRIVATE	Equity	3.4	0.0	3.4	Disbursing	3.4	0.0	3.4	2008
Bank Lending	Victoria Bank	PRIVATE	Debt & Equity	3.5	3.3	0.2	Repaying				1995
	Mold Agro Ind Bank Credit Line (MAIB)	PRIVATE	Debt	15.5	15.5	0.0	Completed				1995
	Victoriabank Credit Line (II)	PRIVATE	Debt	3.3	3.3	0.0	Completed				2001
	Moldagroindbank Credit Line (MAIB) (II)	PRIVATE	Debt	4.9	4.9	0.0	Completed				2002
	Victoria Bank Credit Line III	PRIVATE	Debt	3.3	3.3	0.0	Completed				2003
	Moldindconbank Credit Line (MICB)	PRIVATE	Debt	1.2	1.2	0.0	Completed				2004
	Mobiasbanca SME Credit Line	PRIVATE	Debt	1.6	1.6	0.0	Completed				2004
	MCFF - Victoria Bank Full Recourse Portion	PRIVATE	Debt	1.2	1.2	0.0	Completed				2004
	Banca Sociala - Credit Line for SMEs	PRIVATE	Debt	5.0	5.0	0.0	Repaying	1.2	0.1	1.1	2005
	MCFF - Mobiasbanca Full Recourse Portion	PRIVATE	Debt	2.2	2.2	0.0	Repaying	0.2	0.0	0.2	2005
	Mobiasbanca Credit Line II	PRIVATE	Debt	2.4	2.4	0.0	Repaying	1.5	0.0	1.5	2006
	Banca Sociala - Credit Line for SMEs (II)	PRIVATE	Debt	5.4	5.4	0.0	Repaying	3.8	0.0	3.8	2007
	Eximbank - Credit Line	PRIVATE	Debt	16.3	16.3	0.0	Disbursing	15.3	0.0	15.3	2008
	MCFF - Banca Sociala Full Recourse Loan	PRIVATE	Debt	1.5	1.5	0.0	Signed	1.5	1.5	0.0	2008
	Mobias Banca - Senior Loan	PRIVATE	Debt	5.0	5.0	0.0	Disbursing	5.0	1.3	3.7	2008
	Moldindconbank (MICB) - Credit Line for SMEs	PRIVATE	Debt	10.9	10.9	0.0	Disbursing	15.7	1.0	14.7	2009
	MAIB - SME Credit Line	PRIVATE	Debt	20.0	20.0	0.0	Disbursing	20.0	4.9	15.1	2009
	Banca Sociala SME Credit Line (III)	PRIVATE	Debt	5.0	5.0	0.0	Signed	5.0	5.0	0.0	2010
	MAIB - MoSEFF	PRIVATE	Debt	7.0	7.0	0.0	Signed	7.0	7.0	0.0	2010
	MICB - MoSEFF	PRIVATE	Debt	3.0	3.0	0.0	Signed	3.0	3.0	0.0	2010
Small Business Finance	Micro-Lending Project - Banca Mobias	PRIVATE	Debt	0.6	0.6	0.0	Completed				1996
	Micro-Lending Project - Victoria Bank	PRIVATE	Debt	0.6	0.6	0.0	Completed				1996
	Micro-Lending Project - Moldova Agroindbank	PRIVATE	Debt	1.0	1.0	0.0	Completed				1996
	Micro-Lending Project - Universal Bank	PRIVATE	Debt	0.6	0.6	0.0	Completed				1997
	ProCredit Bank Moldova	PRIVATE	Debt & Equity	0.8	0.7	0.1	Completed				2000
	ProCredit Bank Moldova	PRIVATE	Debt	1.6	1.6	0.0	Completed				2005
	E.I.C. Non-Bank MFI Framework - Kurat Finance Corporation	PRIVATE	Debt	0.6	0.6	0.0	Completed				2005
	ETC Non-Bank MFI Framework II - Microinvest	PRIVATE	Debt	0.8	0.8	0.0	Repaying	0.1	0.0	0.1	2007
	Moldova MMF - Mobiasbanca	PRIVATE	Debt	2.4	2.4	0.0	Repaying	0.7	0.0	0.7	2006
	Moldova MMF - Banca Sociala	PRIVATE	Debt	3.3	3.3	0.0	Repaying	1.4	0.0	1.4	2006
	European Fund for Southeast Europe (EFSE) E.I.C. Non-Bank MFI Framework III - Microinvest II	PRIVATE	Equity	2.0	0.0	2.0	Repaying	1.9	0.0	1.9	2006
	Moldova Microlending Programme - ProCredit Bank	PRIVATE	Debt	1.2	1.2	0.0	Signed	1.2	1.2	0.0	2009
	Moldova Microlending Programme - ProCredit Bank	PRIVATE	Debt	2.0	2.0	0.0	Disbursing	3.9	2.0	2.0	2009
	European Fund for Southeast Europe (EFSE) II - A shares	PRIVATE	Equity	1.7	0.0	1.7	Signed	1.7	1.7	0.0	2009
	Insurance & Financial Services	MCFF - Mobiasbanca IMC Leasing Sub-Loan	PRIVATE	Debt	1.4	1.4	0.0	Completed			

Sector	Name	Private / State	Instrument Type	EBRD			Operation Stage	Portfolio	Undrawn Commitment	Operating Assets	Year of Signing
				Finance	Debt	Equity					
Industry, Commerce & Agribusiness				<i>Euro million</i>				<i>Euro million</i>			
Agribusiness	Wine Export Promotion	STATE	Debt	24.1	24.1	0.0	Completed				1994
	GCC Cumulative Preference Share Issue Moldova/WJ2003/Warehouse Receipt Programme	PRIVATE	Debt & Equity	6.3	6.3	0.0	Completed				2000
	MCFE - Victoria Bank Trans Oil Moldova Sub-Loan (NRP)	PRIVATE	Debt	5.0	5.0	0.0	Completed				2003
	MCFE - Victoria Bank Orhei Vit Sub-Loan (NRP)	PRIVATE	Debt	0.8	0.8	0.0	Completed				2004
	Glass Container Company	PRIVATE	Debt	2.1	2.1	0.0	Completed				2005
	MCFE - Victoria Bank Bucuria Sub-Loan	PRIVATE	Debt	0.7	0.7	0.0	Completed				2005
	MCFE - Mobiasbanca Basarabia Sub-Loan	PRIVATE	Debt	0.6	0.6	0.0	Completed				2006
	DLF - Orhei Vit Cannery	PRIVATE	Debt	4.0	4.0	0.0	Completed				2006
	Furshtet	PRIVATE	Debt	1.7	1.7	0.0	Repaying	1.5	0.0	1.5	2007
	Efes Vitanta Brewery	PRIVATE	Debt	14.6	14.6	0.0	Disbursing	14.2	0.0	14.2	2008
	DLF - Trans Oil	PRIVATE	Debt	9.8	9.8	0.0	Disbursing	9.4	4.7	4.7	2009
	DLF - WJ Moldova	PRIVATE	Debt	12.1	12.1	0.0	Disbursing	11.7	0.0	11.7	2009
Equity funds	First NIS Regional Fund	PRIVATE	Equity	0.3	0.0	0.3	Completed				1994
	Balkan Accession Fund, C.V.	PRIVATE	Equity	1.1	0.0	1.1	Disbursing	1.0	0.4	0.6	2006
	Europe Virgin Fund	PRIVATE	Equity	4.7	0.0	4.7	Signed	4.7	4.7	0.0	2010
	Emerging Europe Accession Fund	PRIVATE	Equity	1.0	0.0	1.0	Signed	1.0	1.0	0.0	2010
Manufacturing & Services	MCFE - Victoria Bank Protos SA Sub-Loan (NRP)	PRIVATE	Debt	0.4	0.4	0.0	Completed				2005
	DLF - CDG (Central de Diagnostic German)	PRIVATE	Debt	2.0	2.0	0.0	Signed	2.0	2.0	0.0	2009
Property and Tourism	Bluehouse equity fund	PRIVATE	Equity	1.3	0.0	1.3	Repaying	1.2	0.3	0.9	2006
	BSR Europe Co-Investment Facility	PRIVATE	Equity	1.8	0.0	1.8	Disbursing	1.8	1.6	0.2	2006
	Chisinau Shopping Mall	PRIVATE	Debt	21.4	21.4	0.0	Repaying	19.7	1.9	17.8	2008
	DLF - Iucan Comert Office Center & Endava ICT Incubator	PRIVATE	Debt	2.3	2.3	0.0	Signed	2.3	2.3	0.0	2009
Telecom, Informatics, Media	Eurovision - NRT Moldova	STATE	Debt	0.8	0.8	0.0	Completed				1992
	MCFE - Mobiasbanca Sun Communications Sub-Loan	PRIVATE	Debt	0.2	0.2	0.0	Completed				2006
	SUN Communications-Debt	PRIVATE	Debt	4.9	4.9	0.0	Repaying	3.5	0.0	3.5	2007
	SUN Communications-Equity	PRIVATE	Equity	1.9	0.0	1.9	Disbursing	1.9	0.0	1.9	2007
Infrastructure			<i>Euro million</i>				<i>Euro million</i>				
Municipal & Environmental Infrastructure	Energy Efficiency Project	STATE	Debt	7.6	7.6	0.0	Completed				1995
	Chisinau Water Services Rehabilitation Project	STATE	Debt	17.1	17.1	0.0	Repaying	5.6	0.0	5.6	1997
	Aqualia Investment Venture	PRIVATE	Equity	4.0	0.0	4.0	Disbursing	4.0	4.0	0.0	2009
	Chisinau Public Transport	PRIVATE	Debt	5.0	5.0	0.0	Signed	5.0	5.0	0.0	2010
	Moldova - Water Utilities Development Programme	STATE	Debt	10.0	10.0	0.0	Signed	10.0	10.0	0.0	2010
Transport	Road Rehabilitation Project	STATE	Debt	9.4	9.4	0.0	Repaying	0.8	0.0	0.8	1995
	Part of Giurgiulesti Oil Terminal Project Chisinau Airport Priority Modernisation Programme	PRIVATE	Debt & Equity	9.3	8.1	1.3	Completed				1996
		STATE	Debt	7.2	7.2	0.0	Completed				1998
	Danube Logistics S.R.L.	PRIVATE	Debt & Equity	5.9	4.3	1.5	Repaying	0.0	0.0	0.0	2005
	Moldova Road Rehabilitation Project	STATE	Debt	17.5	17.5	0.0	Disbursing	17.5	17.5	0.0	2008
	Chisinau Airport Modernisation Project II	PRIVATE	Debt	25.5	25.5	0.0	Disbursing	25.5	19.0	6.5	2008
Energy			<i>Euro million</i>				<i>Euro million</i>				
	Moldova Power Distribution Equity Investment	PRIVATE	Equity	5.9	0.0	5.9	Disbursing	5.4	0.0	5.4	2000
	Post-Privatisation Power Distribution Loan	PRIVATE	Debt	16.3	16.3	0.0	Repaying	2.8	0.0	2.8	2000
	Electricity Distribution Upgrade	PRIVATE	Debt	12.2	12.2	0.0	Signed	11.8	7.9	3.9	2009

ANEXA 6: REZERVA DE PROIECTE

SECTOR	EBRD Funding (EUR million)	% of total funding	No. of projects	% of total no. of projects
Financial Institutions	26.1	27%	4	33%
Bank Equity	0	0%	0	0%
Bank Lending	22.0	22%	2	17%
Equity funds	0.2	0%	1	8%
Small Business Finance	3.9	4%	1	8%
Insurance & Financial Services	0	0%	0	0%
Industry, Commerce & Agribusiness	25.2	26%	5	42%
Agribusiness	5	5%	1	8%
Manufacturing & Services	16.2	17%	3	25%
Property and Tourism	4.0	4%	1	8%
Telecom, Informatics, Media	0	0%	0	0%
Infrastructure	40.0	41%	2	17%
Municipal & Environmental Infrastructure	15.0	15%	1	8%
Transport	25.0	25%	1	8%
Energy	6.8	7%	1	8%
TOTAL	98.1	100%	12	100%

ANEXA 7: ASISTENȚA TEHNICĂ PE DONATOR ȘI SECTOR

Donor	Committed (EUR)	Disbursed (EUR)
Canada	340,901	340,901
Czech Republic	48,324	48,324
Denmark	111,757	111,757
European Commission	9,245,978	4,258,045
Belgium	12,770	12,770
France	254,499	254,499
Germany	549,281	549,281
Greece	128,946	128,946
Netherlands	515,939	515,939
Italy	82,931	82,931
Japan	2,407,096	2,407,096
Private Sector Donor	105,798	105,798
Switzerland	803,362	796,329
Sweden	1,840,893	262,763
Taipei China	420,512	420,512
United Kingdom	400,459	400,459
United States	745,847	745,847
Balkan Region Special Fund	90,241	90,241
Central European Initiative	37,162	37,162
EBRD Shareholder Special Fund	1,763,865	786,280
Early Transition Countries Fund	5,657,901	3,797,898
TC Special Fund	42,059	42,059
Grand Total	25,606,521	16,195,836

Sector	Committed (EUR)	Disbursed (EUR)
Agribusiness	19,696	19,696
Energy and Energy Efficiency	3,465,185	1,661,211
Financial Institutions	5,722,482	5,010,829
Legal Transition	1,590,652	821,449
Manufacturing & Services	6,163,387	4,957,959
Municipal & Environmental Infrastructure	6,423,763	1,859,796
Telecom, Informatics, Media	563,272	563,272
Transport	1,658,084	1,301,624
Grand Total	25,606,521	16,195,836

ANEXA 8: LISTA PROIECTELOR DE ASISTENȚĂ TEHNICĂ

Commitment Name	Euro Committed	Euro Disbursed	Approved Date	Commit. Stage	Sector
Wine quality improvement and export promotion	172,191	172,191	08/06/93	Closed	Manufacturing
Wine sector investment programme - wine export packaging development	181,512	181,512	28/06/93	Closed	Manufacturing
Energy efficiency improvement study	140,085	140,085	08/02/94	Closed	Energy
International audit for Victoria Bank	48,828	48,828	28/03/94	Closed	Finance, Business
Wine export promotion - project preparation of implementation framework	86,102	86,102	28/03/94	Closed	Manufacturing
Agro-processing and food distribution	32,329	32,329	27/04/94	Closed	Manufacturing
Solar energy and demand - side pre-feasibility study	49,979	49,979	09/06/94	Closed	Energy
International audit for Victoria Bank	13,743	13,743	01/07/94	Closed	Finance, Business
Wine export promotion - short-term expertise	222,935	222,935	09/09/94	Closed	Manufacturing
Wine export promotion	737,118	737,118	01/10/94	Closed	Manufacturing
Wholesale market feasibility study	175,463	175,463	12/01/95	Closed	Manufacturing
Road rehabilitation design study	273,861	273,861	22/06/95	Closed	Construction
Credit adviser for Moldova - Agroindbank	216,281	216,281	22/06/95	Closed	Finance, Business
Credit adviser for Victoria Bank	204,669	204,669	22/06/95	Closed	Finance, Business
Advice on privatisation, legislation and policy - Moldtelecom - sector policy and regulatory development	93,272	93,272	01/09/95	Closed	Telecommunications
Micro-lending scoping mission	42,602	42,602	25/09/95	Closed	Finance, Business
Advisory services for the privatisation of Moldtelecom through an international competitive tender	470,000	470,000	01/11/95	Closed	Telecommunications
Assistance in developing a secured transactions law for Moldova	24,961	24,961	28/11/95	Closed	Community/Social Services
Assessment of road needs	324,075	324,075	08/12/95	Closed	Construction
Heat tariff study	173,818	173,818	14/12/95	Closed	Energy
Development of commercial management systems - Termocom	447,941	447,941	01/07/96	Closed	Energy
Swiss-American Micro Enterprise Programme	745,847	745,847	21/08/96	Closed	Finance, Business
Swiss-American Micro-Enterprise Programme	331,805	331,805	01/09/96	Closed	Finance, Business
Investment led privatisation programme	386,900	386,900	08/10/96	Closed	Local Authority Services
Chisinau water services - corporate development assistance	799,729	799,729	23/01/97	Closed	Local Authority Services
TurnAround Management Programme - JSC Tirotext	11,500	11,500	07/07/97	Closed	Community/Social Services
TurnAround Management Programme - Tirotext	5,350	5,350	12/08/97	Closed	Manufacturing
Moldova wine investment framework facility	19,696	19,696	19/08/97	Closed	Agriculture, Forestry, Fishing
TurnAround Management Programme - Moldavizolit	7,420	7,420	22/10/97	Closed	Manufacturing
TurnAround Management Programme - Moldavizolit	15,275	15,275	22/10/97	Closed	Manufacturing
Moldovan metallurgical works	90,735	90,735	10/11/97	Closed	Manufacturing
Moldovan metallurgical works - environmental assessment	23,307	23,307	18/11/97	Closed	Manufacturing
TurnAround Management Programme - Moldavizolit	5,766	5,766	05/01/98	Closed	Manufacturing
Moldovan Metallurgical Works - legal advice	25,901	25,901	28/01/98	Closed	Manufacturing
TurnAround Management Programme - Floare Carpet SA	10,296	10,296	04/03/98	Closed	Manufacturing
TurnAround Management Programme - Floare-Carpet SA	35,192	35,192	26/03/98	Closed	Manufacturing
Assistance with the establishment of a registry for pledges (local consultants)	35,502	35,502	05/05/98	Closed	Community/Social Services
Assistance with the establishment of a registry for pledges	48,094	48,094	05/05/98	Closed	Community/Social Services
TurnAround Management Programme - JSC Tirotext II	87,312	87,312	29/05/98	Closed	Community/Social Services
Wine export promotion project	18,752	18,752	30/09/98	Closed	Manufacturing
TurnAround Management Programme - Moldova metallurgical works (tied portion)	15,604	15,604	05/10/98	Closed	Community/Social Services
TurnAround Management Programme - Moldova metallurgical works	59,808	59,808	05/10/98	Closed	Community/Social Services

Commitment Name	Euro Committed	Euro Disbursed	Approved Date	Commit. Stage	Sector
TurnAround Management Programme - Moldova Metallurgical Works	14,874	14,874	05/10/98	Closed	Community/Social Services
TurnAround Management Programme - JSC Tirotext	29,054	29,054	17/11/98	Closed	Manufacturing
Moldova Agroindbank senior convertible loan	249,571	249,571	18/12/98	Closed	Finance, Business
TurnAround Management Programme - Vitis Hincesti SA	14,621	14,621	23/04/99	Closed	Community/Social Services
Legal due diligence equity warehouse project	50,000	50,000	28/05/99	Closed	Energy
Power Distribution Equity Warehouse: Technical, Financial, Environmental Due Diligence	128,946	128,946	02/06/99	Closed	Energy
Power distribution equity warehouse - technical, financial, environmental due diligence	57,940	57,940	02/06/99	Closed	Energy
Legal due diligence equity warehouse project - legal due diligence	96,397	96,397	04/06/99	Closed	Energy
Wine export promotion project	232,133	232,133	12/08/99	Closed	Manufacturing
Power distribution equity warehouse - legal due diligence	39,180	39,180	19/10/99	Closed	Energy
Chisinau Water Services Corporate Development Assistance	220,134	220,134	24/03/00	Closed	Local Authority Services
Pavement management systems	411,557	411,557	16/08/00	Closed	Construction
Micro Enterprise Credit DIN S.A. (MEC), Moldova - Expansion of Office/Branch Network	578,285	578,285	04/10/01	Closed	Finance, Business
MEC Moldova - Management and Regional Expansion	200,000	200,000	18/06/03	Closed	Finance, Business
Moldova : Improving Leasing Transactions Related Legislation	90,241	90,241	23/10/03	Closed	Community/Social Services
MEC Moldova - Management and Regional Expansion	299,436	299,436	14/11/03	Closed	Finance, Business
MAIB Institutional Building Advisor	105,798	105,798	11/12/03	Closed	Finance, Business
Feasibility Study for a BAS Programme in Moldova	10,254	10,254	10/02/04	Closed	Manufacturing
TAM - Acorex Wine Holding	58,905	58,905	21/06/04	Closed	Manufacturing
TAM - Orvento Metal Trading	42,179	42,179	30/06/04	Closed	Manufacturing
Moldova Electrical Safety	265,000	265,000	05/08/04	Closed	Energy
Orhei Vit Technical & Financial Due Diligence	31,267	31,267	07/10/04	Closed	Finance, Business
Mortgage Transactions Reform in Moldova - Exploratory Project	61,518	61,518	23/12/04	Closed	Community/Social Services
Implementation of the BAS Programme during 2005-2007 (3 years)	1,058,000	1,020,534	15/04/05	Disbursing	Manufacturing
Continuation of TAM Programme in Moldova	275,832	275,832	25/04/05	Closed	Manufacturing
Moldova: Medium Sized Co-Financing Regional Facility TC Project	46,016	46,016	27/04/05	Closed	Finance, Business
Moldova: Enhancement of Lending and Risk Management Skills	27,624	27,624	06/12/05	Closed	Finance, Business
Mortgage Law and Mortgage Securitisation in Moldova Phase 2	245,093	245,093	20/01/06	Closed	Community/Social Services
TAM - Cristal Flor JSC	35,060	35,060	27/01/06	Closed	Manufacturing
Moldova Microlending Programme - Implementation of a Micro and Small Enterprise (MSE) Lending	1,279,667	1,279,667	30/01/06	Closed	Finance, Business
TAM - Hemosan	77,093	77,093	27/02/06	Closed	Manufacturing
TAM - Acorex Wine Holding	24,026	24,026	07/03/06	Closed	Manufacturing
TAM - Orvento Metal Trading	34,386	34,386	05/05/06	Closed	Manufacturing
Moldova: Factoring Advisory Services for Banks & Factoring Companies	165,044	165,044	15/06/06	Closed	Finance, Business
TAM - Cahul Pan SA	70,500	70,500	19/09/06	Closed	Manufacturing
TAM - Arlon Group	8,141	8,141	07/12/06	Closed	Manufacturing
Mortgage Law and Mortgage Securitisation in Moldova - Phase II - Tranche 2	122,344	117,811	14/02/07	Disbursing	Community/Social Services
Moldova: Chisinau Airport Modernisation Airport Project - Due Diligence Assistance	173,968	173,968	10/12/07	Closed	Transport, Storage
Chisinau International Airport: Environmental Audit/Analysis	27,622	27,622	11/12/07	Closed	Transport, Storage
Moldova: Financial Sector Framework - Advisory Services to Partner Institutions	250,000	49,653	14/12/07	Committed	Finance, Business
TAM - Riscom	66,299	35,717	13/02/08	Disbursing	Manufacturing
Assessment of Sustainable Energy Investment Potential in Moldova - Market Demand Study	48,324	48,324	19/02/08	Closed	Energy

Commitment Name	Euro Committed	Euro Disbursed	Approved Date	Commit. Stage	Sector
National Commission of Financial Market: Management Information System Development	400,000	369,794	18/03/08	Disbursing	Finance, Business
Moldova: Financial Sector Framework - Advisory Services to Partner Institutions	450,000	4,900	27/03/08	Committed	Finance, Business
Continuation of the BAS Programme in FYR Moldova	588,667	452,851	17/09/08	Disbursing	Manufacturing
CEI Operational Budget - SEF 08 transfer to Chisnau RO A/C	37,162	37,162	22/09/08	Closed	Community/Social Services
TAM - IMC Markets	75,000	45,916	27/10/08	Committed	Manufacturing
TAM - Supraten	75,000	19,007	27/10/08	Committed	Manufacturing
Randomised Impact Evaluation of Mortgage Law Reform in Moldova	13,457	13,457	21/11/08	Closed	Community/Social Services
Randomised Impact evaluation Of Mortgage Law Reform	14,000	14,000	21/11/08	Closed	Community/Social Services
TAM - Nafarui	75,000	41,093	03/12/08	Committed	Manufacturing
BAS Programme in Moldova - Environmental and Energy Efficiency	726,647	209,746	04/03/09	Disbursing	Manufacturing
TAM - Incomas	75,000	45,194	15/04/09	Disbursing	Manufacturing
TAM - Screening in Moldova	4,948	4,948	15/04/09	Closed	Manufacturing
Chisnau Airport: Assistance to Preparation of Master Plan	250,000	63,540	07/05/09	Disbursing	Transport, Storage
Moldova: Communications Regulatory Development	429,140	66,805	24/08/09	Disbursing	Community/Social Services
Communications Regulatory Development (ETC funded portion)	429,140	66,805	24/08/09	Disbursing	Community/Social Services
Consultancy services in support of MoSEFF	1,707,700	163,602	03/09/09	Disbursing	Energy
Moldova: Moldovan Sustainable Energy Financing Facility ("MoSEFF") - Independent Energy consultant	259,876	0	30/09/09	Committed	Energy
TAM - Acvila	48,000	12,547	30/09/09	Committed	Manufacturing
TAM - Avicola Roso	48,000	22,224	30/09/09	Committed	Manufacturing
Moldova Water Utilities Development - Due Diligence Services	492,000	453,032	06/10/09	Committed	Local Authority Services
TAM - Noustil	13,298	13,298	23/10/09	Disbursing	Manufacturing
TAM - Plimed - Crisis Response	47,500	23,171	27/10/09	Committed	Manufacturing
TAM - Orvento Metall Trading Co Ltd - Crisis Response	47,500	18,669	27/10/09	Committed	Manufacturing
Chisnau Public Transport Project - Due Diligence	197,000	27,000	30/10/09	Committed	Transport, Storage
TAM - Tetis International Co SRL	75,000	27,901	10/11/09	Committed	Manufacturing
TAM - Sanin	75,000	17,217	10/11/09	Committed	Manufacturing
Communications Regulatory Development (ETC funded portion) - Additional Work	20,000	0	17/11/09	Committed	Community/Social Services
Communications Regulatory Development	20,000	0	24/11/09	Committed	Community/Social Services
Chisnau Water Supply & Sewage Treatment - Feasibility Study	3,000,000	0	22/01/10	Committed	Local Authority Services
Continuation of the BAS Programme in Moldova - Extension	117,601	1,000	27/05/10	Committed	Manufacturing
Institution Building & Targeted Crisis Response Framework: Moldova, Microinvest Portfolio audit	36,000	0	05/07/10	Committed	Finance, Business
Moldova Water Utilities Development Programme - FOPIP	525,000	0	12/08/10	Committed	Local Authority Services
Moldova Water Utilities Development Programme - PIU Support	1,000,000	0	12/08/10	Committed	Local Authority Services
Total	25,606,521	16,195,836			

ANEXA 9: INDICATORI ECONOMICI SELECTAȚI

Moldova	2004	2005	2006	2007	2008	2009 <i>Estimate</i>	2010 <i>Projection</i>
Output and expenditure							
	<i>(Percentage change in real terms)</i>						
GDP	7.4	7.5	4.8	3.0	7.8	-6.5	4.0
Private consumption	6.2	10.1	7.0	3.6	5.8	-7.9	na
Public consumption	-16.2	6.3	5.3	5.3	5.0	1.9	na
Gross fixed capital formation	10.5	11.0	15.1	25.5	2.2	-31.3	na
Exports of goods and services	11.0	17.7	2.8	10.5	3.4	-7.8	na
Imports of goods and services	3.6	18.1	10.3	14.6	2.9	-19.3	na
Industrial gross output	8.2	7.0	-4.8	-1.3	0.7	-22.2	na
Agricultural gross output	20.8	0.8	-1.1	-23.1	32.1	-9.9	na
Employment							
	<i>(Percentage change)</i>						
Labour force (end-year)	-2.8	-0.7	-4.6	-3.2	-0.8	-2.9	na
Employment (end-year)	-3.0	0.2	-4.7	-0.8	0.3	-5.3	na
	<i>(In per cent of labour force)</i>						
Unemployment (end-year) ¹	8.1	7.3	7.4	5.1	4.0	6.4	na
Prices and wages							
	<i>(Percentage change)</i>						
Consumer prices (annual average)	12.5	11.9	12.7	12.3	12.7	0.0	7.8
Consumer prices (end-year)	12.5	10.0	14.1	13.1	7.3	0.4	8.6
Producer prices (annual average)	5.6	5.3	12.2	13.4	10.4	-3.0	na
Producer prices (end-year)	4.9	7.2	12.9	15.2	3.4	1.0	na
Gross average monthly earnings in economy (annual average)	23.8	19.5	28.7	21.7	22.5	8.6	na
Government sector							
	<i>(In per cent of GDP)</i>						
General government balance ²	0.4	1.5	-0.3	-0.3	-1.0	-6.8	-6.6
General government expenditure ²	35.1	37.0	40.1	41.8	41.5	45.5	na
General government debt ³	46.0	34.7	34.2	28.5	21.4	27.5	na
Monetary sector							
	<i>(Percentage change)</i>						
Broad money (M2, end-year)	44.7	36.7	12.2	47.3	18.4	-3.8	na
Domestic credit (end-year)	25.8	15.8	30.1	39.0	16.5	0.0	na
	<i>(In per cent of GDP)</i>						
Broad money (M2, end-year)	25.4	29.5	27.9	34.4	34.6	34.9	na
Interest and exchange rates							
	<i>(In per cent per annum, end-year)</i>						
Refinancing rate	14.5	12.5	14.5	16.0	14.0	5.0	na
Interbank interest rate (up to 30-days maturity)	13.3	6.3	9.5	12.3	15.5	15.4	na
Deposit rate (1 year)	15.2	13.0	11.9	15.1	18.1	14.7	na
Lending rate (1 year)	21.0	18.9	18.2	18.9	21.0	20.3	na
	<i>(Lei per US dollar)</i>						
Exchange rate (end-year)	12.5	12.8	12.9	11.3	10.4	12.3	na
Exchange rate (annual average)	12.3	12.6	13.1	12.1	10.4	11.1	na
External sector							
	<i>(In millions of US dollars)</i>						
Current account	-51.7	-231.7	-393.5	-726.0	-1,048.3	-508.6	-475.0
Trade balance	-754.2	-1,191.5	-1,583.6	-2,303.1	-3,220.4	-1,943.6	-2,065.0
Merchandise exports	994.1	1,104.6	1,060.8	1,373.3	1,646.0	1,329.2	1,420.0
Merchandise imports	1,748.2	2,296.1	2,644.4	3,676.4	4,866.3	3,272.7	3,485.0
Foreign direct investment, net	145.7	198.9	234.2	522.0	691.5	79.5	175.0
Gross reserves, excluding gold (end-year)	470.3	597.4	775.3	1,333.7	1,672.4	1,480.3	na
External debt stock	1,883.8	2,080.0	2,530.9	3,355.9	4,106.8	4,368.0	na
	<i>(In months of imports of goods and services)</i>						
Gross reserves, excluding gold (end-year)	2.7	2.6	3.0	3.7	3.5	4.5	na
	<i>(In per cent of exports of goods and services)</i>						
Debt service	21.0	16.5	18.7	13.1	17.7	26.4	17.5
Memorandum items							
	<i>(Denominations as indicated)</i>						
Population (end-year, million) ⁴	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	na
GDP (in millions of lei)	32,032.0	37,651.9	44,754.0	53,430.0	62,922.0	60,043.0	67,294.7
GDP per capita (in US dollars)	720.2	830.0	949.4	1,229.0	1,694.7	1,515.0	na
Share of industry in GDP (in per cent)	20.5	19.1	18.0	19.1	18.8	na	na
Share of agriculture in GDP (in per cent)	17.5	16.4	14.8	10.0	8.8	na	na
Current account/GDP (in per cent)	-2.0	-7.8	-11.5	-16.5	-17.3	-9.4	-9.0
External debt - reserves (in US\$ million)	1,413.5	1,482.6	1,755.6	2,022.2	2,434.4	2,887.8	na
External debt/GDP (in per cent)	72.5	69.6	74.3	76.3	67.8	80.8	na
External debt/exports of goods and services (in per cent)	142.0	138.3	165.8	167.9	165.4	217.9	na
Labour force activity rate ⁵	49.7	49.0	46.3	44.8	44.3	42.8	na
male	51.7	50.4	50.0	47.8	47.3	46.2	na
female	47.9	47.7	43.0	42.2	41.5	39.7	na
Employment rate ⁵	45.7	45.4	42.9	42.5	42.6	40.0	na
male	46.6	46.0	45.5	44.8	45.2	42.6	na
female	44.9	44.8	40.5	40.5	40.2	37.7	na

¹ According to ILO methodology.

² General government includes the state, local government, social security and healthcare.

³ Includes public and publicly guaranteed debt.

⁴ Excluding Transnistria.

⁵ As a percent of labour force.

ANEXA 10: ACTIVITĂȚILE TAM/ BAS ÎN MOLDOVA

Programul TAM/BAS susține tranziția economică prin realizarea schimbărilor în întreprinderile mici, mici și medii viabile (IMMM) și contribuie la dezvoltarea infrastructurii durabile a serviciilor de consultanță pentru agenții economici locali în țările de operare ale BERD.

1. TAM/BAS în Moldova

Experiența anterioară a TAM

TAM sprijină introducerea celor mai bune practici internaționale în întreprinderile mici și mijlocii ce au potențial de a deveni viitori lideri pe piață prin asigurarea acestora cu consultanți internaționali din țările dezvoltate cu o experiență profesională de 15- 20 ani în sectorul specific de afaceri. Proiectele de obicei durează aproximativ 18 luni.

De la început, în 1998, TAM a beneficiat de un volum de 2.4 milioane euro din fondurile donatorilor pentru proiecte în Republica Moldova. Cei mai mari donatori ai TAM au fost UE, BERD (Fondul pentru țările aflate în faza de tranziție timpurie și Fondul Special al Acționarilor) Italia și Suedia. Finanțarea suplimentară a venit din Taipei China, Olanda, Marea Britanie, Franța, Belgia, Elveția, Danemarca și Japonia. Programul a realizat 37 de proiecte pe întreg teritoriul Moldovei din care 11 sunt încă în curs de desfășurare. Întreprinderile asistate lucrează în principal în domeniul fabricării produselor alimentare, textile și industria materialelor de construcții.

Experiență anterioară a BAS

BAS acționează ca facilitator pentru utilizarea consultanților locali din sectorul privat de către MSME pentru a obține o gamă variată de servicii. BAS funcționează atât în partea ce ține de cereri, cât și cea a ofertei. Prin asistarea întreprinderilor individuale în angajarea consultanților locali pentru proiecte specifice cu o recuperare rapidă, acesta stimulează cererea și înțelegerea beneficiilor potențiale de utilizare a consultanților externi. De asemenea, crește direct oferta și calitatea serviciilor locale de consultanță, prin activități specifice de dezvoltare a pieței. Proiectele susținute de BAS durează aproximativ patru luni.

Începând de la anul 2005, BAS Moldova a primit un total de 2.41 milioane euro de la donatori. Principalul donator a fost Fondul BERD pentru țările în tranziție timpurie. Finanțarea suplimentară a venit din Suedia și BERD. Programul a realizat în total 224 proiecte cu MSME, angajând 102 consultanți (87 la sută din care au fost locali). Proiectele care vizau introducerea unor sisteme automatizate de management financiar au fost cele mai răspândite dintre toate proiectele desfășurate în Republica Moldova. Gama industriilor a întreprinderilor asistate a fost mare, cele mai obișnuite sectoare fiind sectorul de distribuție cu amănuntul / cu ridicata și fabricarea produselor alimentare și băuturilor.

Programul BAS oferă asistență întreprinderilor mai mici și mai mult de 70 la suta din proiecte sunt la întreprinderi cu mai puțin de 50 de angajați. În ceea ce privește problemele pe transversală, BAS Moldova s-a concentrat pe facilitarea dezvoltării rurale. Mai mult de 56 la suta din proiecte au fost situate în zone rurale în afara Chișinăului. BAS Moldova de asemenea a implementat un program de eficiență energetică ce vizează specific susținerea proiectelor, cu scopul de a spori eficiența energetică și energia regenerabilă pentru IMM-urile din Moldova. În afară de proiecte, Programul BAS în Republica Moldova a întreprins de asemenea o serie de activități de dezvoltare a pieței (MDA), orientate spre promovarea eficienței energetice, precum și dezvoltarea abilităților de management ale IMM-urilor și consultanților locali

Legăturile cu sistemul bancar

Până în prezent companiile asistate de TAM/BAS în Republica Moldova au atras investiții în capital de la BERD în valoare totală de 2 milioane EUR și credite în valoare totală de 11 milioane euro. În același timp, companiile TAM / BAS au primit investiții în capital în valoare de 1,5 milioane EUR și credite în valoare totală de 22 milioane EUR de la intermediarii financiari locali prin linii de credit acordate de BERD.

2. IMMM și sectorul de consultanță din Republica Moldova

Sectorul IMMM

Economia Republicii Moldova a suferit în urma crizei economice globale, iar PIB-ul real a scăzut cu 6,5 la suta în 2009. Cu toate acestea, creșterea trimestrială pozitivă a PIB-ului a fost înregistrată în a doua jumătate a anului 2009, iar cifrele recente privind producția industrială și exporturile arată o continuare a redresării. Pentru anul 2010, se anticipează o creștere anuală a PIB-ului de 4 la sută.

Dimensiunea sectorului IMMM din Moldova a crescut substanțial în ultimii ani de la 35,000 în 2006 la 41,000 întreprinderi în 2008. În plus, acestea au o pondere de 97.6 la sută din toate întreprinderile. În schimb, ponderea IMMM-urilor este de doar 57.4 la sută din totalul ocupării forței de muncă în întreprinderi și au contribuit în jur de 31.9 la sută la PIB-ul național în 2008. Potrivit datelor furnizate de Biroul Național de Statistică, majoritatea IMMM-uri își desfășoară activitatea în sectorul comerțului cu ridicata și cu amănuntul (41,1 la sută), urmate de sectorul imobiliar și închiriere (14,6 la sută), precum și alte activități (13.6 pe sută). În cadrul sectorului IMMM, întreprinderile micro (<9 angajați) domină sectorul și reprezintă mai mult de 70 la sută. În schimb, întreprinderile mici (<49 angajați) și întreprinderile mici și mijlocii (<249 de angajați), au o pondere de de 20.2 la sută și respective 4,1 la sută. În ceea ce privește ocuparea forței de muncă, cifrele sunt mult mai echilibrate: microîntreprinderile furnizează 38.2 la sută din totalul ocupării forței de muncă în sectorul IMMM, întreprinderile mici 36.7 la sută și întreprinderile mijlocii 25.1 la sută. În cele din urmă, marea majoritate a IMMM-urilor își desfășoară activitatea în capitala Chișinău, întrucât sectorul rămâne subdezvoltat în majoritatea regiunilor rurale.

Moldova a fost printre primele țări conform Raportului Doing Business al Băncii Mondiale 2010, care clasează țara pe poziția 94 conform Doing Business Index (în comparație cu 108 în anul precedent). Guvernul a intensificat eforturile de a crea un mediu de afaceri favorabil și a implementat două ghilotine pentru a facilita procedurile administrative, iar ghilotina a treilea este în prezent în curs de implementare. Cu toate acestea, IMMM-urile continuă să funcționeze într-un mediu dificil și rămân provocări semnificative în special în ceea ce privește autorizațiile de construcție, angajarea lucrătorilor și comerțul transfrontalier. Economia națională se bazează în mare măsură pe surse externe pentru a stimula consumul intern și, prin urmare, IMMM-urile sunt vulnerabile la fluctuațiile în economia globală și regională. În lipsa unui acces ușor la finanțare și know-how companiile din Moldova se străduie să fie competitive. În plus, corupția rămâne larg răspândită și este o barieră semnificativă pentru afacerile IMMM-urilor - 40 la suta din firmele chestionate în cea mai recentă BEEPS indică faptul că corupția este un obstacol major sausever, iar Republica Moldova este codașă la Indicele de Percepție a Corupției a Transparency International, cu un scor de 3,3. În cele din urmă, calitatea slabă a infrastructurii, în special în afara capitalei, rămâne o problemă-cheie.

Accesul la finanțare continuă să fie un impediment major pentru dezvoltarea sectorului IMMM, iar 25 la sută din întreprinderile chestionate în ultima rundă a BEEPS consideră că acesta este obstacolul cel mai mare pentru afaceri. În timp ce sistemul bancar rămâne solid și lichid, băncile comerciale au restricționat din ce în ce mai mult condițiile de creditare, iar creșterea creditării a fost de -3.6 la suta în aprilie 2010. În plus, durata relativ scurtă a scadenței și ratele reale ale dobânzilor (peste 10 la suta în valută străină pentru cea mai mare parte a ultimelor douăsprezece luni) limitează capacitatea IMM-urilor de a demara investiții pe termen lung și face finanțarea prin împrumuturi costisitoare pentru majoritatea proiectelor cu excepția celor mai profitabile. În plus, datorită costurilor administrative ridicate și lipsei de gaj adecvat, băncile comerciale consideră că sectorul IMMM este relativ neatractiv. În schimb, instituțiile de micro-finanțare sunt foarte active și joacă un rol important în special în dezvoltarea de micro-întreprinderi care nu pot să îndeplinească cerințele privind gajul.

O problemă-cheie a economiei moldovenești este fluxul mare de emigrare, iar întreprinderile se confruntă cu provocări mari în ceea ce privește atragerea tinerilor calificați să lucreze și să investească în economia națională. Ca urmare, crearea unei economii bazate pe cunoștințe se dezvoltă lent. Deși în Indicatorul Economiei bazate pe Cunoștințe a Băncii Mondiale (KEI), Moldova are un punctaj relativ bun în ceea ce privește învățământul superior, lipsa de stimulente pentru economia bazată pe cunoștințe și inovație rămâne problematică. Abilitățile antreprenoriale încorporate în curricula învățământului superior rămân neglijabile, iar tehnicile și echipamentele școlililor profesionale sunt depășite. Recent a fost înființat un grup de lucru cu reprezentanți ai Ministerului Educației, Ministerului Muncii, și sectorului privat pentru îmbunătățirea calității formării profesionale, oferind un punct de reper pentru dialogul anemic public-privat. În plus, primul incubator de afaceri a fost înființat la sfârșitul anului 2009 la Soroca de către Organizația de Dezvoltare ale Întreprinderilor Mici și Medii (ODIMM), cu asistență din partea Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei, și oferă în prezent cazare gratuită și servicii gratuite de consultanță unui număr de 17 IMMM-uri. O platforma online, ce oferă e-consultanță și instrumente electronice de e asistență pentru IMMM-uri este în prezent, de asemenea în

⁸ Estimările BERD

curs de dezvoltare. În cele din urmă, Camera de Comerț și Industrie susține în mod formal necesitățile sectorului IMM-urilor și oferă diferite cursuri de instruire pentru membrii săi. Cu toate acestea, pare că camera abordează necesitățile companiilor mai mari, în timp ce IMM-urile continuă să fie subreprezentate.

Sprrijinul acordat de Guvern sectorului IMMM

Autoritățile moldovenești recunosc importanța tot mai mare a sectorului IMMM și au început să acorde prioritate dezvoltării sectorului. La nivel de stat, Departamentul pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Medii și ODIMM ce se află în cadrul Ministerului Economiei, sunt responsabile pentru dezvoltarea IMM-urilor. Politica de stat se axează pe punerea în aplicare a Programului pentru sprijinirea Dezvoltării Întreprinderilor Mici și Medii 2009-2011, care prevede îmbunătățirea cadrului de reglementare și legislativ pentru IMMM-uri și a mediului financiar, și are drept scop intensificarea parteneriatului public-privat. În 2008, Guvernul a introdus strategia ghișeului unic la nivel național, iar în prezent funcționează 10 birouri ale Camerei Înregistrării de stat. Cu scopul de a facilita accesul la finanțare, a fost înființat un Fond de Garantare a Creditelor (CGF) în anul 2009, care oferă garanții pentru creditele acordate microîntreprinderilor care altfel nu ar îndeplini cerințele față de gaj ale băncilor comerciale. CGF este utilizat în mod activ, cu toate acestea până acum nu a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării sectorului IMM-urilor. În plus, ODIMM oferă mai multe cursuri de instruire, în special orientate spre tinerii antreprenori și întreprinderile din mediul rural, și a creat un program special care vizează atragerea remitențelor pe piața locală a IMMM.

Sprrijinul donatorilor oferit IMMM și sectorul de consultanță

În Republica Moldova activează mai mulți donatori internaționali. Banca Mondială sprijină în mod activ dezvoltarea sectorului IMMM prin intermediul instrumentelor Proiectului de Investiții și Servicii Rurale (RISP) II, care oferă instruire și sprijin financiar pentru firmele noi-înființate și pentru tinerii întreprinzători. În plus, BM planifică lansarea unei scheme de grant pentru servicii de consultanță. USAID, al doilea mare donator activ în sectorul IMM-urilor, se concentrează în special pe sprijinirea autorităților în îmbunătățirea mediului de afaceri și furnizarea serviciilor de consultanță IMM-urilor active în domeniile vinicol, textile și sectoarele TIC. Dezvoltarea IMM-urilor este de asemenea, o componentă a strategiei UE în Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV). În plus, Agenția Internațională pentru Dezvoltare Suedeză (SIDA) a acordat prioritate antreprenoriatului în rândul femeilor, iar banca germană Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) a jucat un rol important în microfinanțare. În cele din urmă, Agenția Austriacă de Dezvoltare (ADA) sprijină în mod activ dezvoltarea și modernizarea formării profesionale în domeniul vinificației și altor profesii agricole.

Piața de consultanță

Datorită numărului mare de programe a donatorilor, piața de consultanță din Moldova a fost în mare parte condusă de donatori. În ultimii ani, consultanții au extins gama de servicii pentru a se concentra mai mult pe cererea din partea companiilor private. Numărul furnizorilor serviciilor de afaceri a crescut, iar calitatea a fost îmbunătățită deși necesită dezvoltare în continuare. Cei mai mulți consultanți furnizează servicii de consultanță în management, și foarte puțini se specializează într-o industrie sau tip de serviciu. Piața de consultanță rămâne extrem de fragmentată și relativ slabă. Nu există asociații de consultanți în management sau alte organisme recunoscute de acreditare, care ar stimula consultanții să se angajeze în dezvoltarea profesională. Datorită rezultatelor bune obținute de programele TAM / BAS, Băncii Mondiale și USAID, cererea este în creștere.

Întreprinderile medii au înțeles necesitatea de consultanță, deși cererea nu este adesea satisfăcută de prestarea consultanței. Dimpotrivă, întreprinderile mai mici nu au recunoscut deplin necesitatea de consultanță, deși piața locală de consultanță are competențe pentru a răspunde nevoilor acestora. Serviciile de consultanță care în prezent sunt cele mai solicitate sunt servicii de bază de afaceri, inclusiv sisteme computerizate de gestionare financiară / a informațiilor, analiza și planificarea de piață. Există o necesitate clară de a promova necesitatea pentru servicii de consultanță complexe cu efect de durată asupra performanței companiilor.

3. Continuarea TAM/BAS în Republica Moldova

Continuarea TAM

Având în vedere specificul mediului de afaceri local, abordarea TAM în anumite domenii ar putea fi

extrem de relevantă pentru companiile moldovenești. TAM poate contribui la crearea încrederii IMM-urilor pentru a opera cu succes și pentru a se adapta la piețele internaționale. Consultanții internaționali vor activa ca mentori pentru a obține rezultate durabile prin schimbarea culturii întreprinderi și îmbunătățirea viabilității afacerii.

Dat fiind provocările economiei Moldovei, TAM se va concentra pe următoarele tipuri de proiecte:

- Conformitatea cu standardele internaționale;
- Introducerea sistemelor de management al calității;
- Promovarea accesului la activitățile de export;
- Îmbunătățirea gestionării financiare și practicilor de bugetare;
- Introducerea și / sau consolidarea planificării strategice;
- Crearea structurilor organizatorice eficiente.

TAM va continua oferirea asistenței, în sensul celor menționate mai sus și se va concentra pe eficiența energetică și problemele de mediu. În ceea ce privește sectoarele, produsele alimentare, băuturile și agrobusinessul, precum și industria textilă și de îmbrăcăminte acestea sunt privite ca sectoare cu cel mai mare potențial.

TAM / BAS se va concentra asupra rezolvării acestor lacune prin continuarea operațiunilor sale în Republica Moldova. Cu toate acestea, amploarea activităților Programului va depinde de disponibilitatea finanțării.

Continuarea BAS

Părțile interesate ale IMMM cred că antreprenorii din Moldova ar putea beneficia din plin de ajutorul serviciilor de consultanță în afaceri.

Având în vedere particularitățile pieței de consultanță locală, grantul BAS va rămâne o componenta cheie a BAS. O Matrice de Orientare a Granturilor este propusă în Republica Moldova cu scopul de a prioritiza intervenția, evita dublarea eforturilor din partea donatorilor internaționali și concentrarea pe domeniile de care au nevoie companiile din Republica Moldova și nu au acces la servicii de consultanță. Cu condiția disponibilității finanțării, granturi mai mari vor fi alocate în funcție de:

- *Mărimea întreprinderii:* Granturi mai mari vor fi acordate întreprinderilor mici din afara capitalei.
- *Așezarea geografică:* Granturi mai mari vor fi acordate întreprinderilor din afara capitalei
- *Tipul serviciilor de consultanță:* Granturi mai mari vor fi acordate pentru a sprijini proiecte care (a) au un efect de durată asupra performanței companiilor "; (b) sunt proiecte mai complexe (de exemplu, implicând componente de mediu și / sau de sănătate și componente de siguranță, precum și proiecte care contribuie la sporirea eficienței și reducerea costurilor prin introducerea de software adecvat) și (c) implică servicii de consultanță slab reprezentate pe piață (de exemplu, eficiența energetică, proiecte de inginerie, altele).

Asistența BAS la nivel de întreprindere va fi completată cu următoarele activități de dezvoltare a pieței cu scopul de a maximiza impactul programului de tranziție în Moldova:

- *Vizibilitate și diseminare:* Programul BAS va lua măsuri pentru a stimula utilizarea serviciilor de consultanță în afaceri, în special în regiunile rurale, unde serviciile de consultanță nu au o cerere mare, precum și stimularea cererii de servicii de consultanță mai sofisticate, de exemplu, diseminarea studiilor de caz de succes - pentru antreprenori. BAS va organiza mai multe seminare legate de cele mai bune practici internaționale, pentru a demonstra beneficiile potențiale pentru antreprenorii locali în special în ceea ce privește eficiența energetică. Echipa BAS va colabora îndeaproape cu mass-media locală pentru a asigura o acoperire a activităților BAS.
- *IMMM și instruirea în domeniul consultanței:* Va fi organizată consolidarea capacităților pentru consultanții pentru a asista extinderea ofertei în țară și pentru a contribui la calitatea serviciilor locale de consultanță. Echipa BAS va continua să abordeze lacunele existente în furnizarea serviciilor de consultanță, prin oferirea de programe specifice de formare sau ateliere de lucru (de exemplu, în domeniul auditului energetic, care vizează atât consultanți, cât și IMM-uri) sau prin asistarea consultanților locali în îmbunătățirea abilităților de management (de exemplu, prin organizarea programelor de instruire în managementul proiectului de consultanță). Echipa BAS va continua cooperarea cu instituțiile ce sprijină IMM-urile, inclusiv Organizația pentru dezvoltare a IMM-urilor (ODIMM).
- *Susținerea și dezvoltarea instituțiilor locale existente:* BAS va continua să susțină instituțiile locale care contribuie la dezvoltarea IMMM-urilor și pieței serviciilor de consultanță. Aceasta va include

eforturile pentru susținerea consolidării industriei locale de consultanță, inclusiv organizarea Expoziției Industriei de Consultanță din Moldova și promovarea celui mai bun management internațional și inovației practicilor de consultanță și afacerilor.

Aspecte intersectoriale

Cu scopul de a aborda problemele intersectoriale ce sunt pertinente pentru dezvoltarea sectorului IMMM în Republica Moldova, Programul TAM / BAS își va concentra eforturile asupra unor proiecte situate în regiunile din afara Chișinăului. TAM / BAS va continua, de asemenea, să dedice eforturi pentru sprijinirea proiectelor cu scopul de a crește eficiența energetică, precum și măsurile de sprijin care sporesc participarea femeilor în sectorul privat.

Contribuția la dialogul BERD cu privire la politici

Printr-o analiză minuțioasă a mediului de afaceri și identificarea în mod clar a provocărilor cu care se confruntă sectorul IMMM, TAM / BAS întărește și mai mult setul de instrumente ale dialogului cu privire la politici ale BERD. Sunt identificate provocări viitoare pentru guvern (printre altele) precum îmbunătățirea eficienței administrației fiscale, acordarea mai rapidă a permiselor de construcție și îmbunătățirea accesului la terenuri, reducerea barierei comerciale și continuarea luptei împotriva corupției. În percepția mediului de afaceri, accesul la credit pentru IMMM-uri rămâne a fi o problemă majoră ca urmare a crizei financiare. Programul TAM / BAS va continua să se angajeze în dialog cu agențiile din Moldova și va lucra în parteneriat cu Grupul de Finanțare a Micului Business a Băncii și alte inițiative destinate să promoveze dezvoltarea sectorului IMMM.

Extinderea programului BAS al BERD în regiunea transnistreană

În urma discuțiilor dintre Reprezentanța Permanentă a BERD în Moldova, Biroul BAS în Republica Moldova și autoritățile moldovenești, Oficiul BAS din Chișinău a finalizat în 2009 studiul de fezabilitate privind o posibilă extindere a programului BAS în regiunea transnistreană, inclusiv identificarea candidaților potențiali pentru Programul BAS. Companiile candidate au fost selectate în baza unor criterii clare și transparente: i) companiile cu capital integral privat, care au fost create inițial în calitate de companii de tip greenfield, ii) companiile care nu implică persoanele expuse politic, fie în calitate de proprietari sau în management, și iii) companiile care sunt înregistrate sau care doresc să fie înregistrate în Republica Moldova (în conformitate cu înregistrarea permanentă sau temporară). Implementarea a început cu un număr limitat de proiecte-pilot în prima etapă (nu mai mult de 3 înainte de o evaluare a proiectelor pilot), iar dezvoltarea viitoare va fi considerată în baza rezultatelor din etapa pilot. Această abordare a fost discutată în detaliu și convenită cu autoritățile Republicii Moldova, care sunt informate cu privire la punerea în aplicare a proiectelor pilot. În iunie 2010, primul contract pentru proiectul BAS în regiunea Transnistreană a fost semnat cu o companie privată mică de textile pentru a susține creșterea valorii adăugate a producției sale